

Publicatieblad

van de Europese Gemeenschappen

ISSN 0378-7079

C 221

41e jaargang

16 juli 1998

Uitgave
in de Nederlandse taal

Mededelingen en bekendmakingen

<u>Nummer</u>	<u>Inhoud</u>	<u>Bladzijde</u>
	<i>Besluiten aangenomen krachtens titel VI van het Verdrag betreffende de Europese Unie</i>	
98/C 221/01	Akte van de Raad van 28 mei 1998 tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken	1
98/C 221/02	Verklaring bij de notulen van de Raad, die is aangenomen tijdens de zitting van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken van 28 en 29 mei 1998, waarin het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken is vastgesteld	18
98/C 221/03	Akte van de Raad van 28 mei 1998 tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het protocol betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken	19
98/C 221/04	Toelichtend verslag over het verdrag, opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken	27
98/C 221/05	Toelichtend verslag bij het protocol, opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van het Verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken	65

Prijs: 19,50 ECU

(Besluiten aangenomen krachtens titel VI van het Verdrag betreffende de Europese Unie)

AKTE VAN DE RAAD

van 28 mei 1998

tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

(98/C 221/01)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag betreffende de Europese Unie, inzonderheid op artikel K.3, lid 2, onder c),

Overwegende dat de lidstaten, met het oog op de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie, de vaststelling van voorschriften inzake de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in rechtsvorderingen tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, alsmede in rechtsvorderingen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten naar aanleiding van rechtsvorderingen betreffende het huwelijk, als aangelegenheden van gemeenschappelijk belang beschouwen die onder de bij titel VI van het Verdrag ingestelde justitiële samenwerking in burgerlijke zaken vallen,

Na bestudering van de opvattingen van het Europees Parlement⁽¹⁾ ingevolge een raadpleging door het voorzitterschap overeenkomstig artikel K.6 van het Verdrag,

BESLUIT dat het verdrag waarvan de tekst aan deze akte is gehecht en dat heden door de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten wordt ondertekend, is vastgesteld,

BEVEELT AAN dat de lidstaten dit verdrag overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen aan nemen.

Gedaan te Brussel, 28 mei 1998.

Voor de Raad
De Voorzitter
J. STRAW

⁽¹⁾ Advies uitgebracht op 30 april 1998 (PB C 152 van 18.5.1998).

BIJLAGE

VERDRAG,

opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

DE HOGE VERDRAGSLUITENDE PARTIJEN, lidstaten van de Europese Unie,

ONDER VERWIJZING NAAR de akte van de Raad van 28 mei 1998 tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken,

WENSEND bevoegdheidsregels voor de rechterlijke instanties van de lidstaten vast te stellen betreffende rechtsvorderingen tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk,

ZICH BEWUST VAN het belang bevoegdheidsregels vast te stellen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten naar aanleiding van een rechtsvordering om de huwelijksband te ontbinden of te slaken,

WENSEND de formaliteiten voor de erkenning en de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke beslissingen in de Europese ruimte te vereenvoudigen,

INDACHTIG de beginselen die ten grondslag liggen aan het verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, ondertekend te Brussel op 27 september 1968,

OVERWEGENDE dat, uit hoofde van artikel K.3, lid 2, onder c), van het Verdrag betreffende de Europese Unie, in de overeenkomsten die worden opgesteld op grond van artikel K.3 van voornoemd Verdrag, kan worden bepaald dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd is om de bepalingen van die overeenkomsten uit te leggen, volgens regelingen die in die overeenkomsten kunnen worden omschreven,

HEBBEN OVEREENSTEMMING BEREIKT OMTRENT DE VOLGENDE BEPALINGEN:

TITEL I

TOEPASSINGSGBIED

Artikel 1

1. Dit verdrag is van toepassing op:
  - a) burgerlijke rechtsvorderingen tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk;
  - b) burgerlijke rechtsvorderingen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten ter gelegenheid van de onder a) bedoelde rechtsvorderingen betreffende het huwelijk.
2. Met gerechtelijke procedures worden gelijkgesteld de andere in een lidstaat officieel erkende procedures. Onder „rechter” en „rechterlijke instantie” worden alle terzake bevoegde instanties in de lidstaten verstaan.

TITEL II

RECHTERLIJKE BEVOEGDHEID

AFDELING 1

ALGEMENE BEPALINGEN

*Artikel 2***Echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk**

1. Ter zake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk zijn bevoegd de rechterlijke instanties van de lidstaat:
  - a) op het grondgebied waarvan

- de echtgenoten hun gewone verblijfplaats hebben, of
  - zich de laatste gewone verblijfplaats van de echtgenoten bevindt indien een van hen daar nog verblijft, of
  - de verweerder zijn gewone verblijfplaats heeft, of
  - in geval van een gemeenschappelijk verzoek, zich de gewone verblijfplaats van een van de echtgenoten bevindt, of
  - zich de gewone verblijfplaats van de verzoeker bevindt indien hij daar sedert ten minste een jaar onmiddellijk voorafgaand aan het verzoek verblijft,
  - zich de gewone verblijfplaats van de verzoeker bevindt indien hij daar sedert ten minste zes maanden onmiddellijk voorafgaand aan het verzoek verblijft, en ofwel onderdaan van de betrokken lidstaat is, ofwel daar zijn „woonplaats” heeft;
- b) waarvan beide echtgenoten de nationaliteit hebben of waar zij op duurzame wijze hun „woonplaats” hebben gevestigd.

2. Elke lidstaat geeft in een verklaring bij de in artikel 47, lid 2, bedoelde kennisgeving aan of hij het in lid 1 bedoelde criterium van nationaliteit of „woonplaats” zal toepassen.

3. In dit verdrag wordt onder „woonplaats” hetzelfde verstaan als in de rechtsstelsels van het Verenigd Koninkrijk en Ierland onder „domicile”.

Artikel 3

Ouderlijke verantwoordelijkheid

1. De rechterlijke instanties van een lidstaat zijn, in de uitoefening van hun bevoegdheid overeenkomstig artikel 2 ter zake van een verzoek tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, bevoegd ter zake van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een gemeenschappelijk kind van de echtgenoten dat gewoonlijk in die lidstaat verblijft.
2. Indien het kind niet gewoonlijk in de in lid 1 bedoelde lidstaat verblijft, zijn de rechterlijke instanties van die lidstaat bevoegd ter zake van de ouderlijke verantwoordelijkheid, mits het kind gewoonlijk in een van de lidstaten verblijft en
- a) ten minste een van de echtgenoten de ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind draagt en
  - b) de bevoegdheid van de rechterlijke instanties door de echtgenoten is aanvaard en door het belang van het kind gerechtvaardigd wordt.
3. De in de leden 1 en 2 bedoelde instanties zijn bevoegd:

- a) totdat de beslissing houdende toewijzing of afwijzing van het verzoek tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk definitief is geworden, of
- b) ingeval een procedure over de ouderlijke verantwoordelijkheid aanhangig is op het onder a) bedoelde tijdstip, totdat een beslissing in die procedure definitief is geworden, of
- c) totdat de onder a) en b) bedoelde procedures om een andere reden een einde hebben genomen.

Artikel 4

Ontvoering van kinderen

De bevoegde rechterlijke instanties in de zin van artikel 3 oefenen hun bevoegdheid uit overeenkomstig het Verdrag van 's-Gravenhage van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, inzonderheid de artikelen 3 en 16.

Artikel 5

Tegenvorderingen

De rechterlijke instantie waarbij het bodemgeschil op grond van de artikelen 2 tot en met 4 aanhangig is, is ook bevoegd om kennis te nemen van tegenvorderingen die onder dit verdrag vallen.

Artikel 6

Omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding

Onverminderd artikel 2 is de rechterlijke instantie van een lidstaat die een beslissing inzake scheiding van tafel en bed heeft gegeven, ook bevoegd om die scheiding om te zetten in echtscheiding, indien de wet van die lidstaat daarin voorziet.

Artikel 7

Exclusieve aard van de bevoegdheden van de artikelen 2 tot en met 6

Een echtgenoot die

- a) zijn gewone verblijfplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, of
- b) onderdaan is van een lidstaat, dan wel zijn „woonplaats” op het grondgebied van een lidstaat heeft in de zin van artikel 2, lid 2,

kan alleen krachtens de artikelen 2 tot en met 6 voor de rechterlijke instanties van een andere lidstaat worden gedaagd.

Artikel 8

Residuele bevoegdheden

1. Voorzover geen rechterlijke instantie van een lidstaat krachtens de artikelen 2 tot en met 6 bevoegd is, wordt de bevoegdheid in elke lidstaat beheerst door de wet van die staat.

2. Een onderdaan van een lidstaat die zijn gewone verblijfplaats heeft op het grondgebied van een andere lidstaat kan, evenals de onderdanen van die staat, een beroep doen op de daar geldende bevoegdheidsregels tegenover een verweerder die zijn gewone verblijfplaats niet op het grondgebied van een lidstaat heeft en die niet in de zin van artikel 2, lid 2, de nationaliteit van of zijn „woonplaats” in een lidstaat heeft.

AFDELING 2

TOETSING VAN DE BEVOEGDHEID EN DE ONTVANKELIJKHEID

Artikel 9

Toetsing van de bevoegdheid

De rechterlijke instantie van een lidstaat waarbij een zaak aanhangig is gemaakt waarvoor krachtens dit verdrag niet deze rechterlijke instantie, maar een rechterlijke instantie van een andere lidstaat bevoegd is, verklaart zich ambtshalve onbevoegd.

Artikel 10

Toetsing van de ontvankelijkheid

1. Wanneer de verweerder niet verschijnt, is de bevoegde rechterlijke instantie verplicht haar uitspraak aan te houden zolang niet vaststaat dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was, te ontvangen, of dat daartoe al het nodige is gedaan.

2. Het bepaalde in artikel 19 van het Verdrag van 26 mei 1997 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de Europese Unie van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken wordt toegepast in plaats van het bepaalde in lid 1, indien de toezending van het stuk dat het geding inleidt, overeenkomstig het bepaalde in dat verdrag moest geschieden.

AFDELING 3

AANHANGIGHEID EN ONDERLING AFHANKELIJKE VORDERINGEN

Artikel 11

1. Wanneer bij rechterlijke instanties van verschillende lidstaten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn, welke hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten, houdt de rechterlijke instantie waarbij de zaak het laatst is aangebracht, haar uitspraak ambtshalve aan totdat de bevoegdheid van de rechterlijke instantie waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat.

2. Wanneer bij rechterlijke instanties van verschillende lidstaten tussen dezelfde partijen vorderingen tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk aanhangig zijn die niet hetzelfde onderwerp betreffen, houdt de rechterlijke instantie waarbij de zaak het laatst is aangebracht, haar uitspraak ambtshalve aan totdat de bevoegdheid van de rechterlijke instantie waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat.

3. Wanneer de bevoegdheid van de rechterlijke instantie waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat, verwijst de rechterlijke instantie waarbij de zaak het laatst is aangebracht, partijen naar die rechterlijke instantie.

In dat geval kan de partij die de vordering aanhangig heeft gemaakt bij de rechterlijke instantie waarbij de zaak het laatst is aangebracht, de vordering aanhangig maken bij de rechterlijke instantie waarbij de zaak het eerst is aangebracht.

AFDELING 4

VOORLOPIGE EN BEWARENDE MAATREGELEN

Artikel 12

In spoedeisende gevallen staan de bepalingen van dit verdrag er niet aan in de weg dat de rechterlijke instanties van een lidstaat betreffende de personen of de goederen die zich in die staat bevinden voorlopige of bewarende maatregelen nemen waarin de wetgeving van die lidstaat voorziet, zelfs indien een rechterlijke instantie van een andere lidstaat krachtens dit verdrag bevoegd is van het bodemgeschil kennis te nemen.

TITEL III

ERKENNING EN TENUITVOERLEGGING

Artikel 13

Omschrijving van het begrip „beslissing”

1. In dit verdrag wordt onder „beslissing” verstaan een door een rechter van een lidstaat uitgesproken echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring

van het huwelijk, alsmede een ter gelegenheid daarvan gegeven beslissing over de ouderlijke verantwoordelijkheid van de echtgenoten, ongeacht de benaming van die beslissing, zoals arrest, vonnis of beschikking.

2. De bepalingen van deze titel zijn ook van toepassing op het bepalen van de hoogte van de proceskosten uit hoofde van procedures die zijn aangespannen krachtens dit verdrag, en op de tenuitvoerlegging van elke beslissing over die kosten.

3. Voor de toepassing van dit verdrag worden authentieke akten, verleden en uitvoerbaar in een lidstaat, en gerechtelijke schikkingen die in de loop van een geding tot stand zijn gekomen en die uitvoerbaar zijn in de lidstaat van herkomst, onder dezelfde voorwaarden erkend en uitvoerbaar verklaard als de in lid 1 bedoelde beslissingen.

AFDELING 1

ERKENNING

Artikel 14

Erkenning van een beslissing

1. De in een lidstaat gegeven beslissingen worden in de andere lidstaten erkend zonder vorm van proces.

2. Inzonderheid is er, onverminderd lid 3, geen bijzondere procedure vereist om de akten van de burgerlijke stand van een lidstaat aan te passen overeenkomstig een in een andere lidstaat gegeven beslissing houdende echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, waartegen volgens de wet van de lidstaat geen beroep meer openstaat.

3. Elke belanghebbende kan overeenkomstig de procedures van de afdelingen 2 en 3 van deze titel verzoeken dat de beslissing al dan niet wordt erkend.

4. Indien de erkenning van een beslissing voor de rechter van een lidstaat bij wege van tussenvordering wordt opgeworpen, kan die rechter uitspraak doen.

Artikel 15

Weigeringsgronden

1. Een beslissing ter zake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk wordt niet erkend:

- a) indien de erkenning kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;
- b) indien het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, niet regelmatig en zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was, aan de verweerder tegen wie verstek werd verleend, is betekend of meegedeeld, tenzij vaststaat dat hij ondubbelzinnig met de beslissing instemt;
- c) indien zij onverenigbaar is met een tussen dezelfde partijen in de aangezochte lidstaat gegeven beslissing;
- d) indien zij onverenigbaar is met een beslissing die vroeger in een andere lidstaat of een niet-lidstaat tussen dezelfde partijen is gegeven, mits de vroegere beslissing voldoet aan de voorwaarden voor erkenning in de aangezochte lidstaat.

2. Een beslissing betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid van de echtgenoten die is gegeven ter gelegenheid van een rechtsvordering betreffende het huwelijk als bedoeld in artikel 13, wordt niet erkend:

- a) indien de erkenning, gelet op het belang van het kind, kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;
- b) behalve in spoedeisende gevallen, indien zij is gegeven zonder dat het kind, in strijd met de fundamentele procesregels van de aangezochte lidstaat, de gelegenheid heeft gekregen te worden gehoord;
- c) indien het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk, niet regelmatig en zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was, aan de persoon tegen wie verstek werd verleend, is betekend of meegedeeld, tenzij vaststaat dat deze persoon ondubbelzinnig met de beslissing instemt;
- d) ten verzoeken van eenieder die beweert dat de beslissing in de weg staat aan de uitoefening van zijn ouderlijke verantwoordelijkheid, indien zij is gegeven zonder dat die persoon de gelegenheid heeft gekregen te worden gehoord;
- e) indien zij onverenigbaar is met een latere beslissing betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid, die in de aangezochte lidstaat is gegeven; of
- f) indien zij onverenigbaar is met een latere beslissing betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid, die is gegeven in een andere lidstaat of in de niet-lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind, mits die

latere beslissing voldoet aan de voorwaarden voor erkenning in de aangezochte lidstaat.

Artikel 16

Niet-erkenning en feitelijke overwegingen

1. De beslissingen worden eveneens niet erkend indien het in artikel 43 bedoelde geval zich voordoet.
2. In het in lid 1 bedoelde geval is de aangezochte rechter, bij de toetsing of de bevoegdheidsregels niet zijn geschonden, gebonden aan de feitelijke overwegingen op grond waarvan de rechter van de lidstaat van herkomst zijn bevoegdheid heeft aangenomen.
3. Onverminderd het bepaalde in lid 1 mag de bevoegdheid van de rechter van de lidstaat van herkomst niet worden getoetst. De bevoegdheidsregels in de artikelen 2 tot en met 8 betreffen niet de openbare orde als bedoeld in artikel 15, lid 1, onder a), en lid 2, onder a).

Artikel 17

Verschillen in de toepasselijke wet

De erkenning van een beslissing ter zake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk kan niet worden geweigerd omdat zij volgens de wet van de aangezochte lidstaat niet op dezelfde gronden gegeven had kunnen zijn.

Artikel 18

Geen onderzoek van de juistheid

In geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de beslissing.

Artikel 19

Aanhouding van de uitspraak

1. De rechterlijke instantie van een lidstaat, waarbij de erkenning van een in een andere lidstaat gegeven beslissing wordt ingeroepen, kan haar uitspraak aanhouden, indien tegen deze beslissing een gewoon rechtsmiddel is aangewend.
2. De rechterlijke instantie van een lidstaat, waarbij de erkenning wordt ingeroepen van een in Ierland of het Verenigd Koninkrijk gegeven beslissing, waarvan de tenuitvoerlegging door een daartegen aangewend rechtsmiddel in de lidstaat van herkomst is geschorst, kan haar uitspraak aanhouden.

AFDELING 2

TENUITVOERLEGGING

Artikel 20

Uitvoerbare beslissingen

1. De beslissingen inzake de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid over een gemeenschappelijk kind van de partijen, welke in een lidstaat gegeven zijn en daar uitvoerbaar zijn, worden in een andere lidstaat ten uitvoer gelegd, nadat zij aldaar, op verzoek van een belanghebbende partij, uitvoerbaar zijn verklaard.
2. In het Verenigd Koninkrijk worden deze beslissingen in Engeland en Wales, in Schotland of in Noord-Ierland echter eerst ten uitvoer gelegd na op verzoek van een belanghebbende partij in het betrokken deel van het Verenigd Koninkrijk voor tenuitvoerlegging geregistreerd te zijn.

Artikel 21

Relatief bevoegde rechterlijke instantie

1. Het verzoek wordt gericht:
  - in België, tot de rechtbank van eerste aanleg of „tribunal de première instance” of „erstinstanzliches Gericht”;
  - in Denemarken, tot de „byret fogedret”;
  - in de Bondsrepubliek Duitsland, tot het „Familiengericht”;
  - in Griekenland, tot de „Μονομελές Πρωτοδικείο”;
  - in Spanje, tot de „Juzgado de Primera Instancia”;
  - in Frankrijk, tot de president van het „tribunal de grande instance”;
  - in Ierland, tot het „High Court”;
  - in Italië, tot het „corte d'appello”;
  - in Luxemburg, tot de president van het „tribunal d'arrondissement”;
  - in Nederland, tot de president van de arrondissementsrechtbank;
  - in Oostenrijk, tot het „Bezirksgericht”;
  - in Portugal, tot het „tribunal de Comarca” of het „tribunal de família”;
  - in Finland, tot het „käräjäoikeus” of „tingsrätt”;
  - in Zweden, tot de „Svea hovrätt”;
  - in het Verenigd Koninkrijk:
    - a) in Engeland en Wales, tot het „High Court of Justice”;
    - b) in Schotland, tot het „Court of Session”;
    - c) in Noord-Ierland, tot het „High Court of Justice”.

2. a) De relatief bevoegde rechterlijke instantie voor een verzoek tot tenuitvoerlegging is die van de gewone verblijfplaats van de persoon tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, of van de gewone verblijfplaats van een kind waarop het verzoek betrekking heeft.
- b) Indien geen van de onder a) bedoelde plaatsen in de aangezochte lidstaat is gelegen, is de relatief bevoegde rechterlijke instantie die van de plaats van tenuitvoerlegging.
3. Voor de in artikel 14, lid 3, bedoelde procedures wordt de relatieve bevoegdheid van de rechterlijke instantie bepaald overeenkomstig het nationale recht van de lidstaat waarin een verzoek tot erkenning of niet-erkenning wordt aangebracht.

Artikel 22

Vereisten

1. De vereisten waaraan het verzoek moet voldoen, worden vastgesteld door de wet van de aangezochte lidstaat.
2. De verzoeker moet binnen het rechtsgebied van de rechterlijke instantie die van het verzoek kennis neemt, woonplaats kiezen. Kent echter de wetgeving van de aangezochte lidstaat geen woonplaatskeuze, dan wijst de verzoeker een proces gemachtigde aan.
3. Bij het verzoek worden de in de artikelen 33 en 34 genoemde documenten gevoegd.

Artikel 23

Beslissing van de rechterlijke instantie

1. De rechterlijke instantie tot welke het verzoek is gericht, doet onverwijld uitspraak. De persoon tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, wordt in deze stand van de procedure niet gehoord.
2. Het verzoek kan slechts om een van de in de artikelen 15 en 16 genoemde redenen worden afgewezen.
3. In geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de beslissing.

Artikel 24

Mededeling van de beslissing

De op het verzoek gegeven beslissing wordt door toedoen van de griffier onverwijld ter kennis van de verzoeker gebracht op de wijze als is bepaald in de wetgeving van de aangezochte lidstaat.

Artikel 25

Verzet

1. Indien de tenuitvoerlegging wordt toegestaan, kan de persoon tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, binnen één maand na de betekening of de kennisgeving van de beslissing daartegen verzet doen.
2. Indien deze persoon zijn gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat dan die waar de beslissing houdende verlot tot tenuitvoerlegging is gegeven, belooft de termijn twee maanden en vangt aan op de dag dat de beslissing aan hem of aan zijn verblijfplaats is betekend of dat daarvan aan hem kennis is gegeven. Deze termijn mag niet op grond van de afstand worden verlengd.

Artikel 26

Bevoegdheid ter zake van verzet en hogere voorziening

1. Het verzet wordt volgens de regels van de procedure op tegenspraak gebracht:
- in België, voor de rechtbank van eerste aanleg of „tribunal de première instance” of „erstinstanzliches Gericht”;
  - in Denemarken, voor de „landsret”;
  - in de Bondsrepubliek Duitsland, voor het „Oberlandesgericht”;
  - in Griekenland, voor het „Εφετείο”;
  - in Spanje, voor de „Audiencia Provincial”;
  - in Frankrijk, voor het „cour d’appel”;
  - in Ierland, voor het „High Court”;
  - in Italië, voor het „corte d’appello”;
  - in Luxemburg, voor het „Cour d’appel”;
  - in Nederland, voor de arrondissementsrechtbank;
  - in Oostenrijk, voor het „Bezirksgericht”;
  - in Portugal, voor het „Tribunal da Relação”;
  - in Finland, voor het „hovioikeus” of „hovrätt”;
  - in Zweden, voor de „Svea hovrätt”;
  - in het Verenigd Koninkrijk:
    - a) in Engeland en Wales, voor het „High Court of Justice”;
    - b) in Schotland, voor het „Court of Session”;
    - c) in Noord-Ierland, voor het „High Court of Justice”.

2. Tegen de op het verzet gegeven beslissing kan:
- in België, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland slechts een beroep in cassatie worden ingesteld;
  - in Denemarken slechts, met machtiging van het „procesbevillingsnævnt”, een beroep bij de „højesteret” worden ingesteld;
  - in de Bondsrepubliek Duitsland slechts het middel van „Rechtsbeschwerde” worden aangewend;
  - in Ierland slechts het rechtsmiddel van beroep over een rechtsvraag bij het „Supreme Court” worden aangewend;
  - in Oostenrijk slechts het middel van „Revisionsrekurs” worden aangewend;
  - in Portugal slechts het rechtsmiddel van beroep over een rechtsvraag worden aangewend;
  - in Finland slechts een beroep bij het „korkein oikeus” of „högsta domstolen” worden ingesteld;
  - in Zweden slechts een beroep bij het „Högsta domstolen” worden ingesteld;
  - in het Verenigd Koninkrijk slechts in één hogere instantie het rechtsmiddel van beroep over een rechtsvraag worden aangewend.

Artikel 27

Aanhouding van de uitspraak

1. De rechter die over het verzet oordeelt kan op verzoek van de partij die het verzet heeft gedaan, zijn uitspraak aanhouden indien tegen de beslissing in de lidstaat van herkomst een gewoon rechtsmiddel is aangewend of indien de termijn daarvoor nog niet is verstrekken. In dit laatste geval kan de rechter een termijn bepalen waarbinnen het rechtsmiddel moet worden aangewend.

2. Indien de beslissing in Ierland of het Verenigd Koninkrijk is gegeven, wordt elk rechtsmiddel dat in de lidstaat van herkomst kan worden ingesteld, voor de toepassing van lid 1 beschouwd als een gewoon rechtsmiddel.

Artikel 28

Bevoegdheid ter zake van beroep tegen een afwijzende beslissing

1. Indien zijn verzoek is afgewezen, kan de verzoeker daartegen beroep instellen:
- in België, bij het hof van beroep of „cour d'appel”;
  - in Denemarken, bij de „landsret”;
  - in de Bondsrepubliek Duitsland, bij het „Oberlandesgericht”;
  - in Griekenland, bij het „Εφετείο”;
  - in Spanje, bij de „Audiencia Provincial”;
  - in Frankrijk, bij het „cour d'appel”;

- in Ierland, bij het „High Court”;
- in Italië, bij het „corte d'appello”;
- in Luxemburg, bij het „Cour d'appel”;
- in Nederland, bij het gerechtshof;
- in Oostenrijk, bij het „Bezirksgericht”;
- in Portugal, bij het „Tribunal da Relação”;
- in Finland, bij het „hovioikeus” of „hovrätt”;
- in Zweden, bij de „Svea hovrätt”;
- in het Verenigd Koninkrijk:
  - a) in Engeland en Wales, bij het „High Court of Justice”;
  - b) in Schotland, bij het „Court of Session”;
  - c) in Noord-Ierland, bij het „High Court of Justice”.

2. De persoon tegen wie de tenuitvoerlegging is gevraagd, wordt opgeroepen te verschijnen voor de rechterlijke instantie waarbij het beroep is ingesteld. In geval van verstek is artikel 10 van toepassing.

Artikel 29

Bevoegdheid ter zake van hogere voorziening tegen een in beroep gegeven beslissing

Tegen de beslissing waarbij over het beroep, bedoeld in artikel 28, uitspraak wordt gedaan, kan:

- in België, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland slechts een beroep in cassatie worden ingesteld;
- in Denemarken slechts, met machtiging van het „procesbevillingsnævnt”, een beroep bij de „højesteret” worden ingesteld;
- in de Bondsrepubliek Duitsland slechts het middel van „Rechtsbeschwerde” worden aangewend;
- in Ierland slechts het rechtsmiddel van beroep over een rechtsvraag bij het „Supreme Court” worden aangewend;
- in Oostenrijk slechts het middel van „Revisionsrekurs” worden aangewend;
- in Portugal slechts het rechtsmiddel van beroep over een rechtsvraag worden aangewend;
- in Finland slechts een beroep bij het „korkein oikeus” of „högsta domstolen” worden ingesteld;
- in Zweden slechts een beroep bij het „Högsta domstolen” worden ingesteld;
- in het Verenigd Koninkrijk slechts in één hogere instantie het rechtsmiddel van beroep over een rechtsvraag worden aangewend.

Artikel 30

Gedeeltelijke tenuitvoerlegging

1. Wanneer in de beslissing uitspraak is gedaan over meer dan één punt van de vordering, en de tenuitvoerlegging

ging niet voor het geheel kan worden toegestaan, staat de rechter de tenuitvoerlegging toe voor één of meer onderdelen daarvan.

2. De verzoeker kan vorderen dat het verlov tot tenuitvoerlegging een gedeelte van de beslissing betreft.

Artikel 31

Rechtsbijstand

1. De verzoeker die in de lidstaat van herkomst in aanmerking kwam voor gehele of gedeeltelijke kosteloze rechtsbijstand of vrijstelling van kosten en uitgaven, komt in de procedure, vermeld in de artikelen 21 tot en met 24, in aanmerking voor de meest gunstige bijstand of voor de meest ruime vrijstelling die het recht van de aangezochte lidstaat kent.

2. De verzoeker die tenuitvoerlegging van een in Denemarken door een administratieve autoriteit gegeven beslissing vraagt, kan in de aangezochte lidstaat een beroep doen op het in lid 1 bedoelde voorrecht, indien hij een door het Deense Ministerie van Justitie afgegeven verklaring overlegt ten bewijze van het feit dat hij voldoet aan de financiële voorwaarden om hem geheel of gedeeltelijk voor kosteloze rechtsbijstand of vrijstelling van kosten en uitgaven in aanmerking te doen komen.

Artikel 32

Zekerheid of depot

Aan de partij die in een lidstaat de tenuitvoerlegging vraagt van een in een andere lidstaat gegeven beslissing, kan geen enkele zekerheid of depot, onder welke benaming ook, worden opgelegd omdat hij vreemdeling is dan wel wegens het ontbreken van een „woonplaats” of gewone verblijfplaats in eerstgenoemde lidstaat.

AFDELING 3

GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN

Artikel 33

Documenten

1. De partij die de erkenning van een beslissing inroept of aanvecht of de tenuitvoerlegging van een beslissing vraagt, moet overleggen:

- a) een expeditie ervan die voldoet aan de voorwaarden nodig voor haar echtheid;

- b) voorzover nodig, een document waaruit blijkt dat de verzoeker in de lidstaat van herkomst rechtsbijstand geniet.

2. Indien het een beslissing bij verstek betreft, moet de partij die de erkenning inroept of de tenuitvoerlegging vraagt, voorts overleggen:

- a) het origineel of een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van het document waaruit blijkt dat het stuk dat de zaak heeft ingeleid, of een gelijkwaardig stuk aan de niet-verschenen partij is betekend of meege-deeld, of

- b) een document waaruit blijkt dat de verweerder ondubbelzinnig met de beslissing instemt.

3. Degene die overeenkomstig artikel 14, lid 2, verzoekt om de akten van de burgerlijke stand van een lidstaat aan te passen, moet eveneens een document overleggen waaruit blijkt dat volgens de wet van de lidstaat van herkomst geen beroep meer openstaat tegen de beslissing.

Artikel 34

Andere documenten

De partij die de tenuitvoerlegging vraagt, moet bovendien documenten overleggen waaruit blijkt dat de beslissing volgens de wet van de lidstaat van herkomst uitvoerbaar is en betekend is.

Artikel 35

Ontbrekende documenten

1. Bij gebreke van overlegging van de in artikel 33, lid 1, onder b), of in artikel 33, lid 2, bedoelde documenten kan de rechterlijke instantie voor de overlegging een termijn bepalen of gelijkwaardige documenten aanvaarden, dan wel, indien zij voldoende voorgelicht acht, van de overlegging vrijstelling verlenen.

2. Indien de rechterlijke instantie dit verlangt, wordt van de documenten een vertaling overgelegd. De vertaling wordt gewaarmerkt door degene die in een van de lidstaten daartoe gemachtigd is.

Artikel 36

Legalisatie of soortgelijke formaliteit

Geen enkele legalisatie of soortgelijke formaliteit mag worden geëist met betrekking tot de documenten genoemd in de artikelen 33 en 34 en in artikel 35, lid 2, alsook, in voorkomend geval, met betrekking tot de procesvolmacht.

TITEL IV

OVERGANGSBEPALINGEN

Artikel 37

1. De bepalingen van dit verdrag zijn slechts van toepassing op rechtsvorderingen ingesteld, authentieke akten verleden en gerechtelijke schikkingen in de loop van een geding tot stand gekomen na de inwerkingtreding van dit verdrag in de lidstaat van herkomst en, indien om de erkenning of tenuitvoerlegging van een beslissing of authentieke akte wordt verzocht, na de inwerkingtreding in de aangezochte lidstaat.

2. Evenwel worden beslissingen, gegeven na de datum van inwerkingtreding van dit verdrag in de betrekkingen tussen de lidstaat van herkomst en de aangezochte lidstaat naar aanleiding van vóór die datum ingestelde vorderingen, erkend en ten uitvoer gelegd overeenkomstig de bepalingen van titel III, indien de toegepaste bevoegdheidsregels overeenkomen met de regels van titel II of van een verdrag dat tussen de lidstaat van herkomst en de aangezochte lidstaat van kracht was toen de vordering werd ingesteld.

TITEL V

ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 38

Verhouding tot andere verdragen

1. Onverminderd de bepalingen van de artikelen 37 en 40 en van lid 2 van het onderhavige artikel, vervangt dit verdrag tussen de lidstaten die daarbij partij zijn, de op het tijdstip van de inwerkingtreding ervan bestaande verdragen en overeenkomsten tussen twee of meer lidstaten, die betrekking hebben op onderwerpen welke in dit verdrag zijn geregeld.

2. a) Op het tijdstip van de in artikel 47, lid 2, bedoelde kennisgeving hebben Denemarken, Finland en Zweden de mogelijkheid om te verklaren dat de Overeenkomst van 6 februari 1931 tussen Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen en Zweden houdende internationaal-privaatrechtelijke bepalingen ter zake van huwelijk, adoptie en voogdij, met bijbehorend slotprotocol, in hun onderlinge betrekkingen geheel of gedeeltelijk toepasselijk is in plaats van dit verdrag. Deze verklaring kan te allen tijde geheel of gedeeltelijk worden ingetrokken.

b) Het beginsel van non-discriminatie op grond van nationaliteit van burgers van de Unie zal worden

geëerbiedigd en aan de toetsing door het Hof van Justitie worden onderworpen volgens de bepalingen van het protocol betreffende de uitlegging, door het Hof van Justitie, van dit verdrag.

c) In alle toekomstige overeenkomsten tussen de onder a) genoemde lidstaten worden de bevoegdheidsregels die betrekking hebben op een in dit verdrag geregeld onderwerp, in overeenstemming gebracht met de regels van dit verdrag.

d) Beslissingen die worden gegeven in een van de Noordse staten die de onder a) bedoelde verklaring heeft afgelegd, uit hoofde van een bevoegdheidsgrond die overeenkomt met een van de gronden waarin titel II van dit verdrag voorziet, worden in de overige lidstaten erkend en ten uitvoer gelegd overeenkomstig de regels van titel III.

3. Na de inwerkingtreding van dit verdrag kunnen de lidstaten onderling alleen overeenkomsten sluiten of toepassen die de bepalingen van dit verdrag aanvullen of die bedoeld zijn om de toepassing van de beginselen ervan te vergemakkelijken.

4. Door de lidstaten wordt aan de depositaris van dit verdrag:

a) een kopie gezonden van de in lid 2, onder a) en c), en lid 3 bedoelde overeenkomsten en eenvormige wetten voor de uitvoering daarvan;

b) mededeling gedaan van elke opzegging van of wijziging in deze overeenkomsten of eenvormige wetten.

Artikel 39

Verhouding tot bepaalde multilaterale verdragen

In de betrekkingen tussen de lidstaten die er partij bij zijn, heeft dit verdrag voorrang boven de volgende verdragen, voorzover deze betrekking hebben op onderwerpen die in dit verdrag zijn geregeld:

— het Verdrag van 's Gravenhage van 5 oktober 1961 betreffende de bevoegdheid der autoriteiten en de toepasselijke wet inzake de bescherming van minderjarigen,

— het Verdrag van Luxemburg van 8 september 1967 inzake de erkenning van beslissingen betreffende de huwelijksband,

— het Verdrag van 's Gravenhage van 1 juni 1970 inzake de erkenning van echtscheidingen en scheidings van tafel en bed,

— het Europees Verdrag van 20 mei 1980 betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen,

— het Verdrag van 's Gravenhage van 19 oktober 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen, op voorwaarde dat het kind gewoonlijk in een lidstaat verblijft.

Artikel 40

Werkingsfeer

1. De in de artikelen 38 en 39 bedoelde overeenkomsten en verdragen blijven van kracht ten aanzien van onderwerpen waarop dit verdrag niet van toepassing is.
2. Zij blijven voorts van kracht met betrekking tot vóór de inwerkingtreding van dit verdrag gegeven beslissingen en verleden akten.

Artikel 41

Overeenkomsten tussen lidstaten

Onverminderd de in titel III vermelde weigeringsgronden zijn de beslissingen die gegeven zijn uit hoofde van de in artikel 38, lid 3, bedoelde overeenkomsten, vatbaar voor erkenning en tenuitvoerlegging in de lidstaten die geen partij zijn bij die overeenkomsten, op voorwaarde dat die beslissingen gegeven zijn op een bevoegdheidsgrond die overeenkomt met een van de in titel II vermelde gronden.

Artikel 42

Verdragen met de Heilige Stoel

1. Dit verdrag laat onverlet het op 7 mei 1940 te Vaticaanstad ondertekende internationale verdrag (concordaat) tussen de Heilige Stoel en de Portugese Republiek.
2. Elke beslissing ter zake van de nietigverklaring van een huwelijk, gegeven krachtens het in lid 1 genoemde concordaat, wordt in de lidstaten erkend onder de voorwaarden als vermeld in titel III van dit verdrag.
3. Het bepaalde in de leden 1 en 2 is tevens van toepassing op de volgende internationale verdragen (concordaten) met de Heilige Stoel:
  - het Verdrag van Lateranen van 11 februari 1929 tussen de Italiaanse Republiek en de Heilige Stoel, gewijzigd bij de op 18 februari 1984 te Rome ondertekende overeenkomst met bijbehorend protocol;
  - de Overeenkomst van 3 januari 1979 tussen de Heilige Stoel en Spanje over juridische kwesties.

4. De lidstaten zenden de depositaris van dit verdrag:
  - a) een kopie van de in de leden 1 en 3 genoemde verdragen,
  - b) elke opzegging van of wijziging in deze verdragen.

Artikel 43

Niet-erkenning en niet-tenuitvoerlegging van beslissingen op grond van artikel 8

Dit verdrag staat er niet aan in de weg dat een lidstaat zich tegenover een niet-lidstaat bij een verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen verbindt om een beslissing niet te erkennen die in een andere lidstaat gegeven is, indien in een in artikel 8 bedoeld geval de beslissing slechts gegrond kon worden op andere bevoegdheidsregels dan die van de artikelen 2 tot en met 7.

Artikel 44

Lidstaten met twee of meer rechtsstelsels

Ten aanzien van een lidstaat waar voor de onderwerpen waarop dit verdrag van toepassing is twee of meer rechtsstelsels of regelingen van toepassing zijn in verschillende territoriale eenheden:

- a) wordt met de gewone verblijfplaats in die lidstaat de gewone verblijfplaats in een territoriale eenheid bedoeld;
- b) heeft de term nationaliteit betrekking op de territoriale eenheid die aangeduid is in de wet van die staat;
- c) wordt met de instantie van een lidstaat waarbij een verzoek wordt ingesteld tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, bedoeld de instantie van de territoriale eenheid waarbij dat verzoek wordt ingesteld;
- d) worden met de voorschriften van de aangezochte lidstaat bedoeld de voorschriften van de territoriale eenheid waar de bevoegdheid, de erkenning of de tenuitvoerlegging wordt opgeworpen.

TITEL VI

HOF VAN JUSTITIE

Artikel 45

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen is bevoegd om uitspraak te doen over de uitlegging van dit verdrag onder de voorwaarden van het protocol dat is vastgesteld bij de akte van de Raad van de Europese Unie van 28 mei 1998.

TITEL VII

SLOTBEPALINGEN

*Artikel 46***Verklaringen en voorbehouden**

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 38, lid 2, en artikel 42 kunnen ten aanzien van dit verdrag geen voorbehouden worden gemaakt.
2. Niettegenstaande het bepaalde in lid 1 is dit verdrag van toepassing behoudens de aan dit verdrag gehechte verklaringen van Ierland en Italië.
3. De betrokken lidstaten kunnen deze verklaringen te allen tijde geheel of gedeeltelijk intrekken. De geldigheid van deze verklaringen eindigt 90 dagen na de kennisgeving van de intrekking aan de depositaris.

*Artikel 47***Aanneming en inwerkingtreding**

1. Dit verdrag wordt door de lidstaten aangenomen overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen.
2. De lidstaten stellen de depositaris in kennis van de voltooiing van de procedures die overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen vereist zijn voor de aanneming van dit verdrag.
3. Dit verdrag en wijzigingen in de zin van artikel 49, lid 2, treden in werking 90 dagen na de in lid 2 bedoelde kennisgeving door de staat die op het tijdstip van aanneming door de Raad van de akte tot vaststelling van dit verdrag lid is van de Europese Unie en die als laatste deze formaliteit vervult.
4. Tot de inwerkingtreding van dit verdrag kan elke lidstaat bij de in lid 2 bedoelde kennisgeving of op enig later tijdstip verklaren dat het verdrag, met uitzondering van artikel 45, wat hem betreft van toepassing is in zijn betrekkingen met de lidstaten die dezelfde verklaring hebben afgelegd. Die verklaringen worden van toepassing 90 dagen nadat ze nedergelegd zijn.

*Artikel 48***Toetreding**

1. Dit verdrag staat open voor toetreding door elke staat die lid wordt van de Europese Unie.

2. De tekst van dit verdrag in de taal of de talen van de toetredende lidstaat, door de Raad opgesteld, is authentiek.

3. De akten van toetreding worden bij de depositaris nedergelegd.

4. Dit verdrag treedt voor de toetredende lidstaat in werking 90 dagen na de datum van nederlegging van zijn toetredingsakte, of op de datum van inwerkingtreding van dit verdrag indien dit na afloop van genoemde periode van 90 dagen nog niet in werking is getreden.

5. Artikel 47, lid 4, is van toepassing op toetredende lidstaten, indien het verdrag op de datum van nederlegging van hun toetredingsakte nog niet in werking is getreden.

*Artikel 49***Wijzigingen**

1. Wijzigingen in het verdrag kunnen worden voorgesteld door een lidstaat of door de Commissie. Elk wijzigingsvoorstel wordt aan de depositaris toegezonden, die het aan de Raad mededeelt.
2. De wijzigingen worden opgesteld door de Raad, die de aanneming daarvan door de lidstaten, overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen, aanbeveelt. De aldus aangenomen wijzigingen treden in werking overeenkomstig de bepalingen van artikel 47, lid 3.
3. Evenwel kan op verzoek van de betrokken lidstaat de aanwijzing van de in artikel 21, lid 1, artikel 26, leden 1 en 2, artikel 28, lid 1, en artikel 29 bedoelde rechterlijke instanties en rechtsmiddelen worden gewijzigd bij een besluit van de Raad.

*Artikel 50***Depositaris en bekendmaking**

1. De secretaris-generaal van de Raad is depositaris van dit verdrag.
2. Door de depositaris worden in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* bekendgemaakt:
  - a) de aannemingen en toetredingen,
  - b) de datum waarop het verdrag in werking treedt,
  - c) de verklaringen bedoeld in artikel 2, lid 2, artikel 38, lid 2, artikel 46, artikel 47, lid 4, en artikel 48, lid 5, alsmede de wijzigingen in of intrekkingen van dergelijke verklaringen,
  - d) de wijzigingen in dit verdrag bedoeld in artikel 49, leden 2 en 3.

En fe de lo cual los plenipotenciarios abajo firmantes suscriben el presente Convenio.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede underskrevet denne konvention.

Zu Urkund dessen haben die unterzeichneten Bevollmächtigten ihre Unterschrift unter dieses Übereinkommen gesetzt.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφωντες πληρεξούσιοι έθεσαν την υπογραφή τους κάτω από την παρούσα σύμβαση.

In witness whereof, the undersigned Plenipotentiaries have signed this Convention.

En foi de quoi, les plénipotentiaires soussignés ont apposé leurs signatures au bas de la présente convention.

Dá fhianá sin, chuir na Lánchumhachtaigh thíos-síithe a lámh leis an gCoinbhinsiún seo.

In fede di che i plenipotenziari sottoscritti hanno apposto le loro firme in calce alla presente convenzione.

Ten blijke waarvan de ondergetekende gevolmachtigden hun handtekening onder dit verdrag hebben gesteld.

Em fé do que, os plenipotenciários abaixo-assinados apuseram as suas assinaturas no final da presente convenção.

Tämän vakuudeksi alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Till bekræftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna konvention.

Hecho en Bruselas, el veintiocho de mayo de mil novecientos noventa y ocho, en un ejemplar único en lenguas alemana, danesa, española, finesa, francesa, griega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa y sueca, siendo cada uno de estos textos igualmente auténtico, que se depositará en los archivos de la Secretaría General del Consejo de la Unión Europea.

Udfærdiget i Bruxelles, den otteogtyvende maj nitten hundrede og otteoghalvfems, i ét eksemplar på dansk, engelsk, finsk, fransk, græsk, irsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, svensk og tysk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed; de deponeres i arkiverne i Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union.

Geschehen zu Brüssel am achtundzwanzigsten Mai neunzehnhundertachtundneunzig in einer Urschrift in dänischer, deutscher, englischer, finnischer, französischer, griechischer, irischer, italienischer, niederländischer, portugiesischer, schwedischer und spanischer Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermaßen verbindlich ist; die Urschrift wird im Archiv des Generalsekretariats des Rates der Europäischen Union hinterlegt.

Έγινε στις Βρυξέλλες, στις είκοσι οκτώ Μαΐου χίλια εννιακόσια ενενήντα οκτώ, σε ένα μόνο αντίτυπο στην αγγλική, γαλλική, γερμανική, δανική, ελληνική, ιρλανδική, ισπανική, ιταλική, ολλανδική, πορτογαλική, σουηδική και φινλανδική γλώσσα. Έκαστο κείμενο είναι εξίσου αυθεντικό, το δε πρωτότυπο αυτό κατατίθεται στα αρχεία της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Done at Brussels on the twenty-eighth day of May in the year one thousand nine hundred and ninety-eight, in a single original, in the Danish, Dutch, English, Finnish, French, German, Greek, Irish, Italian, Portuguese, Spanish and Swedish languages, each text being equally authentic, such original being deposited in the archives of the General Secretariat of the Council of the European Union.

Fait à Bruxelles, le vingt-huit mai mil neuf cent quatre-vingt-dix-huit, en un exemplaire unique, en langues allemande, anglaise, danoise, espagnole, finnoise, française, grecque, irlandaise, italienne, néerlandaise, portugaise et suédoise, les textes établis dans chacune de ces langues faisant également foi, exemplaire qui est déposé dans les archives du secrétariat général du Conseil de l'Union européenne.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil, ar an ochtú lá is fiche de Bhealtaine sa bhliain míle naoi gcéad nócha a hocht, i scríbhinn bhunaidh amháin sa Bhéarla, sa Danmhairgis, san Fhionlainnis, sa Fhraincis, sa Ghaeilge, sa Ghearmáinis, sa Ghréigis, san Iodáilis, san Ollainnis, sa Phortaingéilis, sa Spáinnis agus sa tSualainnis, agus comhúdarás ag gach ceann de na téacsanna sin; déanfar an scríbhinn bhunaidh sin a thaisceadh i gcartlann Ardrúnaíocht Chomhairle an Aontais Eorpaigh.

Fatto a Bruxelles, addì ventotto maggio millenovecentonovantotto, in unico esemplare in lingua danese, finlandese, francese, greca, inglese, irlandese, italiana, olandese, portoghese, spagnola, svedese e tedesca, ciascun testo facente ugualmente fede; l'esemplare è depositato negli archivi del Segretariato generale del Consiglio dell'Unione europea.

Gedaan te Brussel, de achtentwintigste mei negentienhonderd achtennegentig, in één exemplaar in de Deense, de Duitse, de Engelse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Ierse, de Italiaanse, de Nederlandse, de Portugese, de Spaanse en de Zweedse taal, zijnde alle teksten gelijkelijk authentiek, dat wordt nedergelegd in het archief van het Secretariaat-generaal van de Raad van de Europese Unie.

Feito em Bruxelas, em vinte e oito de Maio de mil novecentos e noventa e oito, em exemplar único, nas línguas alemã, dinamarquesa, espanhola, finlandesa, francesa, grega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa e sueca, fazendo igualmente fé cada um dos textos, ficando esse exemplar depositado nos arquivos do Secretariado-Geral do Conselho da União Europeia.

Tehty Brysselissä kahdentenkymmenentenäkahdeksantena päivänä toukokuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäkahdeksan englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, portugalilain, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielellä yhtenä kappaleena, jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen ja joka talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön arkistoon.

Som skedde i Bryssel den tjugooättonde maj nittonhundraoätta i ett enda exemplar på danska, engelska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, nederländska, portugisiska, spanska, svenska och tyska språken, varvid varje text äger samma giltighet, och detta exemplar skall deponeras i arkiven hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

Pour le gouvernement du Royaume de Belgique

Voor de regering van het Koninkrijk België

Für die Regierung des Königreichs Belgien

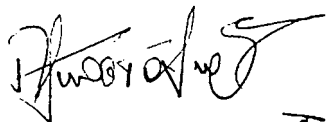
For regeringen for Kongeriget Danmark

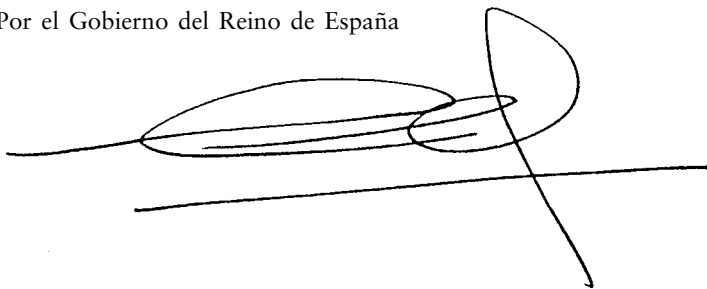
Für die Regierung der Bundesrepublik Deutschland

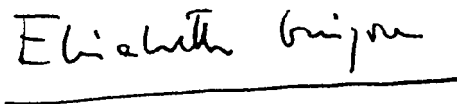
Για την κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας

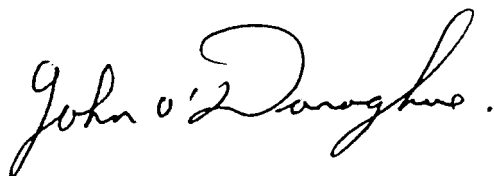
Por el Gobierno del Reino de España

A stylized, handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Pour le gouvernement de la République française

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Elisabeth Guigou', with a horizontal line underneath.

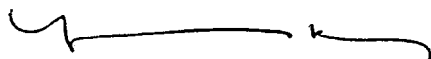
Thar ceann Rialtas na hÉireann
For the Government of Ireland

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'John O'Donoghue', with a horizontal line underneath.

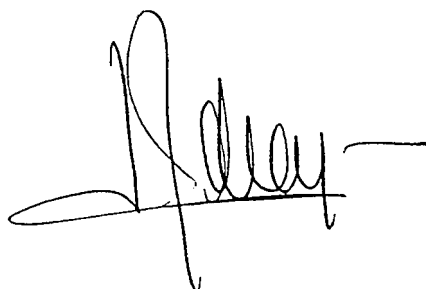
Per il governo della Repubblica italiana

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Pour le gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg

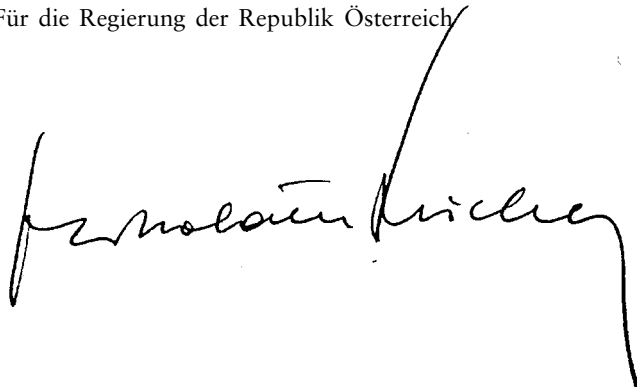
A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Voor de regering van het Koninkrijk der Nederlanden

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'H. de Jongh', with a horizontal line underneath.

Für die Regierung der Republik Österreich

Pelo Governo da República Portuguesa

Suomen hallituksen puolesta

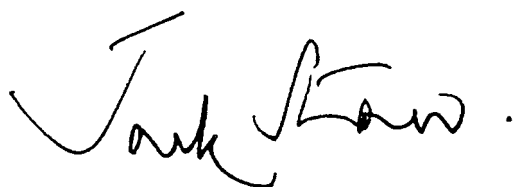
På finska regeringens vägnar

På svenska regeringens vägnar

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

AAN HET VERDRAG TE HECHTEN VERKLARING VAN IERLAND

Niettegenstaande de bepalingen van dit verdrag kan Ierland vasthouden aan de rechtsmacht die het heeft om de erkenning te weigeren van een in een andere lidstaat verkregen echtscheiding, wanneer die echtscheiding is verkregen doordat een partij of de partijen een rechterlijke instantie van die lidstaat opzettelijk heeft of hebben misleid met betrekking tot de vereisten ten aanzien van haar bevoegdheid, zodat de erkenning van de echtscheiding onverenigbaar zou zijn met de Ierse grondwet.

Deze verklaring geldt voor een periode van vijf jaar. Zij kan om de vijf jaar worden verlengd.

AAN HET VERDRAG TE HECHTEN VERKLARING VAN ELK VAN DE NOORDSE LIDSTATEN DIE EEN VERKLARING MOGEN AFLEGGEN IN DE ZIN VAN ARTIKEL 38, LID 2

De toepassing van de Overeenkomst van 6 februari 1931 tussen Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen en Zweden houdende internationaal-privaatrechtelijke bepalingen ter zake van huwelijk, adoptie en voogdij, met bijbehorend slotprotocol, is in overeenstemming met artikel K.7 van het Verdrag, in die zin dat dit verdrag geen beletsel vormt voor de instelling van een nauwere samenwerking tussen twee of meer lidstaten, voorzover die samenwerking niet indruist tegen of geen belemmering vormt voor de in dit verdrag beoogde samenwerking.

Zij verbinden zich ertoe in hun onderlinge betrekkingen artikel 7, lid 2, van voornoemde overeenkomst niet meer toe te passen en in de nabije toekomst de binnen deze overeenkomst toepasselijke bevoegdheidsregels te zullen herzien in het licht van het beginsel van artikel 38, lid 2, onder b), van dit verdrag.

De weigeringsgronden die in het kader van de eenvormige wetten worden aangewend, worden in de praktijk toegepast in samenhang met die welke onder titel III van dit verdrag zijn vastgelegd.

AAN HET VERDRAG TE HECHTEN VERKLARING VAN DE ITALIAANSE DELEGATIE

Met betrekking tot artikel 42 van het verdrag behoudt Italië zich ter zake van de beslissingen van de Portugese kerkelijke gerechten de mogelijkheid voor om, wat de analoge beslissingen van de kerkelijke gerechten betreft, de procedures vast te stellen en de controles uit te oefenen waarin zijn eigen rechtsorde voorziet, op basis van de akkoorden die het met de Heilige Stoel heeft gesloten.

Verklaring bij de notulen van de Raad, die is aangenomen tijdens de zitting van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken van 28 en 29 mei 1998, waarin het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken is vastgesteld

(98/C 221/02)

De Raad is zich bewust van de nadelige gevolgen die lange procedures met betrekking tot verzoeken bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen op het gebied van het familierecht kunnen hebben en onderstreept dat het noodzakelijk is om zo spoedig mogelijk te onderzoeken hoe deze procedures kunnen worden verkort; de Raad stelt voor dat dit onderzoek in samenwerking met het Hof van Justitie wordt verricht door de bevoegde instantie van de Raad.

AKTE VAN DE RAAD

van 28 mei 1998

tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het protocol betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

(98/C 221/03)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag betreffende de Europese Unie, inzonderheid op artikel K.3, lid 2, onder c),

Gelet op artikel 45 van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken,

Overwegende dat, uit hoofde van artikel K.3, lid 2, onder c), van het Verdrag betreffende de Europese Unie, in de overeenkomsten die worden opgesteld op grond van artikel K.3 van voornoemd Verdrag, kan worden bepaald dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd is om de bepalingen van die overeenkomsten uit te leggen, volgens regelingen die in die overeenkomsten kunnen worden omschreven,

Na bestudering van de opvattingen van het Europees Parlement⁽¹⁾ ingevolge een raadpleging door het voorzitterschap overeenkomstig artikel K.6 van het Verdrag,

BESLUIT dat het protocol waarvan de tekst aan deze akte is gehecht en dat heden door de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten wordt ondertekend, is vastgesteld,

BEVEELT AAN dat de lidstaten dit protocol overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen aannemen.

Gedaan te Brussel, 28 mei 1998.

Voor de Raad

De Voorzitter

J. STRAW

⁽¹⁾ Advies uitgebracht op 30 april 1998 (PB C 152 van 18.5.1998).

PROTOCOL,

opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

DE HOGE OVEREENKOMSTSLUITENDE PARTIJEN bij dit protocol, lidstaten van de Europese Unie,

GELET OP de akte van de Raad van 28 mei 1998 tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het protocol betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken,

GELET OP artikel 45 van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, waarin is bepaald dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd is om uitspraak te doen over de uitlegging van dat verdrag,

VERLANGEND de voorwaarden vast te stellen waaronder het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd is om uitspraak te doen over vragen betreffende de uitlegging van het verdrag en van dit protocol,

HEBBERN OVEREENSTEMMING BEREIKT OMTRENT DE VOLGENDE BEPALINGEN:

Artikel 1

Overeenkomstig artikel 45 van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, hierna te noemen het verdrag, is het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd om onder de in dit protocol vastgestelde voorwaarden uitspraak te doen over de uitlegging van het verdrag en van dit protocol.

Artikel 2

1. Bij de in artikel 9, lid 2, bedoelde kennisgeving geeft elke lidstaat aan welke rechterlijke instanties het Hof van Justitie kunnen verzoeken om bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen over een vraag van uitlegging.

2. De rechterlijke instanties waaraan die bevoegdheid kan worden verleend, zijn:

- a) de in artikel 3 genoemde hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten, dan wel
- b) de in artikel 3 genoemde hoogste rechterlijke instanties en de andere rechterlijke instanties van de lidstaten, wanneer zij recht spreken in hoger beroep.

Artikel 3

1. Voor de toepassing van dit protocol zijn de hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten:

- in België: het Hof van Cassatie of „Cour de Cassation” en de Raad van State of „Conseil d’État”;
- in Denemarken: de „højesteret”;
- in Duitsland: de „obersten Gerichtshöfe des Bundes”;
- in Griekenland: de „Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο”, „Αρειος Πάγος”, „Συμβούλιο Επικρατείας”, en „Ελεγκτικό Συνέδριο”;
- in Spanje: het „Tribunal Supremo”;
- in Frankrijk: het „Cour de Cassation” en de „Conseil d’État”;
- in Ierland: het „Supreme Court”;
- in Italië: het „Corte Suprema di Cassazione”;
- in Luxemburg: het „Cour supérieure de Justice siégeant comme Cour de Cassation”;
- in Nederland: de Hoge Raad;
- in Oostenrijk: het „Oberste Gerichtshof”, het „Verwaltungsgerichtshof” en het „Verfassungsgerichtshof”;
- in Portugal: het „Supremo Tribunal de Justiça”;
- in Finland: het „korkein oikeus” of „högsta domstolen” en het „korkein hallinto-oikeus” of „högsta förvaltningsdomstolen”;
- in Zweden: het „Högsta domstolen” en het „Regeringsrätten”;
- in het Verenigd Koninkrijk: het „Judicial Committee of the House of Lords”.

2. Op verzoek van de betrokken lidstaat kan de lijst van de hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten in lid 1 bij een besluit van de Raad worden gewijzigd.

Artikel 4

1. Indien een vraag van uitlegging wordt opgeworpen in een zaak aanhangig bij een van de in artikel 3, lid 1, genoemde hoogste rechterlijke instanties, is deze instantie, indien zij een beslissing op dit punt noodzakelijk acht voor het wijzen van haar vonnis, gehouden het Hof van Justitie te verzoeken over deze vraag een uitspraak te doen.

2. Indien een dergelijke vraag wordt opgeworpen voor een rechterlijke instantie die recht spreekt in hoger beroep, kan deze instantie, onder de in lid 1 bepaalde voorwaarden, het Hof van Justitie verzoeken hierover uitspraak te doen.

Artikel 5

De Raad, de Commissie en de lidstaten hebben het recht om bij het Hof memories of schriftelijke opmerkingen in te dienen in de zaken die op grond van artikel 1 bij het Hof aanhangig zijn gemaakt.

Artikel 6

1. De bevoegde autoriteit van een lidstaat kan het Hof van Justitie verzoeken zich uit te spreken over een vraag van uitlegging, indien de door de rechterlijke instanties van deze staat gegeven beslissingen in strijd zijn met de uitlegging die is gegeven door het Hof van Justitie of in een uitspraak van een in artikel 2 genoemde rechterlijke instantie van een andere lidstaat, mits deze lidstaat partij is bij het protocol. De bepalingen van dit lid zijn slechts van toepassing op uitspraken die kracht van gewijsde hebben gekregen.

2. De door het Hof van Justitie naar aanleiding van een dergelijke vraag gegeven uitlegging heeft geen gevolg ten aanzien van de uitspraken ter gelegenheid waarvan het Hof om uitlegging is verzocht.

3. De procureurs-generaal bij de Hoven van Cassatie van de lidstaten of elke andere door een lidstaat aangewezen autoriteit zijn bevoegd zich met een verzoek om uitlegging als bedoeld in lid 1 tot het Hof van Justitie te wenden.

4. De griffier van het Hof van Justitie geeft kennis van de vraag aan de lidstaten, aan de Commissie en aan de Raad, die het recht hebben binnen twee maanden, te rekenen vanaf deze kennisgeving, bij het Hof memories of schriftelijke opmerkingen in te dienen.

5. De in het onderhavige artikel omschreven procedure geeft geen aanleiding tot inning noch tot vergoeding van kosten of uitgaven.

Artikel 7

Het protocol betreffende het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie zijn van toepassing.

Artikel 8

Ten aanzien van het onderhavige protocol kan geen enkel voorbehoud worden gemaakt.

Artikel 9

1. Dit protocol wordt door de lidstaten aangenomen overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen.

2. De lidstaten stellen de depositaris in kennis van de voltooiing van de procedures die overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen vereist zijn voor de aanneming van dit protocol.

3. Dit protocol treedt in werking 90 dagen na de in lid 2 bedoelde kennisgeving door de staat die op het tijdstip van aanneming door de Raad van de akte tot vaststelling van dit protocol lid is van de Europese Unie, en die als derde deze formaliteit vervult. Het treedt evenwel ten vroegste gelijktijdig met het verdrag in werking.

Artikel 10

1. Dit protocol staat open voor toetreding door elke staat die lid wordt van de Europese Unie.

2. De akten van toetreding worden bij de depositaris nedergelegd.

3. Bij de nederlegging van de akte van toetreding geeft elke toetredende lidstaat in een verklaring aan:

a) onder welke voorwaarden artikel 2 op hem van toepassing is;

b) welke van zijn hoogste rechterlijke instanties bevoegd zijn of zullen zijn om het Hof van Justitie te verzoeken bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen over een vraag van uitlegging overeenkomstig artikel 3, lid 1.

4. Vóór de datum waarop dit protocol voor de toetredende lidstaat in werking treedt, stelt de Raad overeenkomstig artikel 3, lid 2, wijzigingen vast in de lijst van hoogste rechterlijke instanties van artikel 3, lid 1.

5. De tekst van dit protocol in de taal of de talen van de toetredende lidstaat, door de Raad opgesteld, is authentiek.

6. Dit protocol treedt voor de toetredende lidstaat in werking 90 dagen na de datum van nederlegging van zijn toetredingsakte, of op de datum van inwerkingtreding van dit protocol indien dit na afloop van genoemde periode van 90 dagen nog niet in werking is getreden.

Artikel 11

1. Onverminderd artikel 3, lid 2, en artikel 10, lid 4, kunnen wijzigingen in het protocol worden voorgesteld door een lidstaat of door de Commissie. Elk wijzigingsvoorstel wordt aan de depositaris toegezonden, die het aan de Raad mededeelt.

2. De wijzigingen worden opgesteld door de Raad, die de aanneming daarvan door de lidstaten, overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen, aanbeveelt.

3. De aldus aangenomen wijzigingen treden in werking overeenkomstig de bepalingen van artikel 9.

Artikel 12

1. De secretaris-generaal van de Raad is depositaris van dit protocol.

2. De depositaris maakt de kennisgevingen, akten of mededelingen in verband met dit protocol bekend in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.

En fe de lo cual los plenipotenciarios abajo firmantes suscriben el presente Protocolo.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede underskrevet denne protokol.

Zu Urkund dessen haben die unterzeichneten Bevollmächtigten ihre Unterschrift unter dieses Protokoll gesetzt.

Σε πιστώση των ανωτέρω, οι υπογράφοντες πληρεξούσιοι έθεσαν την υπογραφή τους κάτω από το παρόν πρωτόκολλο.

In witness whereof, the undersigned Plenipotentiaries have signed this Protocol.

En foi de quoi, les plénipotentiaires soussignés ont apposé leurs signatures au bas du présent protocole.

Dá fhianú sin, chuir na Lánchumhachtaigh thíos-síithe a lámh leis an bPrótacal seo.

In fede di che i plenipotenziari sottoscritti hanno apposto le loro firme in calce al presente protocollo.

Ten blijke waarvan de ondergetekende gevolmachtigden hun handtekening onder dit protocol hebben gesteld.

Em fé do que, os plenipotenciários abaixo-assinados apuseram as suas assinaturas no presente protocolo.

Tämän vakuudeksi alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Till bekræftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat detta protokoll.

Hecho en Bruselas, el veintiocho de mayo de mil novecientos noventa y ocho, en un ejemplar único en lenguas alemana, danesa, española, finesa, francesa, griega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa y sueca, siendo cada uno de estos textos igualmente auténtico, que será depositado en los archivos de la Secretaría General del Consejo de la Unión Europea.

Udfærdiget i Bruxelles, den otteogtyvende maj nitten hundrede og otteoghalvfems, i ét eksemplar på dansk, engelsk, finsk, fransk, græsk, irsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, svensk og tysk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed; de deponeres i arkiverne i Generalsekretariatet for Rådet for Den Europæiske Union.

Geschehen zu Brüssel am achtundzwanzigsten Mai neunzehnhundertachtundneunzig in einer Urschrift in dänischer, deutscher, englischer, finnischer, französischer, griechischer, irischer, italienischer, niederländischer, portugiesischer, schwedischer und spanischer Sprache, wobei jeder Wortlaut gleichermaßen verbindlich ist; die Urschrift wird im Archiv des Generalsekretariats des Rates der Europäischen Union hinterlegt.

Έγινε στις Βρυξέλλες, στις είκοσι οκτώ Μαΐου χίλια εννιακόσια ενενήντα οκτώ, σε ένα μόνο αντίτυπο στην αγγλική, γαλλική, γερμανική, δανική, ελληνική, ιρλανδική, ισπανική, ιταλική, ολλανδική, πορτογαλική, σουηδική και φινλανδική γλώσσα. Όλα τα κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά. Το πρωτόκολλο θα κατατεθεί στα αρχεία της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Done at Brussels on the twenty-eighth day of May in the year one thousand nine hundred and ninety-eight, in a single original in the Danish, Dutch, English, Finnish, French, German, Greek, Irish, Italian, Portuguese, Spanish and Swedish languages, each text being equally authentic, such original being deposited in the archives of the General Secretariat of the Council of the European Union.

Fait à Bruxelles, le vingt-huit mai mil neuf cent quatre-vingt-dix-huit, en un exemplaire unique, en langues allemande, anglaise, danoise, espagnole, finnoise, française, grecque, irlandaise, italienne, néerlandaise, portugaise et suédoise, chaque texte faisant également foi, cet exemplaire étant déposé dans les archives du secrétariat général du Conseil de l'Union européenne.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil, ar an ochtú lá is fiche de Bhealtaine sa bhliain míle naoi gcéad nócha a hocht, i scríbhinn bhunaidh amháin sa Bhéarla, sa Danmhairgis, san Fhionlainnis, sa Fhraincis, sa Ghaeilge, sa Ghearmáinis, sa Ghréigis, san Iodáilis, san Ollainnis, sa Phortaingéilis, sa Spáinnis agus sa tSualainnis, agus comhúdarás ag gach ceann de na téacsanna sin; déanfar an scríbhinn bhunaidh sin a thaisceadh i gcartlann Ardrúnaíocht Chomhairle an Aontais Eorpaigh.

Fatto a Bruxelles, addì ventotto maggio millenovecentonovantotto, in unico esemplare in lingua danese, finlandese, francese, greca, inglese, irlandese, italiana, olandese, portoghese, spagnola, svedese e tedesca, ciascun testo facente ugualmente fede; l'esemplare è depositato negli archivi del Segretariato generale del Consiglio dell'Unione europea.

Gedaan te Brussel, de achtentwintigste mei negentienhonderd achtennegentig, in één exemplaar in de Deense, de Duitse, de Engelse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Ierse, de Italiaanse, de Nederlandse, de Portugese, de Spaanse en de Zweedse taal, zijnde alle teksten gelijkelijk authentiek, dat wordt nedergelegd in het archief van het Secretariaat-generaal van de Raad van de Europese Unie.

Feito em Bruxelas, em vinte e oito de Maio de mil novecentos e noventa e oito, em exemplar único, nas línguas alemã, dinamarquesa, espanhola, finlandesa, francesa, grega, inglesa, irlandesa, italiana, neerlandesa, portuguesa e sueca, fazendo igualmente fé cada um dos textos, ficando esse exemplar depositado nos arquivos do Secretariado-Geral do Conselho da União Europeia.

Tethy Brysselissä kahdentenkymmenentenäkahdeksantena päivänä toukokuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäkahdeksan englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, portugalın, ranskan, ruotsin, saksan, suomen ja tanskan kielellä yhtenä kappaleena, jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen ja joka talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön arkistoon.

Som skedde i Bryssel den tjuogoättonde maj nittonhundra nittioåtta i ett enda exemplar på danska, engelska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, nederländska, portugisiska, spanska, svenska och tyska språken, varvid varje text äger samma giltighet, och detta exemplar skall deponeras i arkiven hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

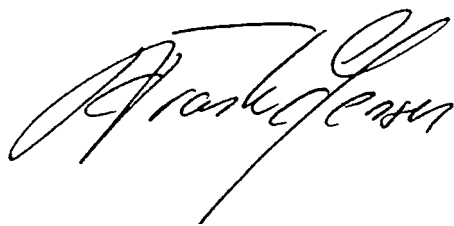
Pour le gouvernement du Royaume de Belgique

Voor de regering van het Koninkrijk België

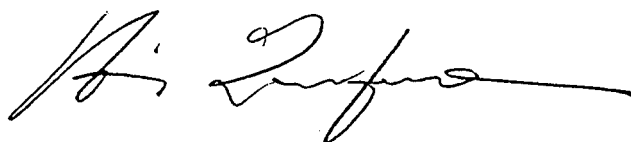
Für die Regierung des Königreichs Belgien

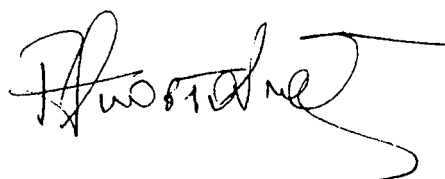
For regeringen for Kongeriget Danmark

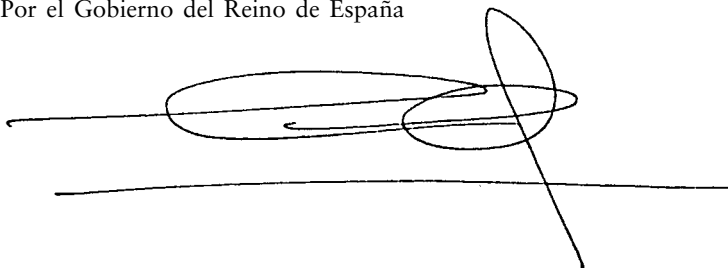
Für die Regierung der Bundesrepublik Deutschland

Για την κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας

Por el Gobierno del Reino de España

A stylized, abstract handwritten signature consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke.

Pour le gouvernement de la République française

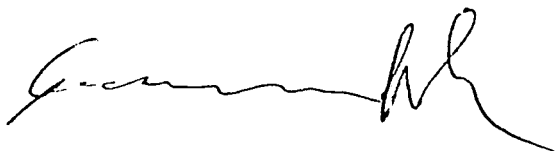
Eliane Giguère

Thar ceann Rialtas na hÉireann

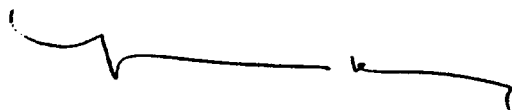
For the Government of Ireland

John O'Donoghue

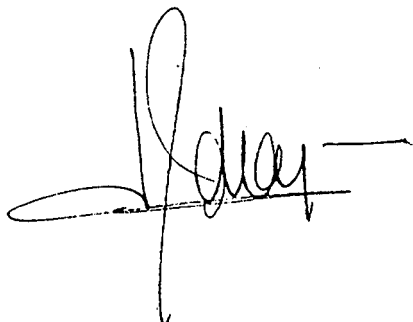
Per il governo della Repubblica italiana

A handwritten signature with a large, sweeping initial 'G' followed by several smaller loops.

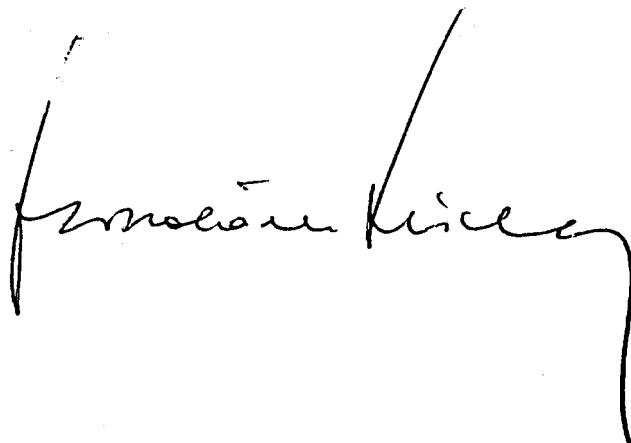
Pour le gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg

A handwritten signature consisting of a large, stylized initial 'L' followed by a horizontal line and a small flourish.

Voor de regering van het Koninkrijk der Nederlanden

A handwritten signature with a large, stylized initial 'F' followed by several loops and a horizontal line.

Für die Regierung der Republik Österreich

Pelo Governo da República Portuguesa

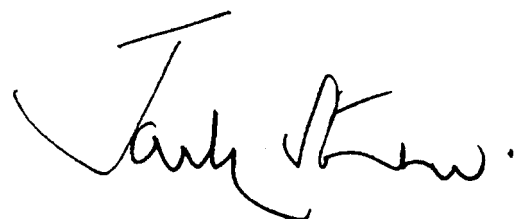
Suomen hallituksen puolesta
På finska regeringens vägnar

På svenska regeringens vägnar

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

_____

TOELICHTEND VERSLAG

over het verdrag, opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

(Door de Raad op 28 mei 1998 goedgekeurde tekst)

opgesteld door Prof. Dr. ALEGRÍA BORRÁS

Hoogleraar internationaal privaatrecht aan de Universiteit van Barcelona

(98/C 221/04)

INHOUD

	<i>Bladzijde</i>
I. VOORGESCHIEDENIS VAN DE OVEREENKOMST	28
II. ALGEMENE PRESENTATIE VAN HET VERDRAG	32
III. ANALYSE VAN DE BEPALINGEN	35
A. Toepassingsgebied (artikel 1)	35
B. Rechterlijke bevoegdheid: algemene bepalingen (artikelen 2 tot en met 8)	36
C. Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid (artikelen 9 en 10)	45
D. Aanhangigheid en onderling afhankelijke vorderingen (artikel 11)	45
E. Voorlopige en bewarende maatregelen (artikel 12)	47
F. Erkenning en tenuitvoerlegging: omschrijving van het begrip „beslissing” (artikel 13)	48
G. Erkenning van een beslissing (artikelen 14 tot en met 19)	49
H. Tenuitvoerlegging (artikelen 20 tot en met 32)	54
I. Gemeenschappelijke bepalingen: documenten (artikelen 33 tot en met 36)	57
J. Overgangsbepalingen (artikel 37)	58
K. Algemene bepalingen (artikelen 38 tot en met 44)	59
L. Hof van Justitie (artikel 45)	63
M. Slotbepalingen (artikelen 46 tot en met 50)	63

I. VOORGESCHIEDENIS VAN DE OVEREENKOMST

1. De Europese integratie was in den beginne voornamelijk een economische integratie en derhalve was de regelgeving vooral op dit type van integratie afgestemd. Deze situatie is de afgelopen tijd echter grondig veranderd en vandaag de dag is de integratie niet alleen economisch gericht, maar beïnvloedt zij in toenemende en steeds verdergaande mate het leven van de Europese burger. Deze Europese burger kan maar moeilijk begrijpen dat hij problemen tegenkomt op het gebied van het familierecht, terwijl er zoveel vooruitgang is geboekt op vermogensrechtelijk gebied. Derhalve moet de problematiek van het familierecht gelieerd aan het verschijnsel van de Europese integratie onder de loep worden genomen. We hoeven alleen maar de vraagstukken te bekijken die in het Europees Parlement aan de orde zijn gesteld, niet alleen in verband met de ontbinding van het huwelijk, maar ook op meer familierechtelijk gebied (huwelijksgoederenstelsel, afstamming, ontvoering van minderjarigen, adoptie enz.). Dit verdrag is een eerste, positieve en beslissende stap op deze nieuwe weg, die de voorbode kan zijn van andere teksten op familierechtelijk en erfrechtelijk gebied.
2. Dit verdrag is mogelijk geworden omdat het Verdrag van Maastricht nieuwe wegen heeft geopend voor justitiële samenwerking in burgerlijke zaken, op basis van artikel K.3 (zie punt 11). Voordien bood namelijk alleen artikel 220 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap een beperkte mogelijkheid. In dit artikel spraken de lidstaten met elkaar af om, voorzover nodig, met elkaar in onderhandeling te treden ter verzekering, voor hun onderdanen, van de vereenvoudiging van de formaliteiten waaraan de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en scheidsrechtelijke uitspraken onderworpen zijn. In een nota die de Commissie op 22 oktober 1959 aan de lidstaten stuurde om hen uit te nodigen hierover met elkaar in onderhandeling te treden, stond het volgende:

„Een werkelijke interne markt tussen de zes lidstaten zal pas zijn verwezenlijkt wanneer een voldoende rechtsbescherming gewaarborgd is. Er zou gevaar bestaan voor het optreden van storingen en moeilijkheden in het economische leven van de Gemeenschap, indien vorderingen, voortvloeiende uit de menigvuldige rechtsbetrekkingen welke op de gemeenschappelijke markt over de nationale grenzen heen zullen ontstaan, niet zouden kunnen worden vastgesteld en geëffectueerd desnoods met behulp van de rechter. Daar de rechterlijke bevoegdheid in civiele zaken en handelszaken bij de lidstaten berust en de werking van een gerechtelijke uitspraak steeds tot een bepaald staatsgebied beperkt blijft, is de voornaamste voorwaarde voor de rechtsbescherming en daarmee voor de rechtszekerheid op de gemeenschappelijke markt, dat de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen tussen de lidstaten op bevredigende wijze is geregeld.”

Op basis van artikel 220 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap zijn, rechtstreeks dan wel onrechtstreeks, verscheidene verdragen gesloten. Het belangrijkste op justitieel gebied is het Verdrag van Brussel van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken en de daaropvolgende wijzigingen, die een gevolg waren van de uitbreidingen van de Gemeenschap („Brussel I”). Een aantal zaken valt buiten het toepassingsgebied van dat verdrag (artikel 1, tweede alinea). Tot deze uitsluiting werd besloten om redenen van zeer uiteenlopende aard en aan een aantal van deze uitgesloten zaken is in andere verdragen reeds aandacht besteed. Een voorbeeld hiervan is het Verdrag betreffende insolventieprocedures dat op 23 november 1995 te Brussel is gesloten.

Bovendien heeft de ervaring met de toepassing van het Verdrag van Brussel in de afgelopen 30 jaar ertoe geleid dat begonnen werd met de herziening van dat verdrag, samen met het Verdrag van Lugano van 16 september 1988 (het zogenaamde Nevenverdrag). Aangezien er alleen voorlopige studies beschikbaar zijn en de ad-hoc-groep voor de redactie van de nieuwe tekst slechts tweemaal is bijeengekomen, kon een en ander niet in aanmerking genomen worden bij de redactie van het onderhavige verdrag. Het blijft dus mogelijk dat dit verdrag alsnog wordt aangepast aan het herziene Verdrag van Brussel.

Gezien de veranderde situatie is het normaal dat de lidstaten hebben getracht tegemoet te komen aan de nieuwe behoeften van de Europese burgers, en het onderhavige verdrag is

daarvan een voorbeeld. De wens om het Verdrag van Brussel van 1968 uit te breiden tot familierechtelijke zaken is van recentere datum en berust op twee overwegingen.

3. In de eerste plaats moet worden herinnerd aan de redenen waarom het familierecht buiten de toepassing van het Verdrag van Brussel van 1968 was gebleven. In het Jenard-rapport (de toelichting op de originele versie van het verdrag in kwestie) wordt de uitsluiting van zaken betreffende de staat van natuurlijke personen als volgt beredeneerd:

„Welke bevoegdheidsregels ook gekozen zouden zijn — zulks in de veronderstelling dat het comité tot eenmaking van deze regels op dit terrein had kunnen geraken — de wettelijke stelsels waarop moet worden gelet, en met name de collisieregels, vertoonden een dergelijke verscheidenheid, dat het moeilijk was om, in het stadium van de exequatuurprocedure, van de controle op deze regels af te zien. Dit zou betekenen dat de aard van het verdrag werd gewijzigd en een groot deel van zijn gedurfd karakter eraan zou worden ontnomen. Zou bovendien, zo het comité ertoe zou zijn overgegaan aan de exequaturrechter ook de controlebevoegdheid, zelfs op niet-vermogensrechtelijk terrein, te ontnemen, deze rechter niet verleid worden het begrip openbare orde te misbruiken om aan de buitenlandse beslissing die hem zou worden voorgelegd, haar kracht te ontnemen? Van twee kwaden hebben de leden van het comité het minste gekozen en daarbij de eenheid van het ontwerp en zijn gedurfd karakter behouden, onder beperking evenwel van het toepassingsgebied. Op het gebied van de staat en de bevoegdheid is de echtscheiding ongetwijfeld het belangrijkste vraagstuk, dat een zeer ingewikkeld karakter vertoont wegens het sterk uiteenlopen van de verschillende wetgevingen.”.

Het verdrag van 1968 is dus het „algemene verdrag” op het gebied van erkenning en tenuitvoerlegging, volgens het bepaalde in artikel 220 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, dat burgerlijke of handelszaken niet per se uitsloot en dus de staat en de bevoegdheid had kunnen omvatten: de complexiteit van de materie en het feit dat deze niet van directe invloed was op de economische integratie hebben geleid tot de uitsluiting ervan.

4. In de tweede plaats is in het familierecht het belangrijkste thema de echtscheiding, dat wil zeggen het soort van huwelijkszaken dat in het onderhavige verdrag ter sprake komt. Er dient op gewezen te worden dat in het Jenard-rapport wordt gesproken van het „sterk uiteenlopen” van de wetgevingen, terwijl er destijds slechts zes lidstaten waren, en dus kan worden gesteld dat vijftien wetgevingen veel sterker uiteenlopen. Daaruit volgt dat de problemen waarvoor de groep zich gesteld zag, veel groter waren. Het gaat hierbij om niet geringe verschillen, die soms grondwettelijke implicaties hebben. In andere gevallen hebben de problemen betrekking op het al dan niet bekend zijn met de diverse instituten waarover het verdrag handelt (zo zijn bijvoorbeeld scheiding van tafel en bed en nietigverklaring in het interne materiële recht van Zweden en Finland onbekende begrippen). Tot slot zijn er zelfs tussen de lidstaten waar al deze rechtsbegrippen naast elkaar bestaan, grote juridische verschillen (gronden, eis van voorafgaande scheiding van tafel en bed enz.).

Derhalve kunnen noch de tijd die nodig was om tot een verdrag te komen, noch de compromissen die soms moesten worden gesloten, verbazing wekken. De uitsluiting van deze materie in het verdrag van 1968 en de opstelling van het onderhavige verdrag geven het verschil aan tussen familierechtelijke en erfrechtelijke geschillen. De Europese integratie is in de 30 jaar sinds de opstelling van het Verdrag van Brussel van 1968 aanzienlijk gevorderd. De verwezenlijking van het vrije verkeer van personen en het steeds frequenter aanknopen van familiebanden tussen onderdanen of bewoners van verschillende landen, vereisten een juridisch antwoord, dat wordt geboden door het onderhavige verdrag, waarin rekening wordt gehouden met de verschillende aspecten.

5. Er is uitvoerig gediscussieerd over de behoefte aan een verdrag betreffende de bevoegdheid en erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken. Sommige

lidstaten, die partij zijn bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1 juni 1970 inzake de erkenning van echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed, bleken tevreden over de praktische resultaten ervan. Andere lidstaten, die geen partij zijn bij genoemd verdrag, waren echter niet bereid dat wel te worden. Drie belangrijke argumenten leidden tot het inzicht dat een nieuw Europees verdrag wenselijk is: a) men wenst uniforme regels voor de bevoegdheid in huwelijkszaken in te voeren; b) de lidstaten van de Europese Unie moeten zorgen voor moderne regels inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in verband met nietigheid, echtscheiding en scheiding van tafel en bed, en daartoe de procesvoering harmoniseren; c) om te voorkomen dat in verschillende lidstaten parallelle procedures over huwelijkszaken worden gevoerd, moeten regels over de aanhangigheid worden vastgesteld, wat een belangrijke innovatie is die op zich al een rechtvaardiging vormt voor het verdrag; aldus wordt voorkomen dat naast elkaar tegenstrijdige beslissingen bestaan. De Raad besloot dan ook onderhandelingen over een verdrag te openen. Er zij bovendien op gewezen dat artikel 18 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1970 de lidstaten toestaat verdragen over dit onderwerp te sluiten.

6. Het oorspronkelijke doel van het verdrag was de materiële uitbreiding van het Verdrag van Brussel van 1968 tot huwelijkszaken. Daarom komt dit uitgangspunt van Brussel II voor in de tekst ervan en wordt het letterlijk genoemd in de preambule. Er kon niet worden voorbijgegaan aan een zo belangrijk antecedent dat duidelijk succes heeft opgeleverd en dat bovendien wordt gesteund door een uitgebreide jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, aan de hand waarvan ook de meest omstrede aspecten van het verdrag kunnen worden beoordeeld, in het gedeelte dat van toepassing is op deze tekst. Maar de thematische verschillen tussen beide verdragen hebben geleid tot aanzienlijke discrepanties op bepaalde punten (bijvoorbeeld het niet-bestaan van een algemeen forum of het ontbreken van hiërarchisch opgebouwde bevoegdheidscriteria), terwijl elders de regels nauwer bij elkaar aansluiten (bijvoorbeeld aanhangigheid of automatische erkenning). Het resultaat is dus een verdrag dat verschillend is, maar dezelfde doelstellingen nastreeft, te weten eenmaking van de regels voor de internationale rechterlijke bevoegdheid en vergemakkelijking van de internationale erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen.

Tenzij anders vermeld, wordt ervan uitgegaan dat identieke termen in Brussel I en Brussel II dezelfde betekenis hebben en dat daarbij dus rekening moet worden gehouden met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. Opgemerkt dient te worden dat inzake de bepalingen die ongewijzigd uit Brussel I zijn overgenomen, weinig kon worden toegevoegd aan de toelichting bij dat verdrag en de erop volgende wijzigingen. Toch is er de voorkeur aan gegeven in dit verslag de nodige passages uit die toelichting weer te geven, zodat de rechtsbeoefenaars ze gemakkelijk kunnen raadplegen en niet gedwongen worden daarnaast nog andere teksten te gebruiken.

7. Begin jaren negentig is in de context van de Europese politieke samenwerking nagedacht over de vraag of het mogelijk zou zijn op Europees niveau een verdrag op te stellen op het gebied van de ontbinding of versoepeling van de huwelijksband. Op basis van een vragenlijst die het Britse voorzitterschap in 1992 had opgesteld en de synthese die het Deense voorzitterschap in de eerste helft van 1993 had gemaakt, begonnen de lidstaten aan een eerste uitwisseling van standpunten over een dergelijke mogelijkheid. Onder het Belgische voorzitterschap, in de tweede helft van 1993, nog voordat het Verdrag betreffende de Europese Unie in werking was getreden, werd professor Marc Fallon in zijn hoedanigheid van secretaris van de Europese Groep internationaal privaatrecht uitgenodigd de vergadering van de groep bij te wonen; hij gaf een toelichting over het zogeheten „Heidelberg-ontwerp”, dat door de Europese Groep was opgesteld en was vernoemd naar de stad waar het ontwerp op 2 oktober 1993 was goedgekeurd. Deze groep van specialisten, met als enige doelstelling het doen van voorstellen op het raakvlak van het communautair recht en het internationaal privaatrecht, keurde een voorstel goed voor een verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van

beslissingen in familierechtelijke en erfrechtelijke zaken, dat een veel ruimer toepassingsgebied had dan het onderhavige verdrag. De noodzaak om tot resultaten te komen en de voortgang van de uitgevoerde studies noopten tot een exactere thematische afbakening bij de werkzaamheden binnen de Europese Unie.

8. Tijdens de zitting van 10 en 11 december 1993 sprak de Europese Raad van Brussel de mening uit dat de inwerkingtreding van het Verdrag van Maastricht nieuwe perspectieven bood voor de Europese burger, wat volgens de Raad aanvullend werk over bepaalde aspecten van het gezinsleven van de burger noodzakelijk maakte. Met dit perspectief verzocht de Raad beraadslagingen te beginnen over de mogelijkheid om het toepassingsgebied van het Verdrag van Brussel van 1968 uit te breiden tot familierechtelijke aangelegenheden. In de eerste helft van 1994 stuurde het Griekse voorzitterschap een vragenlijst naar de lidstaten, teneinde de grote lijnen van het verdrag te bepalen. De ontvangen antwoorden werden verwerkt tot een samenvatting, op basis waarvan de Europese Raad in juni 1994 de opdracht gaf de besprekingen voor de voorbereiding van een ontwerpverdrag te beginnen. In de tweede helft van 1994 kwam het Duitse voorzitterschap met een ontwerpverdrag dat uitsluitend betrekking had op echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk. In diezelfde periode verzochten de Spaanse en de Franse delegatie om ook het gezag over de kinderen op te nemen in het toepassingsgebied van het verdrag.

9. In de voorgeschiedenis van het verdrag mogen de contacten met de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht niet onvermeld blijven. Terwijl namelijk in de Europese Unie het verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken werd voorbereid, hield de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht zich bezig met de herziening van het verdrag van 5 oktober 1961 betreffende de bevoegdheid der autoriteiten en de toepasselijke wet inzake de bescherming van minderjarigen. Dit feit dient te worden vermeld in verband met de mogelijke opnemings in het nieuwe verdrag van 's-Gravenhage van een bepaling betreffende de bevoegdheid van de autoriteiten van het land van echtscheiding inzake het nemen van beschermende maatregelen voor de kinderen, hoewel de uiteenlopende werkwijzen ertoe nopen verschillende procedures te volgen. Zo kan de Europese Unie wel de status van waarnemer bij de Haagse Conferentie hebben (en in die hoedanigheid hebben vertegenwoordigers van de Commissie en het secretariaat van de Raad deelgenomen aan de besprekingen in Den Haag), maar is volgens het Gemeenschaps- en het Unieverdrag het omgekeerde niet mogelijk. Daarom hebben de Trojka, het secretariaat van de Raad en de Commissie sinds het Franse voorzitterschap in de eerste helft van 1995, in de marge van de officiële vergaderingen informeel vergaderd met het permanent bureau van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht, om het verband tussen de teksten die aan beide zijden werden voorbereid te bespreken.

De aanvankelijke problemen met de verhouding tussen de twee in voorbereiding zijnde verdragen werden opgelost en het resultaat is te zien in het onderhavige verdrag dat thans tussen de lidstaten van de Europese Unie is afgesloten en in het Verdrag van 's-Gravenhage van 19 oktober 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen, dat nog niet van kracht is. De Raad van Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken besloot op 25 september 1995 dat de regeling inzake het gezag over kinderen moet worden opgenomen in huwelijkszaken „in de vorm van aanvullende maatregelen bij het Verdrag van 's-Gravenhage”. Daarom heeft de groep vanaf de sluiting van het Verdrag van 's-Gravenhage rekening gehouden met de bepalingen ervan en in het bijzonder met de bepalingen die rechtstreeks van invloed zijn op het nu gepresenteerde verdrag, namelijk artikel 10 over de bevoegdheid van de rechter terzake van nietigverklaring van het huwelijk, echtscheiding of scheiding van tafel en bed, tot het nemen van maatregelen ter bescherming van de kinderen, en artikel 52 over de relatie van het Verdrag van 's-Gravenhage tot andere verdragen en in het bijzonder over de mogelijkheid dat een of meer verdragsluitende staten overeenkomsten kunnen sluiten die ten aanzien van kinderen

met gewone verblijfplaats in een van de staten die partij zijn bij dergelijke overeenkomsten, bepalingen bevatten over bij het Verdrag van 's-Gravenhage geregelde onderwerpen.

10. De Groep Uitbreiding van het Verdrag van Brussel was belast met de voorbereiding van de tekst van het verdrag en heeft sinds 1993 zonder onderbreking regelmatig vergaderd. De onderhandelingen waren tijdrovend en op sommige punten bijzonder moeilijk. Tijdens de Raad van december 1997, onder Luxemburgs voorzitterschap, is op basis van de door het voorzitterschap voorgestelde definitieve compromisplossing het definitief politiek akkoord over een aantal bepalingen bereikt.

Dit is in grote lijnen de moeizame, maar vruchtbare wordingsgeschiedenis van het verdrag dat thans wordt gepresenteerd.

II. ALGEMENE PRESENTATIE VAN HET VERDRAG

11. Het eerste punt dat aandacht verdient is de rechtsgrondslag van de tekst. Bij de sluiting van het Verdrag van Brussel van 1968 was artikel 220 van het Gemeenschapsverdrag de enige beschikbare rechtsgrondslag. Thans beschikken wij over een andere mogelijke rechtsgrondslag, namelijk de nieuwe, door het Verdrag van Maastricht geïntroduceerde bepaling: artikel K.3 in samenhang met artikel K.1. In artikel K.1 wordt als een van de aangelegenheden van „gemeenschappelijk belang” met het oog op de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie „justitiële samenwerking in burgerlijke zaken” genoemd (punt 6). Deze samenwerking draagt ongetwijfeld bij tot de verwezenlijking van een van de doelstellingen van de Unie, namelijk de „ontwikkeling van een nauwe samenwerking op het gebied van justitie” (artikel B).

Aangezien het gaat om een specifieke, voor de doelstelling van het verdrag geschikte weg, vormt de samenwerking ongetwijfeld een belangrijke verwezenlijking uit hoofde van de bepalingen betreffende justitiële samenwerking in burgerlijke zaken tussen de lidstaten van de Europese Unie. Daarom is als rechtsgrondslag artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie gekozen, hoewel theoretisch ook artikel 220 in aanmerking had kunnen komen. Ten slotte heeft de rechtsgrondslag wel het redactiewerk beïnvloed, maar zal hij voor de rechtsbeoefenaars en de burger geen consequenties hebben bij de toepassing van het verdrag.

Overeenkomstig de bepalingen van titel VI is de Commissie volledig betrokken geweest bij de werkzaamheden van de groep en zij heeft in die zin positief deelgenomen aan de redactie. Na afloop van de werkzaamheden van de groep is de tekst van het ontwerpverdrag door het voorzitterschap overeenkomstig artikel K.6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ter bestudering voorgelegd aan het Europees Parlement.

Het Europees Parlement bracht in de plenaire vergadering van 30 april 1998 advies uit. In de loop van mei 1998 werden de standpunten van het Europees Parlement in de bevoegde instanties van de Raad besproken.

Op 28 mei 1998 heeft de Raad het verdrag goedgekeurd en op diezelfde dag is het door de vertegenwoordigers van alle lidstaten ondertekend.

12. De wensen en de gedachte die bij de voorbereiding van het verdrag een rol hebben gespeeld blijken uit de preambule waarin vier aspecten worden benadrukt:
  1. Het streven naar moderne en geharmoniseerde regels inzake rechterlijke bevoegdheid voor nietigverklaring van het huwelijk, echtscheiding en scheiding van tafel en bed, en naar een snelle en automatische erkenning van de beslissingen die terzake in de lidstaten worden gegeven.
  2. Het belang om te beschikken over bevoegdheidsregels in huwelijkszaken en ten aanzien van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen in dergelijke procedures, zodat beslissingen snel en automatisch worden erkend en met een eenvoudige procedure ten uitvoer worden gelegd.

3. De aandacht voor de beginselen die ten grondslag liggen aan het Verdrag van Brussel van 1968. Het gaat immers om een verdrag dat gemoduleerd wordt door het Verdrag van Brussel, waar het echter van afwijkt omdat het een ander gebied bestrijkt.
  4. De mogelijkheid om het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegdheid te verlenen voor de uitlegging van de bepalingen van het verdrag.
13. Twee belangrijke kenmerken van het verdrag dienen te worden belicht:
- A. Het verdrag is een zogeheten „dubbelverdrag”, omdat het regels inzake rechtstreekse bevoegdheid en normen voor de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse beslissingen bevat. Het volgt het model van het Verdrag van Brussel, dat toentertijd in dit opzicht revolutionair was, maar bevat substantiële wijzigingen. Zo bevat het verdrag regels voor de internationale rechterlijke bevoegdheid die door de oorspronkelijke rechter dienen te worden nageleefd en die deze rechter ertoe brengen zich onbevoegd te verklaren wanneer hij zich niet bevoegd acht volgens de regels van het verdrag. Dit geeft de burger rechtszekerheid en schept een sfeer van wederzijds vertrouwen waarmee vervolgens een systeem van automatische erkenning en een zeer vereenvoudigd systeem van tenuitvoerlegging kunnen worden ingesteld.
  - B. Wanneer het verdrag middels de afzonderlijke daartoe geëigende grondwettelijke procedures in de lidstaten zal zijn aangenomen en in werking zal zijn getreden, moet het ambtshalve worden toegepast. Dit houdt dus in dat in de lidstaten alle regels moeten worden toegepast en vanaf de inwerkingtreding alle andere, interne of verdragsbepalingen worden vervangen, en dat uitsluitend de uit het verdrag zelf en de constitutionele rechtsorde voortvloeiende beperkingen gelden. Het gaat dus om een mechanisme dat steunt op en deel uitmaakt van het interne recht van iedere lidstaat. Derhalve wordt in gevallen waarin het verdrag niet voorziet het nationale recht toegepast.
14. Het verdrag is verdeeld in zeven titels, die respectievelijk gewijd zijn aan:
- Titel I: Toepassingsgebied
  - Titel II: Rechterlijke bevoegdheid
  - Titel III: Erkenning en tenuitvoerlegging
  - Titel IV: Overgangsbepalingen
  - Titel V: Algemene bepalingen
  - Titel VI: Hof van Justitie
  - Titel VII: Slotbepalingen.

Het is duidelijk dat de titels II en III (rechterlijke bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging) de rode draad vormen van het verdrag waarop derhalve een groot gedeelte van de besprekingen betrekking heeft gehad. Bovendien weerspiegelt zich in de bespreking van deze onderwerpen in grote mate het gehele debat over het toepassingsgebied (titel I).

15. Titel I van het verdrag (toepassingsgebied) bestaat uit één artikel waarover een langdurige discussie is gevoerd, die alleen kon worden beëindigd met een politiek akkoord waarin het inhoudelijk toepassingsgebied van het verdrag werd vastgesteld, met inbegrip van de geschillen betreffende de nietigverklaring van het huwelijk, echtscheiding en scheiding van tafel en bed, evenals vraagstukken betreffende de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten op het moment van de procedure.

16. Titel II bevat de regels voor de rechtstreekse internationale bevoegdheid, d.w.z. de regels die door de oorspronkelijke rechter moeten worden nageleefd voorafgaand aan de beslissing in een huwelijkszaak. Deze bepalingen hebben echter geen invloed op de verdeling van de territoriale bevoegdheid binnen de staat. Het feit dat er regels bestaan voor de rechtstreekse bevoegdheid in huwelijkszaken, vormt zonder twijfel de belangrijkste vernieuwing in dit verdrag. De verdragen die deze vraagstukken bestrijken blijven gewoonlijk beperkt tot de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen en bevatten derhalve uitsluitend regels inzake indirecte bevoegdheid, d.w.z. dat de rechter van de aangezochte staat de bevoegdheid van de oorspronkelijke rechter aan een onderzoek onderwerpt.

Deze titel bevat vier afdelingen:

- a) afdeling 1 bevat de bepalingen betreffende de bevoegdheidsregels, d.w.z. de bevoegdheidsregels in strikte zin (artikelen 2 tot en met 8). De spil van dit gedeelte is artikel 2, waarin de regels ten aanzien van huwelijkszaken worden vastgesteld, in samenhang met artikel 3 betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid, aangevuld door artikel 4, dat een speciale regeling bevat in samenhang met het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980. Nadat de tegeneisen (artikel 5) en de omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding (artikel 6) ter sprake zijn gekomen, wordt in artikel 7 het uitsluitend karakter van de bevoegdheden van de voorgaande artikelen besproken en komen in artikel 8 de zogeheten „residuele bevoegdheden” aan bod, een bepaling die parallel loopt aan artikel 4 van het Verdrag van Brussel van 1968;
  - b) in afdeling 2 (artikelen 9 en 10) komen vraagstukken aan de orde betreffende de toetsing van de bevoegdheid aan de criteria van het verdrag en betreffende de vaststelling dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld zich te verdedigen;
  - c) afdeling 3 (artikel 11) betreft de aanhangigheid en de onderling afhankelijke vorderingen;
  - d) afdeling 4 (artikel 12) handelt over de voorlopige en bewarende maatregelen.
17. Titel III is een logisch vervolg op titel II en behandelt de erkenning en tenuitvoerlegging. Hoewel deze titel op het eerste gezicht geen problemen leek te zullen opleveren omdat de onderwerpen uit de voorgaande artikelen waren opgelost, was dat in werkelijkheid niet het geval. De discussies gingen hoofdzakelijk over de gevolgen van de automatische erkenning voor de burgerlijke stand en over de redenen voor het weigeren van erkenning en tenuitvoerlegging. Ook moest voor ogen worden gehouden dat de erkenning alleen het slaken van de huwelijksband betreft en andere aspecten onverlet laat (zie de punten 22 en 64). Het probleem betreft ook de noodzaak van tenuitvoerlegging, een vraagstuk dat ook wordt opgelost in samenhang met het toepassingsgebied. De tenuitvoerleggingsprocedure wordt net zo geregeld als in het Verdrag van Brussel.
18. Titel IV bevat de overgangsbepalingen, terwijl titel V de algemene bepalingen bevat, titel VI de uitlegging door het Hof van Justitie en titel VII de slotbepalingen.

III. ANALYSE VAN DE BEPALINGEN

TITEL I

A. Toepassingsgebied

Artikel 1

Toepassingsgebied

19. Dit is het essentiële onderdeel en de eigenlijke ratio van het verdrag en de werking ervan, dat immers (zie punt 12) regels inzake de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken bevat. De vaststelling van het toepassingsgebied omvat verscheidene vraagstukken die zowel betrekking hebben op het soort van rechtsvordering als op de bestreken gebieden.

20. Wat betreft het soort van rechtsvorderingen komen in lid 1 „burgerlijke vorderingen” ter sprake waarbij alle andere soorten procedures worden uitgesloten, aangezien dit de gebruikelijke vorderingen zijn met betrekking tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk. De vermelding van het woord „burgerlijk” is bedoeld om duidelijk de doelstelling van het verdrag af te bakenen. Deze vermelding moet namelijk niet uitsluitend worden gezien in verband met de gerechtelijke procedures waarop lid 2 van hetzelfde artikel betrekking heeft, maar is bedoeld om procedures van louter godsdienstige aard uit te sluiten. Hieruit volgt:

A. Naast civiele gerechtelijke procedures bestrijkt het verdrag ook buitengerechtelijke procedures die in bepaalde lidstaten voor huwelijkszaken worden erkend. Het gaat hier dus om administratieve procedures die in een lidstaat officieel zijn erkend. In Denemarken bijvoorbeeld is er naast de gerechtelijke procedure de administratieve procedure voor het Statsamt (plaatselijke afdeling van de centrale overheid) of voor Københavns Overpraesidium (het Statsamt voor Kopenhagen): het kan alleen worden geëdieerd in echtscheidingszaken, wanneer de echtgenoten het eens zijn over de echtscheiding en de daarmee verwante kwesties (gezag, alimentatie enz.). De beslissingen van het Statsamt en van Københavns Overpraesidium kunnen worden aangevochten bij het Ministerie van Justitie (directoraat burgerlijk recht), waarvan de uitspraken dan weer langs de gewone

rechterlijke weg kunnen worden bestreden. In dezelfde sfeer heeft Finland in 1983 een regeling ingevoerd waarbij in de loop van de gerechtelijke procedure een overeenkomst inzake gezag, verblijf en omgang kan worden gesloten, die moet worden goedgekeurd door het plaatselijke bureau voor sociale zaken (8.4.1983/361, artikelen 7, 8, 10, 11 en 12).

Daarom staat in de tekst, in navolging van artikel 1 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1970 inzake de erkenning van echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed, dat onder „rechter” de al dan niet rechterlijke instanties worden verstaan die in huwelijkszaken optreden.

B. Buiten het toepassingsgebied van het verdrag vallen procedures met religieuze inslag, waarvan het belang kan toenemen als gevolg van de immigratie (waarbij bijvoorbeeld moet worden gedacht aan islamitische of hindoe-echtparen).

Artikel 42 bepaalt dat de overeenkomsten tussen bepaalde lidstaten en de Heilige Stoel onverlet worden gelaten (zie punt 120 over artikel 42).

21. In de zaken die onder het verdrag vallen moet weer een onderscheid worden gemaakt tussen vraagstukken die uitsluitend op het huwelijk betrekking hebben en vraagstukken met betrekking tot de ouderlijke verantwoordelijkheid.

22. Het verdrag blijft beperkt tot rechtsvorderingen die daadwerkelijk te maken hebben met de huwelijksband, d.w.z. de nietigverklaring van het huwelijk, echtscheiding en scheiding van tafel en bed. De erkenning van beslissingen houdende echtscheiding of nietigverklaring geldt dus alleen bij het slaken van de huwelijksband. Het verdrag bestrijkt geen vraagstukken zoals schuld van de echtgenoten, huwelijksgoederenrecht, alimentatieplicht of andere accessoire maatregelen (recht op een naam enz.), hoewel zij ogenschijnlijk verband houden met het voorgaande. Alimentatie staat naast andere internationale instrumenten, rechterlijke bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen, in het Verdrag van Brussel van 1968, dat een specifiek voorschrift bevat inzake bevoegdheid (artikel 5, lid 2) en bovendien is er het Verdrag van Rome van 6 november 1990 betreffende de vereenvoudiging van de procedures voor het verhaal van vorderingen inzake onderhoudsverplichtingen, dat nog niet in werking getreden is. Voor overige vraagstukken blijven de interne of internationale,

tussen de staten in kwestie geldende voorschriften van toepassing.

23. Het meest complexe onderwerp is de ouderlijke verantwoordelijkheid, omdat in sommige staten de nationale wetgeving als eis stelt dat de beslissing in een huwelijkszaak ook de vraagstukken omvat betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid, terwijl in andere staten vraagstukken betreffende het huwelijk en vraagstukken betreffende de bescherming van de kinderen langs volstrekt verschillende wegen worden afgehandeld, d.w.z. de beslissing over het huwelijk handelt niet per se ook over de ouderlijke verantwoordelijkheid, die zelfs onder de bevoegdheid van een andere instantie kan vallen. Daarom moesten op dit gebied problemen van allerlei aard worden besproken en was het een moeilijke opgave alle staten te laten instemmen met de tekst in lid 1, onder b), waaruit naar voren komt dat dit vraagstuk is opgenomen in dit verdrag en niet in een afzonderlijke tekst, zoals aanvankelijk door een delegatie was voorgesteld. Het betreft echter alleen aspecten van de ouderlijke verantwoordelijkheid die verband houden met een lopende echtelijke procedure (zie artikel 3, lid 3).
24. Het eerste probleem dat moest worden opgelost, was dus de opnemings van het punt van de ouderlijke verantwoordelijkheid. Behalve uit het net genoemde verschil tussen rechtssystemen, komen de problemen ook voort uit het feit dat binnen de Haagse Conferentie werd gewerkt aan het Verdrag van 1996 inzake de bescherming van kinderen. Het resultaat hiervan is te zien in de inhoud van artikel 3. Het begrip „ouderlijke verantwoordelijkheid” levert problemen op omdat het een begrip is dat nader moet worden omschreven in het recht van de lidstaten waarin over de ouderlijke verantwoordelijkheid wordt beslist. Voor wat alimentatie betreft, wordt verwezen naar punt 22. De term „ouderlijke verantwoordelijkheid” is in een aantal landen soms moeilijk te vertalen, maar staat nimmer in diverse verdragen, met name het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996, hetgeen aan het begrip een zekere eenmakende virtualiteit geeft.
25. Het tweede probleem bestond erin vast te stellen op welke kinderen de bepaling slaat. Men was het erover eens dat de bepaling zowel betrekking heeft op de natuurlijke kinderen van het echtpaar als de door beide echtgenoten geadopteerde kinderen. Verscheidene staten opperden echter de mogelijkheid om de bepaling niet alleen te laten slaan op de ouderlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van gemeenschappelijke kinderen maar ook op de ouderlijke verantwoordelijkheid over de zogeheten „kinderen van het gezin”. Zodoende zouden bijvoorbeeld de kinderen die een van de echtgenoten in eerdere verbintenissen heeft gehad, onder de bepaling vallen. Deze figuur is bekend in het Engelse, het Schotse en het Nederlandse recht. Uiteindelijk heeft de mening geprevalleerd dat de bepaling beperkt moet blijven tot de gemeenschap-

pelijke kinderen, omdat het hier gaat om rechtsvorderingen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid die plaatsvinden in nauwe samenhang met de vordering tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring. Bovendien zou een andere oplossing de fundamentele rechten van de vader of de moeder die in een andere lidstaat woont, kunnen aantasten. Het resultaat van deze bepaling staat in artikel 3, lid 3, waarin staat op welk moment de rechterlijke instanties van de staat waar over de huwelijksband wordt beslist, niet langer kunnen beslissen over de ouderlijke verantwoordelijkheid.

Dat de werkingssfeer van het verdrag met betrekking tot de ouderlijke verantwoordelijkheid beperkt wordt tot beslissingen inzake de „gemeenschappelijke kinderen”, betekent echter niet dat de lidstaten later niet kunnen besluiten de bevoegdheidscriteria van artikel 3 toe te passen op de „kinderen van het gezin”, die buiten de bovengenoemde categorie vallen. In afwachting daarvan echter laat het verdrag de bevoegdheidscriteria ten aanzien van deze kinderen onverlet en worden in dit opzicht de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen dus door het interne recht geregeld.

26. Tot slot is het in het licht van andere internationale teksten en in het bijzonder van het Verdrag van de Verenigde Naties van 1989 inzake de rechten van het kind duidelijk dat voor ieder kind afzonderlijk een afweging moet worden gemaakt. Met andere woorden, hoewel het vraagstuk in algemene bewoordingen binnen het toepassingsgebied van het verdrag valt, moet voor de oplossing ervan voor ieder kind afzonderlijk worden voldaan aan de voorwaarden in artikel 3.

TITEL II

B. Rechterlijke bevoegdheid

Afdeling 1

Algemene bepalingen

Artikel 2

Echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk

27. De gekozen bevoegde instanties beantwoorden aan objectieve behoeften, sluiten aan bij de belangen

van de partijen, staan voor flexibele regelgeving die is aangepast aan de mobiliteit van de personen, en trachten, tot slot, de personen te begunstigen zonder dat er rechtszekerheid verloren gaat. Het is derhalve niet verwonderlijk dat, als gevolg van deze behoeften, dit artikel tezamen met artikel 3 een groot deel van de langdurige discussie die heeft geleid tot de aanvaarding van deze tekst, in beslag heeft genomen. De aangenomen oplossing is het resultaat van een moeizaam evenwicht tussen een aantal van de aangenomen bevoegdheidscriteria. Er moeten criteria worden opgesteld voor de bevoegdheid in huwelijkszaken, zonder dat men in de situatie geraakt waarin de geldigheid van een huwelijk in het kader van een vordering tot nietigverklaring moet worden onderzocht wanneer een van de echtgenoten of zelfs beide echtgenoten zijn overleden, omdat een dergelijke situatie buiten het toepassingsgebied van het verdrag valt. Meestal betreft het prejudiciële vragen in verband met erfopvolging. Dit wordt geregeld door de desbetreffende internationale instrumenten, zoals het Verdrag van 's-Gravenhage van 1 juni 1970 inzake de erkenning van echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed, of het interne recht van de staat, indien dat mogelijk is.

28. Anders dan in het Verdrag van Brussel van 1968, waarin de algemene regel van artikel 2 en de bijzondere bevoegdheden in artikel 5 gezamenlijk worden toegepast, was men van mening dat in dit geval, gezien het speciale karakter van de behandelde materie, er geen behoefte was aan een bepaling zoals artikel 2 van het Verdrag van Brussel, waarin een algemene instantie wordt aangewezen, en dat er ook geen rangorde in de aangenomen criteria moest worden aangebracht. Het is logisch dat er geen algemene instantie wordt genoemd en dat er een lijst van instanties wordt gegeven omdat, uitgerekend ten gevolge van een echtelijke crisis, de situatie gewoonlijk plotseling verandert.

Dit heeft ertoe geleid dat de aangenomen criteria objectief, gelijkwaardig en exclusief zijn, in de zin die hierna wordt toegelicht.

Artikel 2 bevat uitsluitend objectieve criteria die met behulp van artikel 9 kunnen worden getoetst. Als een echtgenoot de vordering instelt in een lidstaat waarvan de rechtbanken niet overeenkomstig artikel 2 bevoegd zijn, kan de bevoegdheid van deze rechtbanken derhalve niet worden gebaseerd op het feit dat de andere echtgenoot verschijnt om op de vordering te reageren, maar de rechter zal daarentegen beoordelen of hij al dan niet bevoegd is en zo niet, dan zal hij de zaak niet verder behandelen. Zie over de wilsfactor punt 31 met betrekking tot lid 1, onder a).

Daarom worden de criteria van artikel 2 allemaal als gelijkwaardig gepresenteerd, zonder dat de vermelding in punt a) of in punt b) een hiërarchisch verband impliceert. Punt a) stoelt voor de vaststelling van de internationale rechterlijke bevoegdheid namelijk op de gewone verblijfplaats, anders dan het Verdrag van Brussel van 1968, dat stoelt op de woonplaats. In punt b) worden, gezien de specifieke kenmerken van sommige interne rechtsordes, als bevoegdheidscriteria gebruikt de nationaliteit of de woonplaats, in de betekenis die deze term heeft in het Verenigd Koninkrijk en Ierland. In het Verdrag van Brussel van 1968 moet overeenkomstig de interne wet van de forumstaat worden bepaald waar een partij haar woonplaats heeft (artikel 52). In dit geval is overwogen of er een soortgelijke bepaling moest worden opgenomen over de gewone verblijfplaats; zie hierover punt 31.

29. De in dit artikel genoemde criteria zijn de enige die hier kunnen worden gebruikt, en derhalve kunnen zij „exclusief” worden genoemd (zie hierover het commentaar bij artikel 7). Dit begrip kan evenwel niet op dezelfde manier worden opgevat als in het Verdrag van Brussel, waar op bepaalde in artikel 16 genoemde gebieden alleen de rechtbanken van een bepaalde lidstaat bevoegd zijn, waarbij de andere criteria ondergeschikt blijven. Hier moet het begrip „exclusief” zodanig worden opgevat dat alleen de genoemde criteria kunnen worden gebruikt en dat zij gelijkwaardig zijn en er geen onderlinge rangorde bestaat. Dit houdt dus in dat het een volledige en gesloten lijst is. Derhalve hoeft hier geen regel te worden opgenomen zoals in artikel 28, lid 1, van het Verdrag van Brussel van 1968.
30. De criteria waarmee de bevoegdheid wordt vastgesteld van de rechtbanken van een staat voor het geven van beslissingen in huwelijkszaken die binnen het toepassingsgebied van het verdrag vallen, worden in twee groepen verdeeld, die onder punt a) en punt b) worden genoemd. Lid 2 van dit artikel is van toepassing op punt b) van lid 1 en ook op het laatste streepje van punt a) (zie voor de gevolgen van de verklaring artikel 7 en artikel 8, lid 2).

Bij deze criteria wordt ervan uitgegaan dat er een daadwerkelijke band bestaat tussen de persoon in kwestie en een lidstaat. Het besluit tot opneming van bepaalde criteria berust op het bestaan ervan in de verschillende interne rechtsstelsels en de aanvaarding ervan door de anderen of op de poging om punten van overeenstemming te vinden die algemeen acceptabel zijn.

31. Van de criteria in punt a) is de vaststelling van de internationale rechterlijke bevoegdheid op basis van de gewone verblijfplaats van de echtgenoten op het moment dat de vordering wordt ingesteld (eerste streepje) een in alle lidstaten in ruime mate geaccepteerd criterium, waarmee ongetwijfeld de overgrote meerderheid van de gevallen zal worden opgelost. Het criterium van de „gewone verblijfplaats van de verweerder” in het derde streepje levert evenmin problemen op aangezien het het algemene bevoegdheidscriterium is, gebaseerd op het principe actor sequitur. Er was eveneens een brede consensus voor het criterium dat is aangenomen in geval van een gemeenschappelijke vordering, genoemd in het vierde streepje, omdat de vordering voor de autoriteiten van de gewone verblijfplaats van één van beide echtgenoten kan worden ingesteld; hier dient te worden benadrukt dat, eveneens in tegenstelling tot het Verdrag van Brussel van 1968, de wil van de echtgenoten een bescheiden rol speelt en alleen hier in deze beperkte vorm naar voren komt: dat is logisch, omdat de bepaling betrekking heeft op geschillen in huwelijkzaken.
32. De aanvaarding van de andere criteria in punt a) heeft grotere problemen opgeleverd. In principe kon namelijk niets de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de staat van de laatste gewone verblijfplaats van de echtgenoten in de weg staan, wanneer één van beide daar nog verblijft (tweede streepje). Een aantal staten zag problemen wanneer deze situatie wordt gekoppeld aan de situatie waarin zich de andere echtgenoot bevindt die vanwege de echtelijke crisis vaak teruggaat naar het land waar hij of zij vóór het huwelijk woonde of waarvan hij of zij de nationaliteit bezat en voor wie de beperkingen gelden van het vijfde en zesde streepje, bepalingen die zonder twijfel gevolgen zullen hebben voor de aanhangigheid (zie artikel 11).

In deze twee bepalingen wordt namelijk bij wijze van uitzondering het forum actoris toegestaan, op basis van de gewone woonplaats, maar aangevuld met andere elementen. Zo wordt in het vijfde streepje de bevoegdheid erkend van de rechterlijke instanties van de lidstaat waar de eiser zijn gewone verblijfplaats heeft indien hij minstens een jaar in deze lidstaat heeft verbleven. Een aantal staten vond de aldus geformuleerde eis niet voldoende en, gezien de frequentie waarmee de nieuwe verblijfplaats van de echtgenoot gevestigd wordt in de staat van de nationaliteit of de woonplaats, in de betekenis die de term in het Verenigd Koninkrijk en Ierland heeft, werd in het zesde streepje de mogelijkheid opgenomen dat de rechterlijke instanties van de gewone verblijfplaats van de eiser in de huwelijkszaak bevoegd zijn indien dit verblijf ten minste zes maanden onmiddellijk voorafgaand aan de eis heeft geduurd, op voorwaarde dat deze staat bovendien ofwel de staat van de nationaliteit is of van de woonplaats, in de zin die het woord in het

Verenigd Koninkrijk en Ierland heeft. De invoering van deze laatste bepaling is het resultaat van het in december 1997 aangenomen politiek compromis dat een reactie was op de formele mededeling van een aantal staten dat erkenning van deze instantie een onmisbaar en hoogst belangrijk instrument was in het kader van een alomvattende compromisoplossing.

In deze oplossing wordt rekening gehouden met de situatie van de echtgenoot die terugkeert naar zijn land, zonder dat dit tot gevolg heeft dat er een criterium wordt ingesteld dat uitsluitend gefundeerd is op het forum van de eiser: enerzijds toont het feit van de nationaliteit of de „woonplaats” het bestaan van een eerste band met genoemde lidstaat aan; anderzijds moet de eiser, wil hij zijn vordering kunnen instellen, zijn gewone verblijfplaats hebben gevestigd in genoemde lidstaat gedurende een periode van zes maanden, onmiddellijk voorafgaand aan de instelling van de vordering. Deze laatste eis leidde tot een afzonderlijke discussie over de vaststelling van de gewone verblijfplaats, rekening houdend met de situatie van de echtgenoot die ten gevolge van de echtelijke crisis terugkeert naar zijn of haar land van herkomst. De rechter moet bepalen of er een verband bestaat. Er is weliswaar gesproken over de mogelijkheid om een voorschrift op te nemen waarin de gewone verblijfplaats omschreven is zoals in artikel 52 van het Verdrag van Brussel van 1968 inzake de vaststelling van de woonplaats, maar uiteindelijk is besloten geen afzonderlijke bepaling op te nemen. Niettemin is in het bijzonder rekening gehouden met de definitie die het Hof van Justitie bij diverse gelegenheden heeft gegeven, weliswaar niet in verband met het Verdrag van Brussel van 1968, en die als volgt luidt: „de plaats waar de betrokkene het permanente centrum van zijn belangen heeft gevestigd met de bedoeling daaraan een vast karakter te verlenen, waarbij voor de vaststelling van de gewone verblijfplaats rekening moet worden gehouden met de feitelijke omstandigheden die voor dat begrip bepalend zijn”. Aldus zijn de voorstellen verworpen als zou het voldoende zijn dat de eiser in totaal ten minste gedurende een jaar, gespreid over de vijf jaren onmiddellijk voorafgaand aan de vordering, zijn gewone verblijfplaats in het betreffende land had gehad, ook al zou daarnaast de nationaliteit of de „woonplaats” als voorwaarde gelden.

Overigens moet het wederzijds vertrouwen dat ten grondslag ligt aan de opstelling van dit verdrag, evenals aan het Verdrag van Brussel van 1968, de bestaande terughoudendheid ten aanzien van de mogelijkheid dat de gerechtelijke instanties van de andere lidstaten bevoegd zijn, wegnemen.

33. Eveneens gelijkwaardig aan de voorgaande criteria maar voor de overzichtelijkheid opgenomen in een apart punt (lid 1, onder b)), wordt de mogelijkheid

genoemd dat het huwelijksprobleem wordt voorgesteld aan de rechterlijke instanties van de lidstaat van de gemeenschappelijke nationaliteit van de echtgenoten of van de echtelijke, op duurzame wijze gevestigde woonplaats. Deze bepaling verdient speciale aandacht en een afzonderlijk commentaar.

Ten eerste moeten de echtgenoten wel degelijk dezelfde nationaliteit of woonplaats hebben. Een aantal staten wilde de mogelijkheid opnemen dat slechts een van beide echtgenoten aan de voorwaarde zou voldoen. Deze mogelijkheid is verworpen omdat er dan sprake zou zijn van een zuiver forum actoris, veelal zonder een daadwerkelijke band met de staat in kwestie en derhalve strijdig met de geest van het verdrag.

Het feit dat de mogelijkheid wordt geboden dat de instanties van de lidstaat van de nationaliteit of de woonplaats van beide echtgenoten bevoegd zijn, houdt niet in dat de rechterlijke instanties in alle gevallen kunnen nagaan of aan een van beide criteria is voldaan. De bedoeling is dat de staten, met inachtneming van hun interne stelsel, het ene of het andere criterium hanteren. Zoals de gemeenschappelijke nationaliteit voor bijvoorbeeld Spanje aanvaardbaar kan zijn, kan de „domicile” dat zijn voor het Verenigd Koninkrijk en Ierland.

Dat is ook precies de reden waarom in lid 2 van dit artikel wordt gesteld dat de lidstaten, op het moment dat zij zich aan het verdrag binden, in een verklaring moeten aangeven of zij het criterium van de nationaliteit of het criterium van de „domicile”, als bedoeld in lid 1, onder b), zullen toepassen.

Het verdrag zegt niets over de gevolgen van dubbele nationaliteit; op dit punt zal elke rechter het interne recht toepassen, binnen het kader van de algemene communautaire regelgeving.

34. De problemen die voortvloeien uit het feit dat er verschillende taalversies van het verdrag zijn, vragen om nadere toelichting van het begrip „woonplaats”, dat in deze tekst en alleen in verband met Brussel II wordt gebruikt. Dat is de bedoeling van artikel 2, lid 3. De problemen en oplossingen die bestaan ten aanzien van het Verdrag van Brussel van 1968 zijn al onder de aandacht gebracht en zijn bekend. In dit geval konden deze criteria niet worden gehandhaafd omdat het verdrag betrekking heeft op huwelijkszaken en omdat de nationaliteit er ook in moest worden opgenomen als criterium voor de vaststelling van de internationale rechterlijke bevoegdheid. Maar terwijl de nationaliteit een criterium is dat qua betekenis geen grote problemen oplevert, is de situatie veel ingewikkelder wat betreft de woonplaats die in deze tekst wordt

vermeld, met de betekenis die het woord heeft in het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Daarom staat het begrip woonplaats in de meeste versies tussen aanhalingstekens om de bijzondere betekenis aan te geven. Het is derhalve absoluut uitgesloten dit begrip gelijk te stellen aan de gewone verblijfplaats waarvan sprake in lid 1.

In een uitvoerig stuk heeft de delegatie van het Verenigd Koninkrijk, uitsluitend ten behoeve van de toepassing van het verdrag, een nadere toelichting gegeven over het begrip „domicile”, zonder dat zij de pretentie had een volledige uiteenzetting van het begrip te geven. „Domicile” is ten eerste een aanknopingsfactor tussen een persoon en het land waar hij, permanent of voor onbepaalde tijd, zijn huis heeft. Het wordt gebruikt om het rechtstelsel van dat land op die persoon te kunnen toepassen in velerlei opzichten, vooral in belangrijke zaken die invloed hebben op de betrekkingen tussen de familieleden en het familiebezit. In het Verenigd Koninkrijk strekken de wettelijke bepalingen ertoe dat iedere persoon te allen tijde een woonplaats heeft en niet meer dan één. Daarom zijn er naast de regels voor het bepalen van de woonplaats van de kinderen (woonplaats van oorsprong) („domicile of origin”), ook regels voor het vaststellen van de woonplaats van de volwassenen, zowel wat betreft het verkrijgen van een nieuwe woonplaats (gekozen woonplaats) („domicile of choice”), als wat betreft de terugkeer naar de woonplaats van oorsprong („herleving” van de woonplaats van oorsprong) („revival of the domicile of origin”). Hetzelfde geldt voor het Ierse recht.

Artikel 3

Ouderlijke verantwoordelijkheid

35. Volgens artikel 1 is het verdrag van toepassing op rechtsvorderingen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid (over het gebruik van deze term, zie de toelichting bij artikel 1), die samenhangen met rechtsvorderingen tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk; artikel 3 bepaalt wanneer en onder welke voorwaarden de instanties van de staat waar overeenkomstig artikel 2 kennis wordt genomen van huwelijkszaken, bevoegd zijn terzake van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de gemeenschappelijke kinderen. Artikel 3 is drieledig: in de eerste twee leden wordt de bevoegdheid vastgesteld van de rechterlijke instanties van de lidstaat waar geschillen over de huwelijksband moeten worden aangebracht, ook indien de kinderen niet in die staat verblijven. In lid 3 wordt de temporele werking van die bevoegdheid vastgesteld.

36. Structuur en inhoud van die bepaling zijn de vrucht van moeizame onderhandelingen, zowel binnen de Gemeenschap als naar buiten, meer bepaald in verband met het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996. Doordat de toepassing van Brussel II echter beperkt is tot kinderen met gewone verblijfplaats in een lidstaat, sluiten beide verdragen gemakkelijker bij elkaar aan.

Toen de lidstaten eenmaal overeengekomen waren de ouderlijke verantwoordelijkheid onder het verdrag te brengen, rees er immers een bevoegdheidsprobleem, weliswaar niet ten aanzien van kinderen met gewone verblijfplaats in de staat waarvan de rechterlijke instanties bevoegd zijn terzake van de huwelijksband, maar wel ten aanzien van kinderen die gewoonlijk in een andere lidstaat verblijven.

De zaak wordt echter nog gecompliceerd doordat het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 luidens artikel 52, lid 2, de mogelijkheid onverlet laat dat een of meer verdragsluitende staten overeenkomsten sluiten over bij dat verdrag geregelde onderwerpen, voorzover die overeenkomsten beperkt blijven tot kinderen met gewone verblijfplaats in een van de overeenkomstsluitende staten. Hieruit volgt dus dat, wanneer beide verdragen van kracht zullen zijn, Brussel II voorrang krijgt ten aanzien van kinderen met verblijfplaats in een lidstaat die partij is bij Brussel II, terwijl het Verdrag van 's-Gravenhage van toepassing is op de overige gevallen.

37. Artikel 3, lid 1, levert dan ook geen problemen op, voorzover het voorziet in internationale bevoegdheid terzake van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten met gewone verblijfplaats in de lidstaat waar ook kennis genomen wordt van de vordering over de huwelijksband. Voor alle duidelijkheid, dit betekent geenszins dat in die lidstaat dezelfde instanties bevoegd zijn terzake van de huwelijksband en de ouderlijke verantwoordelijkheid: lid 1 behelst alleen dat de instanties van eenzelfde lidstaat kennis nemen van beide geschillen. In sommige lidstaten gaat het immers om een en dezelfde instantie, en in andere om verschillende instanties. Voor de toepassing van het verdrag is alleen van belang dat het om instanties van dezelfde lidstaat gaat; voor het overige gelden de interne bevoegdheidscriteria.

38. Lid 2 bepaalt onder welke voorwaarden de instanties van de lidstaat waar de echtscheiding behandeld moet worden, zich ook moeten uitspreken over de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind dat in een andere lidstaat verblijft. Die voorwaarden zijn cumulatief: ten minste een van de echtgenoten moet de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen en de bevoegdheid van de instanties moet door de echtgenoten aanvaard zijn en door het hogere belang van het kind gerechtvaardigd worden. Deze bepaling is ontleend aan artikel 10, lid 1, van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996, zodat er geen tegenspraak kan ontstaan tussen artikel 3, lid 2, van Brussel II en de desbetreffende bepalingen van het Verdrag van 's-Gravenhage. Artikel 10, lid 1, van laatstgenoemd verdrag bepaalt immers exact hetzelfde, met dit verschil dat volgens laatstgenoemde bepaling een van de ouders op het tijdstip van de rechtsingang zijn gewone verblijfplaats in de staat van de procedure moet hebben en een van hen de ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind moet dragen.

Het verschil heeft te maken met het onderwerp van de respectieve verdragen: het Verdrag van 's-Gravenhage heeft betrekking op de bescherming van kinderen, terwijl Brussel II handelt over huwelijkszaken, waarin volgens artikel 2 de relatie van de ouders tot het grondgebied van een lidstaat als een aanknopingsfactor geldt. Artikel 3, lid 2, voorziet alleen maar in een bijzonder geval, waarin de criteria uit het Verdrag van 's-Gravenhage de beste oplossing bieden.

39. Brussel II heeft het forum van de echtscheiding als bevoegdheids criterium ten aanzien van de bescherming van de gemeenschappelijke kinderen niet in de tijd willen doortrekken, zodat lid 3 drie gevallen bepaalt waarin de bevoegdheidsregels van de leden 1 en 2 niet langer van toepassing zijn. Hier wordt artikel 10, lid 2, van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 gevolgd, om te vermijden dat beide teksten met elkaar in tegenspraak komen.
- a) Punt a) betreft het voornaamste geval, namelijk dat de beslissing over de huwelijksband definitief is geworden, dus dat er geen gewone rechtsmiddelen meer tegen openstaan. Onverminderd het bepaalde in punt b), zijn de leden 1 en 2 dan niet meer van toepassing en wordt de ouderlijke verantwoordelijkheid geregeld volgens het nationale recht of de desbetreffende internationale overeenkomsten.

- b) Aan dit klassieke geval voegt punt b), onverminderd de residuele regel onder c), de omstandigheid toe dat er op het onder a) bedoelde tijdstip nog een geding over de ouderlijke verantwoordelijkheid aanhangig is; in dat geval blijft de rechter bevoegd totdat een beslissing over die verantwoordelijkheid definitief is; kortom, de bevoegdheid terzake van de ouderlijke verantwoordelijkheid kan worden uitgeoefend ook als de beslissing over een vordering tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed, of nietigverklaring van het huwelijk definitief is. Deze bepaling was noodzakelijk; men kan zich namelijk voorstellen dat, in geval van behandeling door verschillende rechterlijke instanties van eenzelfde land, of zelfs door dezelfde instanties de beslissing over de huwelijksband al definitief is, terwijl de procedure over de ouderlijke verantwoordelijkheid nog loopt. De desbetreffende bevoegdheid geldt dus totdat beide beslissingen gevallen zijn. Uiteraard moet een eenmaal begonnen procedure over de ouderlijke verantwoordelijkheid worden voortgezet tot en met de definitieve uitspraak. Het feit dat de procedure over het huwelijk is afgesloten, mag de ouders noch het kind de mogelijkheid ontnemen de procedure over de ouderlijke verantwoordelijkheid te voltooien in de lidstaat waar zij werd ingesteld. Hoewel het niet uitdrukkelijk wordt gezegd, betekent dit dat er wel geen sprake is van bestendiging van rechtsmacht (*perpetuatio jurisdictionis*), maar dat een procedure over ouderlijke verantwoordelijkheid toch niet kan worden afgebroken als zij ontstaan is in samenhang met een echtelijk geschil.
- c) Punt c) betreft de resterende mogelijkheid dat de procedure om een andere reden wordt beëindigd (bijvoorbeeld intrekking van het echtscheidingsverzoek of overlijden van een der echtgenoten).

Artikel 4

Internationale ontvoering van kinderen

40. Een van de problemen, misschien wel het voornaamste, in verband met de bescherming van de gemeenschappelijke kinderen in echtelijke crisissituaties, is dat het kind door een van de ouders naar het buitenland kan worden ontvoerd, met alle gevolgen van dien voor zijn zekerheid en bescherming. Aan de oplossing van die problemen is in belangrijke mate bijgedragen door het Verdrag van 's-Gravenhage van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ont-

voering van kinderen. Niettemin kunnen verdragen inzake de bescherming van kinderen, zoals het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 of Brussel II, waarin plaats is ingeruimd voor de bescherming van de gemeenschappelijke kinderen in zulke situaties, de terugkeer van de minderjarige belemmeren, als er geen adequate maatregelen worden getroffen. In dit licht moet artikel 4 worden gezien.

41. Artikel 4 behelst een bijzondere bevoegdheidsregeling ten aanzien van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 en verschilt in dit opzicht van artikel 39, waarin de verhouding tot bepaalde multilaterale verdragen wordt geregeld. Artikel 39 bepaalt dat, in de betrekkingen tussen de lidstaten die partij zijn bij zo'n verdrag, Brussel II voorrang heeft; volgens artikel 4 daarentegen wordt de bevoegdheid ex artikel 3 uitgeoefend overeenkomstig het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980, meer bepaald de artikelen 3 en 16. Aldus wordt het criterium van de gewone verblijfplaats gehandhaafd, ook wanneer de feitelijke gewone verblijfplaats als gevolg van ongeoorloofde overbrenging of vasthouding is gewijzigd.

De vermelding van beide artikelen is om diverse redenen belangrijk. Ten eerste beschouwt artikel 3 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 het overbrengen of niet doen terugkeren van een kind als ongeoorloofd wanneer:

- „a) dit geschiedt in strijd met een gezagsrecht, dat is toegekend aan een persoon, een instelling of enig ander lichaam, alleen of gezamenlijk, ingevolge het recht van de staat waarin het kind onmiddellijk voor zijn overbrenging of vasthouding zijn gewone verblijfplaats had, en
- b) dit recht alleen of gezamenlijk daadwerkelijk werd uitgeoefend op het tijdstip van het overbrengen of het niet doen terugkeren, dan wel zou zijn uitgeoefend, indien een zodanige gebeurtenis niet had plaatsgevonden.

Het onder a) bedoelde gezagsrecht kan in het bijzonder voortvloeien uit een toekenning van rechtswege, een rechterlijke of administratieve beslissing of een overeenkomst die geldig is ingevolge het recht van die staat.”

Ten tweede bepaalt artikel 16 van het Verdrag van 's-Gravenhage welke gevolgen de ongeoorloofde

overbrenging of vasthouding in dezen heeft; dat artikel luidt als volgt:

„Nadat de rechterlijke of administratieve autoriteiten van de verdragsluitende staat waarin het kind ongeoorloofd is overgebracht of waar het ongeoorloofd wordt vastgehouden in de zin van artikel 3, in kennis zijn gesteld van deze overbrenging of dit vasthouden, kunnen zij zich niet eerder over het gezagsrecht ten gronde uitspreken, dan nadat is vastgesteld dat het kind niet dient terug te keren ingevolge dit verdrag, of dan nadat een redelijke termijn is verstreken en daarin geen verzoek is ingediend om dit verdrag toe te passen.”.

Dit betekent dat, hoewel de gewone verblijfplaats gewijzigd is en men dus zou kunnen veronderstellen dat de criteria van Brussel II moeten worden toegepast, artikel 16 van het Verdrag van 's-Gravenhage voorrang heeft en belet dat de ouderlijke verantwoordelijkheid gewijzigd wordt voordat een beslissing over de terugkeer gevallen is.

Er is verondersteld dat de lidstaten partij zijn bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980. Het zou dus wenselijk zijn dat nieuwe lidstaten die in de toekomst tot Brussel II toetreden, in voorkomend geval ook tot het Verdrag van 's-Gravenhage toetreden.

Artikel 5

Tegeneisen

42. Dit is de traditionele regel inzake tegeneisen: de rechter bij wie het bodemgeschil aanhangig is, is ook bevoegd om kennis te nemen van tegeneisen. Gezien het beperkte toepassingsgebied van het verdrag en het feit dat de daarin behandelde materies vaak met andere samenhangen, was het nodig te bepalen dat de tegeneis het bodemgeschil volgt, telkens als beide onder het verdrag vallen. Deze bepaling mag niet worden verward met artikel 11 (zie de toelichting inzake aanhangigheid), ook al zal de feitelijke toepassing van beide artikelen vaak tot identieke resultaten leiden.

Artikel 6

Omzetting van de scheiding van tafel en bed in echtscheiding

43. In sommige rechtsstelsels gaat aan de echtscheiding vaak een scheiding van tafel en bed vooraf. In

bepaalde gevallen is dat zelfs een noodzakelijke stap, waarbij dan normaal gezien een wachttijd in acht moet worden genomen. Andere rechtsstelsels kennen die tussenstap echter niet.

De bevoegde werkgroep heeft deze bepaling opgesteld na te hebben onderzocht of er meer gevallen denkbaar waren van vorderingen die ertoe strekken een beslissing over het huwelijk aan te vullen of bij te stellen. Zij kwam tot de slotsom dat alleen de omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding onder artikel 6 diende te vallen.

Volgens artikel 6 kan de echtscheiding dan worden verkregen hetzij voor de rechterlijke instanties van de staat waar dat overeenkomstig artikel 2 moet gebeuren, hetzij voor de instanties van de lidstaat waar de scheiding van tafel en bed is uitgesproken, met dien verstande dat de mogelijkheid tot omzetting zelf niet door het verdrag, maar door het interne materiële recht van de betreffende lidstaat bepaald wordt.

Artikel 7

Uitsluitend karakter van de bevoegdheden van de artikelen 2 tot en met 6

44. De voornaamste kenmerken van de bevoegdheidsregeling in Brussel II werden al vermeld in verband met artikel 2 (punt 29): de criteria zijn opgesomd in de artikelen 2 tot en met 6, zijn niet cumulatief en staan op gelijke voet. Artikel 7 geeft echter aan dat alle criteria in de voorgaande artikelen die de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van een lidstaat bepalen, een exclusief en uitsluitend karakter hebben. Er zij op gewezen dat dit exclusieve karakter betrekking heeft op huwelijkszaken en op de daarmee samenhangende ouderlijke verantwoordelijkheid en niet op de bevoegdheidsregels terzake van de bescherming van minderjarigen los van de huwelijksprocedure. Het uitsluitende karakter geldt onverminderd artikel 8, lid 1, en artikel 38, lid 2.
45. Op basis van de aanknopingspunten in artikel 2, namelijk de gewone verblijfplaats van een echtgenoot in de bedoelde gevallen, de nationaliteit of de „woonplaats” (zie de in artikel 2, lid 2, bedoelde

verklaring, waarnaar verwezen wordt in punt 33), kan een vordering slechts overeenkomstig de artikelen 2 tot en met 5 worden ingesteld. Hiermee zijn de bevoegdheden afgebakend en resten er alleen nog de residuele bevoegdheden van artikel 8. Indien bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk het woonplaatscriterium en Spanje het nationaliteitscriterium hanteert, valt een echtgenoot met de Britse nationaliteit, woonplaats in Spanje en gewone verblijfplaats in Brazilië niet onder artikel 7, maar kan tegen hem een rechtsvordering overeenkomstig artikel 8 worden ingesteld.

communautaire geschillen". Anders dan in artikel 3 van Brussel I worden die bevoegdheden niet opgesomd, omdat de functie van artikel 8 te vergelijken is met die van artikel 4 van Brussel I.

Het nationale recht van sommige lidstaten, zoals Nederland, kent geen bevoegdheden die in het licht van artikel 2 als „residueel” bestempeld kunnen worden.

Elders is dat wel het geval. Hier volgen enkele voorbeelden:

Artikel 8

Residuele bevoegdheden

46. De hier bedoelde bevoegdheden stemmen overeen met de zogenaamde exorbitante bevoegdheden in de artikelen 3 en 4 van Brussel I, maar er zijn enkele verschillen. Wegens de kenmerken van de bevoegdheden in de voorgaande artikelen was een bepaling als artikel 3 van Brussel I overbodig.
47. Nadat in artikel 7 het exclusieve karakter van de bevoegdheden van de artikelen 2 tot en met 6 is vastgesteld, bepaalt artikel 8 zelf in welke gevallen de bevoegdheid door de nationale wetgeving wordt beheerst. In sommige lidstaten zou de bevoegdheid, in het geval dat een van de echtgenoten in een niet-lidstaat verblijft, en geen van de criteria van het verdrag van toepassing is, door het recht van die lidstaat bepaald moeten worden. Met het oog daarop is gekozen voor een geïntegreerde regeling, waarbij de eiser die onderdaan is van een lidstaat en zijn gewone verblijfplaats in een andere lidstaat heeft, zich evenals de onderdanen van deze lidstaat op de daar geldende bevoegdheidsregels kan beroepen. Daartoe is wel vereist dat de verweerder zijn gewone verblijfplaats noch zijn „woonplaats” in een lidstaat heeft, en ook niet de nationaliteit van een lidstaat heeft, naar gelang van het criterium dat van toepassing is volgens de in artikel 2, lid 2, bedoelde verklaring (zie hierboven).

In Duitsland gelden als residueel de bevoegdheden van artikel 606a, leden 1, 3 en 4, van de „Zivilprozessordnung”, houdende dat de Duitse rechtbanken internationaal bevoegd zijn wanneer i) een echtgenoot de Duitse nationaliteit heeft of die nationaliteit op het tijdstip van de huwelijksluiting had; ii) een statenloze echtgenoot zijn gewone verblijfplaats in Duitsland heeft, of iii) een echtgenoot zijn gewone verblijfplaats in Duitsland heeft, tenzij de ten aanzien van hem gegeven beslissing in geen enkele lidstaat waarvan een van de echtgenoten onderdaan is, erkend zou kunnen worden.

In Finland nemen de rechtbanken volgens artikel 8 van „Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista Lag angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur”, zoals gewijzigd in 1987, ook kennis van huwelijkszaken waarbij geen van de echtgenoten zijn gewone verblijfplaats in Finland heeft, indien de rechtbanken van de staat van de gewone verblijfplaats van elk van beide echtgenoten niet bevoegd zijn of indien het onoverkomelijke moeilijkheden zou opleveren de rechtbanken van de staat van de gewone verblijfplaats te adieren, en het voorts, gezien de omstandigheden, wenselijk is dat de rechtbank zich bevoegd verklaart (forum conveniens).

Voor Spanje moet alleen melding gemaakt worden van een regel uit artikel 22, lid 3, van de „Ley Orgánica del Poder Judicial” van 1 juli 1985, namelijk dat de vordering in Spanje kan worden ingesteld indien de eiser onderdaan is van Spanje en er zijn woonplaats heeft, zonder dat aan een van de voorwaarden van artikel 2, lid 1, van Brussel II is voldaan; voorts is er de in artikel 22, lid 2, bedoelde uitdrukkelijke of stilzwijgende aanvaarding. De overige aanknopingspunten uit het Spaanse internationaal privaatrecht in huwelijkszaken staan ook in Brussel II: beide echtgenoten hebben op het tijdstip van rechtsingang hun

Gezien hun aard en hun plaats ten opzichte van de eigenlijke bevoegdheidsregels van het Verdrag, worden deze bevoegdheden „residueel” genoemd. Deze term kreeg de voorkeur boven de benaming „extra-

gewone verblijfplaats in Spanje, of beide echtgenoten hebben, ongeacht hun verblijfplaats, de Spaanse nationaliteit; wel is vereist dat zij een gemeenschappelijk verzoek indienen of dat een van de echtgenoten een verzoek indient met instemming van de andere.

Voor Frankrijk moet hier artikel 14 van de „Code civil” worden vermeld, waarvolgens de Franse rechter bevoegd is wanneer de eiser de Franse nationaliteit heeft.

In Ierland is de Ierse rechter bevoegd terzake van nietigverklaring (artikel 39 van de „Family Law Act” van 1995), echtscheiding (artikel 39 van de „Family Law (Divorce) Act” van 1996) en scheiding van tafel en bed (artikel 31 van de „Judicial Separation and Family Law Reform Act” van 1989) wanneer een van de echtgenoten ten tijde van de rechtsingang zijn woonplaats in de zin van artikel 2, lid 3, in Ierland heeft.

In Italië zijn residuele bevoegdheden neergelegd in de artikelen 3, 4, 32 en 37 van wet nr. 218 van 31 mei 1995 tot hervorming van het internationaal privaatrecht.

Voor het Verenigd Koninkrijk moet een onderscheid gemaakt worden tussen vorderingen tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring en de daarmee verbonden beslissingen over de toewijzing van de kinderen. In het eerste geval is er sprake van residuele bevoegdheid als een van beide partijen op het tijdstip van rechtsingang zijn „woonplaats” in het Verenigd Koninkrijk heeft of daar gedurende het jaar voorafgaand aan die datum zijn gewone verblijfplaats gehad heeft. In Schotland zijn de „Sheriff Courts” bevoegd indien een van de partijen aldaar zijn verblijfplaats gehad heeft gedurende de 40 dagen die aan de datum van rechtsingang voorafgaan, of gedurende een periode van ten minste 40 dagen die ten vroegste 40 dagen voor de datum van rechtsingang is verstreken en hij op die datum geen bekende verblijfplaats in Schotland heeft. Voor beslissingen over de ouderlijke verantwoordelijkheid in verband met echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring, zijn de rechterlijke instanties van het Verenigd Koninkrijk bevoegd, waaronder begrepen de „Sheriff

Courts” in Schotland, maar indien voor een rechtbank buiten het Verenigd Koninkrijk een parallelle procedure wordt gevoerd, hebben de rechtbanken van het Verenigd Koninkrijk een ruime beoordelingsmarge om zich onbevoegd te verklaren, mits de procedure buiten het Verenigd Koninkrijk wordt voortgezet voor een rechtscollege dat volgens het interne recht bevoegd is.

In Zweden is de rechterlijke bevoegdheid inzake echtscheiding geregeld in de „lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap” van 1904, zoals gewijzigd in 1973. Wat artikel 8 van Brussel II betreft, zijn de Zweedse rechtbanken bevoegd in echtscheidingszaken als beide echtgenoten Zweedse onderdanen zijn, als de eiser een Zweed is die zijn gewone verblijfplaats in Zweden heeft of die verblijfplaats op enig tijdstip sinds de leeftijd van achttien jaar in Zweden gehad heeft, of als, in andere gevallen, de regering toestaat dat de zaak in Zweden behandeld wordt. De regering kan die toestemming alleen verlenen als een van de echtgenoten de Zweedse nationaliteit heeft of als de eiser de zaak niet kan brengen voor de gerechten van de staat waarvan hij onderdaan is.

48. Lid 1 markeert de grens tussen de exclusieve bevoegdheidsregels van het verdrag, namelijk de artikelen 2 tot en met 6, en het terrein waarop de interne bevoegdheidsregels vallen; tevens wordt aldus de geografische werkingssfeer van het verdrag afgebakend. De voorwaarden van lid 2 moeten als volgt worden begrepen:
- a) de eiser moet onderdaan zijn van een lidstaat, met gewone verblijfplaats in een andere lidstaat. Voor de toepassing van lid 1 worden de onderdanen van de lidstaten aldus op gelijke voet gesteld;
  - b) voor de verweerder gelden de volgende voorwaarden: hij heeft zijn gewone verblijfplaats buiten de lidstaten en heeft niet de nationaliteit van of zijn „domicile” (in de zin van de in artikel 2, lid 2, bedoelde verklaring) in een lidstaat. Aan beide voorwaarden moet zijn voldaan, zo niet wordt artikel 2 toegepast.

Afdeling 2

C. Toetsing van de bevoegdheid en de ontvankelijkheid

*Artikel 9***Toetsing van de bevoegdheid**

49. De regel dat de rechter in de lidstaat van herkomst ambtshalve zijn bevoegdheid toetst, is zeer belangrijk. De interne rechtsorde van de lidstaten blijkt immers bijzonder gevoelig op het punt van huwelijkszaken, meer zelfs dan ten aanzien van de vermogensrechtelijke aangelegenheden die onder Brussel I vallen.

Gezien de grote verschillen tussen het materiële recht van de lidstaten en de onderlinge werking van de conflictenregels, kan men zich voorstellen dat een van de echtgenoten gebruik maakt van de mogelijkheid om een van de bevoegdheidscriteria uit artikel 2 te kiezen en zijn vordering in te stellen bij de rechtbanken van een lidstaat waar, dank zij het aldaar geldende collisierecht, de verwijzingsregels worden toegepast die het beste zijn belangen dienen. Daarom is bepaald dat de rechter in het bodemgeschil zijn bevoegdheid moet toetsen; deze verplichting geldt niet wanneer de zaak in de bewuste lidstaat bij incidentele vordering is opgeworpen.

Zie in dit verband ook de toelichting bij artikel 46, over het specifieke probleem van de erkenning van buitenlandse beslissingen in Ierland.

*Artikel 10***Toetsing van de ontvankelijkheid**

50. Deze regel is bedoeld om het recht van verweer te beschermen. Niet alleen de bevoegdheid moet worden getoetst (artikel 9), maar ook de ontvankelijkheid, wat betekent dat de uitspraak moet worden aangehouden totdat vaststaat dat de verweerder in de gelegenheid is gesteld het stuk dat het geding inleidt zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was, te ontvangen, of dat daartoe al het nodige is gedaan. Er moet zoveel mogelijk worden vermeden dat de beslissing van de rechter niet erkend wordt, en dus moet hij zich ervan kunnen vergewissen dat zijn internationale bevoegdheid gegrond is.

51. Deze bepaling vindt haar oorsprong in artikel 20 van Brussel I en, in samenhang daarmee, de bepalingen van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1965 inzake betekening en kennisgeving in het buitenland. Zij houdt in dat de rechter die een van de verwijzingsregels van Brussel II toepast, de ontvankelijkheid nagaat in het geval dat de verweerder niet verschijnt. De formulering is eenvoudiger dan in andere verdragen, maar bevat niettemin de essentiële voorwaarden:

- a) het betreft een verplichting voor de rechter, en niet zonder meer een bevoegdheid;
- b) de rechter onderzoekt zelf niet alleen of de verweerder de stukken ontvangen heeft „zo tijdig als met het oog op zijn verdediging nodig was”, maar ook of „daartoe al het nodige is gedaan”.

Vanaf de inwerkingtreding van het Verdrag van 26 mei 1997 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de Europese Unie van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke en handelszaken, zal artikel 19 daarvan in de plaats treden van het bepaalde in artikel 10, lid 1, van Brussel II. Aangezien het Verdrag van 1997 eerder in werking zou kunnen treden, zal het Verdrag van 's-Gravenhage geleidelijk vervangen worden door het Verdrag van de Europese Unie en dus zal Brussel II niet in zijn geheel in werking treden. Aangezien de artikelen 15 en 16 van het Verdrag van 1997 overeenstemmen met het bepaalde in het Verdrag van 's-Gravenhage, zullen er geen belangrijke wijzigingen plaatsvinden.

Afdeling 3

D. Aanhangigheid en onderling afhankelijke vorderingen*Artikel 11***Aanhangigheid en onderling afhankelijke vorderingen**

52. Deze bepaling is ontleend aan artikel 21 van Brussel I en houdt verband met artikel 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 voor wat de bescherming van kinderen betreft. Het is een van de bepalingen waarover tot op het laatste moment werd gediscussieerd, en wel om twee redenen.

Ten eerste blijkt uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie inzake artikel 21 van Brussel I welke problemen die bepaling in haar huidige versie doet rijzen en hoe moeilijk de bevoegdheden in de frequente gevallen van samenhang af te bakenen zijn. Niet toevallig is dit een van de artikelen die bij de in januari 1998 aangevatte herziening van het Verdrag van Brussel en het Verdrag van Lugano bijzondere aandacht zullen krijgen, ook al is er alleen nog maar sprake van voorlopige studies, zonder gevolgen voor de bestaande tekst.

Voorts komen de verschillen tussen de nationale rechtsstelsels hier sterk tot uiting. Zo moest rekening worden gehouden met de situatie in lidstaten zoals Zweden en Finland, waar buiten het geval van overlijden echtscheiding de enige wettelijke vorm van huwelijksontbinding is, en het interne recht scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk niet kent, ook al stemmen sommige echtscheidingsgronden overeen met de gronden voor nietigverklaring in andere rechtsstelsels.

De onderlinge verschillen tussen de lidstaten zijn ook van invloed op de aanhangigheid. In sommige lidstaten (zoals Frankrijk, Spanje, Italië en Portugal) is dit begrip nauwer omschreven en wordt vereist dat onderwerp, oorzaak en partijen identiek zijn, terwijl elders een ruimere definitie gehanteerd wordt, waarbij alleen het onderwerp en de partijen identiek moeten zijn.

Het begrip aanhangigheid is bedacht om te vermijden dat over eenzelfde zaak parallelle vorderingen lopen en dus onverenigbare beslissingen worden gegeven; er moest een regel worden gevonden die, uitgaande van het antecedentiebeginsel, een oplossing kon bieden voor het familierecht, dat verschilt van het vermogensrecht. Met de klassieke aanhangigheid kwam men niet tot een sluitende oplossing en dus moest naar een nieuwe formule worden gezocht. Na langdurige besprekingen kwam het Luxemburgse voorzitterschap met een tekst die uiteindelijk de goedkeuring van de lidstaten wegdroeg.

53. Lid 1 behelst het traditionele antecedentiebeginsel, dat geldt voor alle in het Verdrag bedoelde geschillen met dezelfde oorzaak, hetzelfde onderwerp en dezelfde partijen. Om negatieve bevoegdheidsconflicten te vermijden, is bepaald dat de rechter bij wie de zaak het laatst is aangebracht, zijn uitspraak

ambtshalve aanhoudt totdat de bevoegdheid van de rechter bij wie de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat.

54. Lid 2 is een nieuwe regel, die specifiek verband houdt met de verschillen tussen de nationale rechtsstelsels uit het oogpunt van de mogelijkheid tot scheiding van tafel en bed, echtscheiding en nietigverklaring van het huwelijk. Het heeft betrekking op de zogenaamde „onderling afhankelijke vorderingen” en op hetgeen aangeduid zou kunnen worden als „oneigenlijke aanhangigheid”.

De compromisoplossing van het Luxemburgse voorzitterschap moet meer bepaald in samenhang met lid 3 bekeken worden, omdat het aantal toepassingen van lid 1 relatief beperkt zou kunnen zijn. Het Luxemburgse voorstel kreeg de voorkeur, omdat het tegelijk maximale rechtszekerheid biedt en de problemen omzeilt ten aanzien van staten die geen scheiding van tafel en bed of nietigverklaring kennen. Anderen hadden de voorkeur gegeven aan een soepelere regeling, zoals die welke Brussel I met betrekking tot samenhang bevat.

Op het eerste gezicht zou lid 2 als overcompleet beschouwd kunnen worden, omdat voor vorderingen die niet hetzelfde onderwerp betreffen, dezelfde regeling geldt als in lid 1. Lid 1 heeft echter ook betrekking op de ouderlijke verantwoordelijkheid, terwijl men lid 2 opzettelijk beperkt heeft tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk; alleen in die gevallen is bij ontstentenis van eenzelfde onderwerp de aanhangigheidsregel van toepassing.

55. Lid 3 bepaalt wat de gevolgen zijn als de rechter bij wie de zaak het eerst is aangebracht, zich bevoegd verklaart. Als algemene regel verklaart de rechter bij wie de zaak het laatst is aangebracht, zich onbevoegd. Hierop volgt de bijzondere regel, dat de eiser zich dan kan wenden tot de rechter die zich bevoegd verklaard heeft omdat de vordering al eerder bij hem was aangebracht. De woorden „in dat geval” in de aanhef van lid 3 betekenen dus dat alleen indien de laatst geadieerde rechter zich onbevoegd verklaart, de eiser zijn vordering kan instellen bij de rechter die zich bevoegd verklaard heeft omdat de zaak al eerder bij hem aanhangig gemaakt was. Lid 3 is een onderdeel van het

politiek compromis van december 1997 en de werkgroep heeft het dus alleen maar in de gewenste vorm gegoten. Sommige leden van de groep bleken echter geen vrede te hebben met de ruime toepassing van lid 3 en vonden dat de mogelijkheid die aan de eiser in de laatst aangebrachte zaak geboden wordt, beperkt moet blijven tot de in lid 2 bedoelde gevallen.

In ieder geval is er een verschil tussen lid 3 en het bepaalde in artikel 5 (tegenvorderingen). Artikel 5 behelst immers een bevoegdheidsregel, terwijl artikel 11 handelt over de toepassing van de bevoegdheidsregels in geval van onderling afhankelijke vorderingen. Alleen al de werking van beide regels is verschillend, aangezien in sommige gevallen geen tegeneis kan worden ingesteld (bijvoorbeeld, omdat de gelegenheid zich daartoe niet meer voordoet), terwijl artikel 11, lid 3, steeds kan worden toegepast.

56. De opnemng van de bepaling over onderling afhankelijke vorderingen had tot gevolg dat een artikel over samenhang werd geschrapt, omdat er binnen het bestek van het verdrag geen gevallen blijken te bestaan die buiten de toepassing van artikel 11 vallen.
57. Volgens artikel 11 moet de tweede rechter altijd wijken voor de eerste, ook als diens nationale recht geen scheiding van tafel en bed of nietigverklaring kent. Als er bijvoorbeeld een vordering tot echtscheiding in Zweden en een vordering tot nietigverklaring in Oostenrijk is ingesteld, moet de Oostenrijkse rechter zich onbevoegd verklaren, hoewel het Zweedse recht geen bepalingen over de nietigverklaring van het huwelijk bevat. Maar zodra de beslissing houdende echtscheiding in Zweden definitief is, kan de belanghebbende zich tot een Oostenrijkse rechter wenden om ervoor te zorgen dat de echtscheiding, waarvan de gevolgen in het Oostenrijkse recht overeenstemmen met die van nietigverklaring, ex tunc en niet, zoals een echtscheiding, ex nunc geldt, overwegende trouwens dat de erkenning in het kader van Brussel II alleen betrekking heeft op wijzigingen in de burgerlijke staat (zie punt 64). Dit beginsel zou ook in het omgekeerde geval van toepassing zijn. Het verdrag belet dus niet dat een Oostenrijkse beslissing houdende nietigverklaring van het huwelijk in Zweden de gevolgen heeft die aan een echtscheidingsbeslissing verbonden zijn. Deze problemen zouden zich echter niet voordoen met betrekking tot de scheiding van tafel en bed, een weliswaar in Zweden evenmin

bekende rechtsfiguur, maar een waarvan de gevolgen minder ver strekken dan die van een echtscheiding, welke gevolgen dus prevaleren.

Afdeling 4

E. Voorlopige en bewarende maatregelen

Artikel 12

58. De bepaling over voorlopige en bewarende maatregelen valt niet onder de bevoegdheidsregels van het verdrag betreffende de procedures waarop het van toepassing is en geldt alleen voor dringende gevallen. De bepaling is ontleend aan artikel 24 van Brussel I, zij het dat zij verder reikt dan dit artikel. Weliswaar doet artikel 24 problemen rijzen — die momenteel besproken worden bij de herziening van Brussel I en het Verdrag van Lugano — maar toch zijn bij deze gelegenheid geen aanpassingen of voorgestelde correcties aangebracht. Zoals elders valt ook hier nog te bekijken hoe en in welke vorm eventuele verbeteringen uit de overeenkomstige bepaling van het Verdrag van Brussel I zullen kunnen worden overgenomen.
59. Hoewel de voorlopige en bewarende maatregelen worden getroffen in verband met de in het verdrag bedoelde geschillen en alleen in spoedeisende gevallen, hebben zij zowel op personen als op goederen betrekking, en dus op aangelegenheden die buiten het verdrag vallen wanneer het gaat om rechtsvorderingen die door het interne recht zijn geregeld. Er zijn echter aanzienlijke verschillen met Brussel I, want de in artikel 24 daarvan bedoelde maatregelen a) blijven beperkt tot aangelegenheden die binnen de werkingssfeer van het verdrag vallen, en b) hebben integendeel extraterritoriale werking. De maatregelen zijn zeer verscheiden en kunnen zowel betrekking hebben op de personen als op de goederen die zich in de betrokken lidstaat bevinden, wat in huwelijkszaken ten zeerste noodzakelijk is. In het verdrag wordt niet gezegd om welke soort maatregelen het gaat, noch in welk verband zij moeten staan met de vordering betreffende het huwelijk. Zij kunnen dus ook betrekking hebben op aangelegenheden die buiten het verdrag vallen.

In afwijking van het eerste deel van het verdrag, is hier het nationale recht van toepassing. De bedoelde maatregelen kunnen zelfs worden getroffen als rechterlijke instanties van een andere lidstaat bevoegd zijn om van het bodemgeschil kennis te nemen. Zij zullen echter niet langer van toepassing mogen zijn wanneer de bevoegde rechterlijke instantie overeenkomstig de bevoegdheidsregels van het verdrag een beslissing gegeven heeft, die conform het verdrag erkend (of ten uitvoer gelegd) is. Andere maatregelen betreffende kwesties die buiten het verdrag vallen, blijven van toepassing totdat de nodige beslissingen zijn gevallen in het rechtscollege dat bevoegd is, bijvoorbeeld voor het huwelijksgoederenrecht.

Artikel 12 bepaalt alleen de territoriale werking, die beperkt is tot de staat waar de maatregelen worden genomen.

TITEL III

F. Erkenning en tenuitvoerlegging

Artikel 13

Omschrijving van het begrip „beslissing”

60. Dit artikel is gedeeltelijk overgenomen uit artikel 25 van Brussel I en bepaalt wat in verband met de erkenning en tenuitvoerlegging onder „beslissing” moet worden verstaan. Lid 1 geeft een algemene definitie en lid 2 voegt hieraan toe dat de bepalingen van titel III ook van toepassing zijn op de beslissing over de gerechtskosten en het bedrag ervan. In dit artikel worden onder beslissingen verstaan de uitspraken van de in artikel 2, lid 2, bedoelde rechters en rechterlijke instanties (zie punt 20, onder A).

In sommige talen wordt een en dezelfde term gebruikt voor de beslissing uit de staat van her-

komst en de beslissing over het exequatur. In andere talen worden verschillende termen gebruikt.

Aangezien het zaak was een verdrag op te stellen waarbij de erkenning en tenuitvoerlegging werden vergemakkelijkt van beslissingen houdende toewijzing van zulke vorderingen, en aangezien er inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed grote verschillen tussen de lidstaten bestaan, werd overeengekomen dat met „beslissing” alleen positieve uitspraken worden bedoeld, dus uitspraken die hebben geleid tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk. Met betrekking tot beslissingen over de ouderlijke verantwoordelijkheid die onder het verdrag vallen en waarvoor de bevoegdheidsregels van artikel 3 gelden, zijn er positieve uitspraken die negatieve gevolgen kunnen hebben voor de ouderlijke verantwoordelijkheid van een andere persoon dan degene in wiens voordeel is beslist. Dergelijke uitspraken vallen uiteraard onder het verdrag.

Er moet hier in het bijzonder gewezen worden op echtscheidingen die door Nederlandse en Belgische rechtbanken worden uitgesproken; volgens het Nederlandse recht heeft een beslissing houdende echtscheiding pas rechtsgevolgen als ze geregistreerd is. Als het verzoek daartoe niet binnen zes maanden na de datum van uitspraak is gedaan, verliest deze haar kracht van gewijsde. Naar Belgisch recht (artikelen 1275, 1303, 1309 en 1310 van het Gerechtelijk Wetboek) moet het beschikende gedeelte van de uitspraak, binnen een maand na kennisgeving aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, overgeschreven worden in het register van de burgerlijke stand; deze verplichting geldt niet voor de beslissingen tot nietigverklaring van het huwelijk. Alleen kunnen niet overgeschreven beslissingen niet aan derden worden tegengeworpen.

De invulling van het begrip „maatregelen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid” wordt aan het nationale recht overgelaten (zie de toelichting bij artikel 1).

Wat de gerechtskosten betreft, moet in verband met artikel 38, lid 1, rekening worden gehouden met het Verdrag van 's-Gravenhage van 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering en met het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 inzake de toegang tot de rechter in internationale gevallen.

61. Lid 3 heeft een specifiek doel. In Brussel I volgt op de titel inzake erkenning en tenuitvoerlegging een titel inzake authentieke akten en gerechtelijke schikkingen, waarvan de erkenning of tenuitvoerlegging alleen om redenen van openbare orde kan worden geweigerd. Aanvankelijk was overwogen de bewuste bepalingen hier over te nemen of anders niets te bepalen. Uit een vergelijkende studie van de nationale rechtsstelsels bleek echter dat, hoewel zich in bepaalde lidstaten geen situaties voordoen waarin een dergelijke regel nodig is, zulks in andere lidstaten wel het geval is, bijvoorbeeld in Schotland, of in Finland met betrekking tot overeenkomsten betreffende het gezag die door de bevoegde administratieve instantie worden bekrachtigd. Na bestudering van de diverse mogelijkheden werd geconcludeerd dat er geen reden was om het Verdrag van Brussel te volgen en werd de voorkeur gegeven aan een lid 3, waarin „authentieke akten, verleden en uitvoerbaar in een lidstaat, en gerechtelijke schikkingen die in de loop van een geding tot stand zijn gekomen en die uitvoerbaar zijn in de lidstaat van herkomst” worden gelijkgesteld met de in lid 1 bedoelde beslissingen.

In het Verenigd Koninkrijk kunnen authentieke akten bijvoorbeeld alleen volgens het Schotse recht worden opgesteld, maar zijn zij dan wel uitvoerbaar in de andere rechtsgebieden. Het moet gaan om akten die door de overheid uitvoerbaar zijn verklaard en die kunnen worden ingeschreven in de zogenaamde „Books of Council and Session” en „Books of the Sheriff Court”, de openbare registers van de Schotse „Higher Courts”. Door de inschrijving krijgt het stuk dezelfde rechtskracht als een rechterlijke beslissing. In de praktijk van het Schotse familierecht kunnen dergelijke akten betrekking hebben op alle aspecten van de wijze waarop de uit de echt gescheidenen hun zaken regelen. Het gaat bijvoorbeeld om kwesties die niet onder Brussel II vallen, zoals het huwelijksvermogensrecht, maar ook regelingen betreffende de kinderen die niet onder de ouderlijke verantwoordelijkheid vallen. Men wil aldus een onderscheid maken met de overeenkomsten tussen niet gehuwde ouders betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid over hun kinderen, zoals vastgelegd in artikel 4 van de Schotse „Children Act” van 1995.

Hoewel de exceptie van openbare orde in de praktijk kan volstaan als grond om het exequatur voor gerechtelijke schikkingen over de burgerlijke staat te weigeren als men dat nodig acht, leek het niet raadzaam een bepaling als artikel 50 van Brussel I op te nemen in Brussel II, dat immers over familierecht handelt en dus ook in andere gronden voor niet-erkenning voorziet (bijvoorbeeld artikel 15, lid 2, onder b)); de niet-erkenning van gerechtelijke

schikkingen moet dus samen met de niet-erkenning van rechterlijke beslissingen worden behandeld.

Afdeling 1

G. Erkenning

Artikel 14

Erkenning van een beslissing

62. Voor dit artikel is uitgegaan van artikel 26 van Brussel I. Gezien de werkingsfeer van Brussel II, is er echter een fundamenteel verschil inzake de gevolgen van de erkenning. Er was namelijk overeenstemming over het bepaalde in lid 1 dat de in een lidstaat gegeven beslissingen in de andere lidstaten zonder vorm van proces erkend worden, maar niet over de gevolgen daarvan en meer bepaald niet over de in dezen zeer belangrijke vraag welke gevolgen de aanpassing van de akten van de burgerlijke stand heeft.
63. Na langdurige besprekingen kon een akkoord worden bereikt over lid 2, in die zin dat voor de aanpassing van de akten van de burgerlijke stand van een lidstaat geen bijzondere procedure vereist is en het volstaat dat in een andere lidstaat terzake een definitieve beslissing gegeven is. Het gaat dus niet om een rechterlijke erkenning, maar om een soort wederzijdse erkenning van registers.

Bij de redactie van deze bepaling werd rekening gehouden met artikel 8 van het Verdrag van 8 september 1967 inzake de erkenning van beslissingen betreffende de huwelijksband, dat in de Internationale Commissie voor de Burgerlijke Stand werd opgesteld. Aangezien het een vaak voorkomende procedure betreft, is dit een belangrijke verandering die door de Europese burger zeer zal worden gewaardeerd; dat de akten van de burgerlijke stand zonder verdere plichtplegingen zullen kunnen worden aangepast, betekent een besparing van tijd en

geld en een grote stap vooruit ten opzichte van Brussel I. Het weze echter duidelijk dat het om een definitieve beslissing moet gaan, waartegen dus in de staat van herkomst geen gewone rechtsmiddelen meer openstaan; ook dit is een verschil ten opzichte van Brussel I (zie artikel 33, lid 3, met betrekking tot het over te leggen document).

64. Zoals in verband met artikel 1 over het toepassingsgebied van het verdrag werd opgemerkt, geldt de hier bedoelde erkenning niet de schuld van de echtgenoten, het huwelijksgoederenrecht, de alimentatie of andere implicaties van de beslissing, van financiële of andere aard. De erkenning betreft dus alleen de ontbinding van het huwelijk of de scheiding van tafel en bed (zie punt 22). Voor wat de voorlopige maatregelen betreft, zie punt 59 over artikel 12.
65. Naar het voorbeeld van Brussel I bepaalt lid 3 dat de buitenlandse beslissing al dan niet wordt erkend overeenkomstig de procedure die voor de tenuitvoerlegging is vastgesteld. Het begrip „belanghebbende” die kan verzoeken dat een beslissing al dan niet wordt erkend, moet worden uitgelegd in ruime zin en overeenkomstig het nationale recht van de staat waar over de erkenning wordt beslist, en dus kan daarmee ook het openbaar ministerie of een soortgelijke instantie worden bedoeld.
66. De regel over de erkenning op incidentele vordering komt in enigszins gewijzigde vorm uit artikel 26 van Brussel I. Eenvoudigheidshalve is bepaald dat de rechter in het bodemgeschil bij tussenvonnis ook uitspraak kan doen over de erkenning.

Artikel 15

Weigeringsgronden

67. Naar analogie van artikel 27 van Brussel I worden hier de weigeringsgronden met betrekking tot er-

kenning of tenuitvoerlegging opgesomd. Gezien het onderwerp van Brussel II moest ook rekening worden gehouden met de weigeringsgronden in artikel 23 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996, om de onderlinge concordantie van beide verdragen bij de toepassing ervan te vergemakkelijken. Tegenover een aantal lidstaten, die vonden dat de weigeringsgronden facultatief moesten zijn, opteerde de meerderheid voor een dwingende bepaling, zoals artikel 27 van Brussel I. Deze afwijzingsgronden moeten samen met de beperkingen van artikel 16 en de verwijzing in artikel 43 worden gelezen.

68. De tweeledige structuur van dit artikel zou enige verbazing kunnen wekken. Immers, lid 1 bepaalt op welke gronden de erkenning geweigerd wordt van beslissingen terzake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, en lid 2 behelst de weigeringsgronden ten aanzien van beslissingen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid die zijn gegeven naar aanleiding van een rechtsvordering betreffende het huwelijk. De reden voor deze tweeledigheid is dat beide soorten beslissingen weliswaar nauw samenhangen met de vordering over het huwelijk, maar in verband met de interne bevoegdheidsregeling van de staat van herkomst door verschillende rechterlijke instanties gegeven kunnen zijn. Een andere reden is dat de vordering betreffende het huwelijk en die betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid naar onderwerp zozeer verschillen dat de erkenning niet in beide gevallen op dezelfde gronden geweigerd kan worden. Daarom leek het raadzaam de twee soorten weigeringsgronden elk in een afzonderlijk lid onder te brengen.
69. Met betrekking tot de erkenning van beslissingen terzake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, is de eerste weigeringsgrond zoals gebruikelijk de kennelijke strijdigheid met de openbare orde van de aangezochte lidstaat; hoewel de overeenkomstige bepaling, namelijk artikel 27, lid 1, van Brussel I, in de praktijk weinig belang bleek te hebben, willen de lidstaten niet afzien van deze weigeringsgrond. Niettemin is men in vermogensrechtelijke geschillen minder gevoelig voor de basisbeginselen die een beroep op de openbare orde rechtvaardigen dan in familierechtelijke zaken. Bovendien moet hier rekening worden gehouden met het bepaalde in artikel 18 van Brussel II dat in geen geval wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de beslissing, met het bepaalde in artikel 17 dat de erkenning van een buitenlandse beslissing niet geweigerd kan worden omdat de echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring naar

het recht van de aangezochte lidstaat niet op dezelfde gronden gegeven had kunnen zijn, en ten slotte met het bepaalde in artikel 16, lid 3, dat de bevoegdheidsregels niet aan de openbare orde worden getoetst.

Het gaat hier echter om een voor de lidstaten zeer gevoelige materie, wat te maken heeft met de grote verschillen tussen de nationale rechtsregelingen inzake echtscheiding. Lidstaten met een meer liberale regeling vrezen namelijk dat hun beslissingen niet erkend zullen worden door de lidstaten waar strengere bepalingen gelden. Om beide groepen voldoende garanties te bieden, is een regeling opgezet waarbij enerzijds de erkenning wegens kennelijke strijdigheid met de openbare orde van de aangezochte staat kan worden geweigerd (artikel 15, lid 1, onder a)), maar anderzijds de erkenning niet geweigerd kan worden om reden dat de aangezochte staat geen echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk op dezelfde gronden toestaat (artikel 17, zie de desbetreffende toelichting). De rechter die uitspraak doet over de erkenning moet de in de lidstaat van herkomst gegeven beslissing toetsen aan de in de voorgaande alinea vermelde bepalingen. Deze oplossing is ingegeven door de regeling in het Verdrag van 's-Gravenhage van 1970 inzake de erkenning van echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed, waarbij sommige lidstaten partij zijn.

In verband hiermee verwijzen wij ook naar de verklaring die Ierland heeft afgelegd (zie artikel 46, lid 2) in verband waarmee ook rekening moet worden gehouden met het bepaalde in artikel 9 over de toetsing van de eigen bevoegdheid door de oorspronkelijke rechter.

70. De in lid 1, onder b), vermelde weigeringsgrond heeft bij de toepassing van Brussel I (artikel 27, lid 2) het grootste aantal gevallen van niet-erkenning en daarom ook het grootste aantal problemen en procedures bij het Hof van Justitie over weigeringsgronden opgeleverd. Het betreft hier de niet-erkenning van beslissingen die bij verstek zijn gegeven doordat de kennisgeving niet regelmatig en zo tijdig als met het oog op de verdediging nodig was heeft plaatsgevonden. De bepaling uit Brussel I is hier aangevuld met een nadere beperking. Er moet namelijk worden overgegaan tot erkenning — uiteindelijk de normale consequentie van een behoorlijke werking van het verdrag — wanneer de verweerder ondubbelzinnig met de beslissing instemt,

bijvoorbeeld doordat hij een nieuw huwelijk heeft gesloten.

71. Over de onverenigbaarheid van de erkenning met andere beslissingen handelen twee verschillende bepalingen, namelijk de punten c) en d) van lid 1. Anders dan in artikel 27, lid 5, van Brussel I, is hier geen eenheid van onderwerp en oorzaak vereist.

Punt c) betreft de onverenigbaarheid met een tussen dezelfde partijen in de aangezochte lidstaat gegeven beslissing, ongeacht of deze beslissing van vroegere of latere datum is dan de in de staat van herkomst gegeven beslissing. Er doet zich een bijzonder probleem voor wanneer respectievelijk een echtscheiding en een scheiding van tafel en bed zijn uitgesproken. Dit kan als volgt geïllustreerd worden. In staat A wordt een scheiding van tafel en bed en in staat B vervolgens een echtscheiding uitgesproken. De erkenning van de tweede beslissing kan in staat A niet geweigerd worden wegens onverenigbaarheid met de eerdere uitspraak in staat A, omdat de scheiding van tafel en bed beschouwd kan worden als een stap naar de echtscheiding en er dus geen conflict is met een later gegeven beslissing tot echtscheiding. Daarentegen zou erkenning van de in staat A uitgesproken scheiding van tafel en bed, in staat B, waar de echtscheiding uitgesproken is, geweigerd moeten worden omdat de scheiding van tafel en bed vervangen is door een echtscheiding in staat B. Deze interpretatie biedt het voordeel dat de echtelijke situatie in de vijftien lidstaten op dezelfde voet wordt behandeld. Zo niet dan zouden de betrokkenen in veertien staten als uit de echt gescheiden en in staat A slechts als van tafel en bed gescheiden kunnen worden beschouwd.

Punt d) betreft de onverenigbaarheid met een beslissing die tussen dezelfde partijen is gegeven — ongeacht of dat al dan niet in een lidstaat is gebeurd — en die aan twee voorwaarden voldoet: a) die beslissing is van vroegere datum; b) zij voldoet aan de voorwaarden voor erkenning in de aangezochte lidstaat. Hier kan het volgende voorbeeld worden aangehaald. In niet-lidstaat E wordt een scheiding van tafel en bed uitgesproken, die voldoet aan de voorwaarden voor erkenning in lidstaat B. Vervolgens wordt in lidstaat C tussen de betrokkenen een echtscheiding uitgesproken, waarvan de erkenning wordt aangevraagd in lidstaat B. De in lidstaat C uitgesproken echtscheiding is niet onverenigbaar met de eerdere scheiding van tafel en

bed in niet-lidstaat E, en wordt dan ook in lidstaat B erkend. In het omgekeerde geval, namelijk een echtscheiding in niet-lidstaat E gevolgd door een scheiding van tafel en bed in lidstaat C, wordt de erkenning van de in lidstaat C gegeven beslissing in lidstaat B geweigerd als onverenigbaar met een in de niet-lidstaat E uitgesproken echtscheiding die voldoet aan de voorwaarden voor erkenning in lidstaat B.

72. Lid 2 vermeldt de weigeringsgronden met betrekking tot beslissingen over de ouderlijke verantwoordelijkheid; het gaat om beslissingen in de ruime zin, dus niet alleen beslissingen van rechterlijke instanties, maar ook van andere instanties, mits zij samenhangen met de echtscheiding. Naast de algemene verantwoording van de tweeledige opsomming van de weigeringsgronden, passen hier enkele specifieke opmerkingen.
73. Ook lid 2 bevat een bepaling over de openbare orde (punt a)), die integraal overeenstemt met artikel 23, lid 2, onder d), van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996, en behelst dat kennelijke strijdigheid met de openbare orde als weigeringsgrond niet volstaat, maar dat daarbij gelet moet worden op het hogere belang van het kind.

Ten aanzien van de weigeringsgrond in punt c), namelijk verstek, moeten dezelfde opmerkingen worden gemaakt als bij lid 1, punt b).

Eveneens naar analogie van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 (artikel 23, lid 2, onder b) en c)) vermelden de punten b) en d) als weigeringsgronden dat het kind, dan wel iemand die beweert dat de beslissing in de weg staat aan de uitoefening van zijn ouderlijke verantwoordelijkheid, niet de gelegenheid heeft gekregen te worden gehoord. Het kind moet worden gehoord volgens de toepasselijke regels van de betrokken lidstaat, met inbegrip van de bepalingen van het Verdrag van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind, meer bepaald artikel 12, dat als volgt luidt:

„1. De staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te

vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.”.

Volgens de punten e) en f) ten slotte wordt de beslissing niet erkend indien zij onverenigbaar is met een andere beslissing, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naargelang de beslissing is gegeven in de aangezochte lidstaat, dan wel in een andere lidstaat of in de niet-lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind. Aangezien het hier alleen beslissingen over de ouderlijke verantwoordelijkheid betreft, moet het in beide gevallen gaan om onverenigbaarheid met een latere beslissing, aangezien met vroegere beslissingen al rekening moet zijn gehouden in de beslissing in verband met de echtscheiding. De bedoeling is te vermijden dat bijvoorbeeld een in een andere lidstaat gegeven beslissing terzake van echtscheiding en gezag in tegenspraak komt met een uitspraak van de bevoegde rechter houdende ontkenning van het ouderschap. In dit verband zij ook gewezen op de toelichting bij artikel 3, lid 3 (temporele begrenzing van de bevoegdheid van de rechter in huwelijkszaken terzake van de ouderlijke verantwoordelijkheid).

Artikel 16

Niet-erkenning en feitelijke overwegingen

74. Aansluitend op artikel 15 bepaalt lid 1 dat een beslissing niet wordt erkend in het geval van artikel 43 (zie de desbetreffende toelichting, punt 125), dat analoog is aan artikel 59 van Brussel I. Artikel 43 laat een lidstaat de mogelijkheid een in een andere lidstaat gegeven beslissing niet te erkennen, indien deze beslissing niet gegrond kon worden op één van de bevoegdheidsregels van de artikelen 2 tot en met 7, maar alleen op het nationale recht overeenkomstig artikel 8. Daartoe moet echter tus-

sen de betrokken lidstaat en een derde staat een verdrag over de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen van kracht zijn. Artikel 16, lid 1, vormt dus een uitzondering op de erkenning van beslissingen die in een lidstaat gegeven zijn uit hoofde van de in artikel 8 bedoelde residuele bevoegdheden.

75. Het voorgaande betekent dat de aangezochte lidstaat de bevoegdheid moet toetsen op grond waarvan de beslissing in de lidstaat van herkomst gegeven is. Hierbij is hij echter aan beperkingen gebonden. Ten eerste moet hij zich overeenkomstig lid 2 houden aan de feitelijke overwegingen op grond waarvan de rechter van de lidstaat van herkomst zich bevoegd verklaard heeft, en ten tweede mag hij conform lid 3, de bevoegdheid van deze rechter niet toetsen, noch in verband met de bevoegdheidsregels van de artikelen 2 tot en met 8 de openbare orde laten gelden.

Artikel 17

Verschillen in de toepasselijke wet

76. Dit artikel hangt samen met artikel 15, lid 1, punt a) (zie de desbetreffende toelichting, punt 69). Sommige lidstaten met een soepelere echtscheidingswetgeving vreesden namelijk dat beslissingen van hun rechterlijke instanties in andere lidstaten niet erkend zouden worden, omdat zij berusten op gronden die het nationale recht van de lidstaat van erkenning niet kent. De bepaling vormt dus een rem op de onbeperkte werking van de openbare orde. Er is bijvoorbeeld het geval van scheiding van tafel en bed als grond voor echtscheiding: indien in de staat van herkomst de echtscheiding na een scheiding van twee jaar kan worden toegestaan, zou de erkenning in de aangezochte staat, waar vijf jaar scheiding vereist is, ten onrechte op grond van de openbare orde worden verworpen.

De moeilijkheden die bij de redactie in de werkgroep optraden, resulteerden in een tekst waarin alleen melding gemaakt wordt van het „recht” van de aangezochte staat, met weglating van de bepaling „interne”: hiermee wilde men zowel het interne materiële recht als het internationaal privaatrecht onder de bepaling brengen. In het kort gezegd, materieelrechtelijke verschillen tussen de lidstaten mogen er niet toe leiden dat de erkenning een dode letter blijft en het verdrag uiteindelijk zijn doel voorbijschiet.

Artikel 18

Geen onderzoek van de juistheid

77. Dit is de klassieke regel dat bij de erkenning of tenuitvoerlegging niet wordt overgegaan tot een onderzoek van de juistheid van de beslissing. Deze bepaling is identiek aan artikel 29 van Brussel I en aan het bepaalde in andere verdragen over erkenning. Een bepaling van deze strekking is in zulke verdragen noodzakelijk, wil men de essentie van de exequaturprocedure, waarin de rechter van de aangezochte staat niet terugkomt van de in de staat van herkomst gegeven beslissing, niet ontcrachten.
78. Bepaalde delegaties stonden ietwat terughoudend tegenover deze bepaling, die volgens hen zou kunnen betekenen dat de getroffen maatregelen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid onveranderlijk vastliggen. Het doel van de bepaling is echter dat de maatregelen niet herzien kunnen worden tijdens de exequaturprocedure, maar zij betekent geenszins dat die maatregelen voorgoed vastliggen. De basisregel is immers dat de in de staat van herkomst gegeven beslissing in de aangezochte staat niet meer kan worden herzien, wat een logisch uitvloeisel is van het wederzijdse karakter van een verdrag. Zoals echter steeds het geval is in situaties met een tijdelijk karakter, kunnen gewijzigde omstandigheden ertoe leiden dat de maatregelen moeten worden herzien. Zo blijkt uit artikel 27 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 duidelijk dat het verbod op toetsing van gronden geen beletsel vormt voor een eventuele herziening van de getroffen beschermingsmaatregelen. Ook het onderhavige artikel 17 moet in die zin worden uitgelegd dat de bevoegde rechter een nieuwe beslissing over de ouderlijke verantwoordelijkheid kan geven wanneer de omstandigheden zich hebben gewijzigd.

Artikel 19

Aanhouding van de uitspraak

79. Deze bepaling moet samen worden gelezen met die bepalingen (met name artikel 14, lid 2), waarin staat dat voor de automatische erkenning en meer bepaald de bijwerking van de akten van de burgerlijke stand geen bijzondere procedure vereist is, indien tegen de in de lidstaat van herkomst gegeven beslissing volgens het recht van die lidstaat geen beroep meer openstaat.

In dat geval kan de aangezochte rechter zijn uitspraak aanhouden, indien in de staat van herkomst tegen de beslissing een gewoon rechtsmiddel is aangewend. Voor wat betreft aanhouding van de uitspraak in geval van tenuitvoerlegging, zie artikel 27 (met de toelichting, punt 94).

Voorts wordt met betrekking tot beslissingen uit Ierland of het Verenigd Koninkrijk gewezen op de specifieke kenmerken van het daar geldende recht.

Afdeling 2

H. Tenuitvoerlegging

Artikel 20

Uitvoerbare beslissingen

80. In deze bepaling wordt vastgelegd dat het exequatur nodig is om de beslissing die in een lidstaat gegeven is, in een andere lidstaat ten uitvoer te kunnen leggen. Het gaat er derhalve alleen om dat, op verzoek van een belanghebbende partij, de rechters waarnaar in de volgende artikelen wordt verwezen, een besluit nemen over de mogelijkheid van tenuitvoerlegging in de aangezochte lidstaat, die uitsluitend kan worden geweigerd om de redenen die zijn genoemd in artikel 15 (gronden voor niet-erkenning) en artikel 16 (zie artikel 23, lid 2, en de toelichting, punt 89). Terwijl voor huwelijkszaken erkenning voldoende is, rekening houdend met het beperkte toepassingsgebied van het verdrag en het feit dat erkenning wijziging van de akten van de burgerlijke stand omvat, is, in verband met de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid over een gemeenschappelijk kind, regeling van de tenuitvoerlegging noodzakelijk.

In de context van het verzoek zijn „belanghebbende partijen” niet alleen de echtgenoten of de kinderen, maar dient hiertoe ook het openbaar gezag (openbaar ministerie of soortgelijke instantie) te worden gerekend in de lidstaten waar deze mogelijkheid bestaat.

81. Met deze bepaling wordt er uitsluitend naar gestreefd om de tenuitvoerlegging van een beslissing over de ouderlijke verantwoordelijkheid die in een lidstaat gegeven is, in een andere lidstaat uitvoerbaar te maken, aangezien de procedure voor de tenuitvoerlegging *stricto sensu* door het nationale recht van iedere lidstaat wordt geregeld. Op deze

wijze worden, wanneer eenmaal het exequatur in een lidstaat verkregen is, de concrete tenuitvoerleggingsmaatregelen geregeld door het nationale recht van de betreffende lidstaat.

Met de daaropvolgende bepalingen wordt beoogd, een voor alle lidstaten gemeenschappelijke procedure voor de verkrijging van het exequatur vast te stellen, en aldus de regels daaromtrent in de nationale rechtsstelsels of in andere verdragen te vervangen.

Lid 2 bevat een bepaling waarin rekening wordt gehouden met de bijzondere situatie van het Verenigd Koninkrijk.

Artikel 21

Relatief bevoegde rechterlijke instantie

82. De regel is gebaseerd op artikel 32 van Brussel I, maar is hier verdeeld in drie leden. In het eerste wordt de soort van instantie met internationale bevoegdheid voor de tenuitvoerlegging geregeld en de twee volgende hebben betrekking op de relatief bevoegde rechter binnen een bepaalde lidstaat. Het betreft bepalingen die zowel toepasselijk zijn op de erkenning, via artikel 14, lid 3, als op de tenuitvoerlegging. Hiermee wordt getracht het leven van de Europese burger te vergemakkelijken, aangezien deze zo vanaf het begin weet tot welke rechter hij zich moet wenden.
83. In lid 1 worden de instanties opgesomd die internationaal gezien voor de tenuitvoerlegging bevoegd zijn. Hierbij wordt hetzelfde schema gevolgd als in artikel 32, lid 1, van Brussel I.
84. Bij de bepaling van de relatief bevoegde rechter binnen één bepaalde lidstaat verschilt de oplossing van die welke in Brussel I werd gekozen. De reden hiervoor is dat, aangezien dit zowel voor de beslissingen in huwelijkszaken als voor die betreffende het gezag gevolgen heeft, er grote verschillen tussen de ingenomen standpunten bestonden, omdat volgens sommigen de regel moest verdwijnen en deze kwestie aan de nationale rechtsstelsels van de lidstaten moest worden overgelaten, terwijl voor anderen deze regel onontbeerlijk was, hoewel de inhoud ervan bespreekbaar was.

In de uiteindelijk gekozen oplossing wordt een onderscheid gemaakt tussen twee verschillende gevallen, naargelang het een verzoek tot tenuitvoerlegging of erkenning betreft. Aldus worden de in het Verdrag van Brussel geschapen mogelijkheden uitgebreid.

Op deze wijze wordt in de eerste plaats de algemene regel vastgelegd, dat wil zeggen die welke op het verzoek tot exequatur betrekking heeft. Lid 2, onder a), bepaalt dat de relatief bevoegde rechter die is van de gewone verblijfplaats van degene tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd of van de gewone verblijfplaats van het betreffende kind. Desalniettemin werd opgemerkt dat zich gevallen kunnen voordoen waarin noch de gewone verblijfplaats van de persoon tegen wie de tenuitvoerlegging gevraagd wordt noch die van het kind gelegen zijn in de lidstaat waar de tenuitvoerlegging wordt verzocht. Voor die gevallen bepaalt punt b) dat het verzoek moet worden ingediend bij de rechter van de plaats van tenuitvoerlegging.

Daarentegen wordt in lid 3 voor het tweede geval, dat wil zeggen die van handelingen die erop gericht zijn om de erkenning of niet-erkenning van de in een andere lidstaat gegeven beslissing te verkrijgen, de kwestie overgelaten aan het nationale rechtsstelsel van de lidstaat waarin hierom wordt verzocht.

Artikel 22

Tenuitvoerleggingsprocedure

85. In dit artikel en in de daaropvolgende worden diverse aspecten geregeld van de vraagstukken met betrekking tot de te volgen procedure in verband met de tenuitvoerlegging van beslissingen. Evenals in het Verdrag van Brussel van 1968 is gekozen voor een communautaire regeling op basis van een procedure op verzoek van één van de partijen, dat wil zeggen dezelfde snelle en eenvoudige procedure wordt in alle lidstaten toegepast, hetgeen onmiskenbaar een voordeel betekent. Onnodig te vermelden dat de procedure hetzelfde schema volgt als Brussel I, en dat uitsluitend wijzigingen zijn aangebracht die noodzakelijk zijn vanwege de verschillende materie waarop het ene en het andere verdrag betrekking hebben. Vandaar dat de opmerkingen over veel van deze bepalingen, op de genoemde uitzonderingen na, verwijzen naar de verslagen over de uiteenlopende versies van het Verdrag van Brussel van 1968 en, met name, naar het verslag-Jenard, zoals ook in het begin is opgemerkt.

Deze bepaling betreft de handelwijze van de verzoeker. In de eerste plaats wordt bepaald dat de vereisten waaraan het verzoek moet voldoen, worden vastgesteld door het recht van de aangezochte lidstaat (lid 1). Dit houdt in dat verwezen moet worden naar de nationale wetgevingen wat betreft de vermeldingen die het verzoek moet bevatten, het aantal exemplaren dat aan de rechter dient te worden overgelegd, de instantie waarbij het verzoek moet worden ingediend, eventueel de taal waarin het moet zijn gesteld en ook wat betreft de vraag of de tussenkomst van een advocaat of een ander vertegenwoordiger of gemachtigde noodzakelijk is.

86. Tevens wordt bepaald (lid 2) dat een woonplaats moet worden gekozen of een procesgemachtigde moet worden aangewezen binnen het rechtsgebied van een rechter die van het verzoek kennis neemt. Deze bepaling is van belang, zowel in verband met de kennisgeving aan de verzoeker van de beslissing (artikel 24), als in verband met het verzet tegen de beslissing houdende verlot tot tenuitvoerlegging, dat op tegenspraak wordt gebracht (artikel 26).

87. Tot slot wordt in lid 3 de eis van bijvoeging van de in de artikelen 33 en 34 genoemde documenten gesteld. Zie artikel 35 (en de toelichting in punt 107) voor de gevolgen van het niet-overleggen van documenten.

Artikel 23

Beslissing van de rechterlijke instantie

88. In lid 1 wordt het eenzijdige karakter vastgelegd van de exequaturprocedure, op verzoek van een der partijen, zonder mogelijkheid voor degene tegen wie de tenuitvoerlegging gevraagd wordt om te worden gehoord, zelfs in uitzonderlijke gevallen, aangezien daardoor de unilaterale procedure systematisch in een contradictoire zaak zou worden omgevormd. De rechten van de verweerder worden geëerbiedigd, aangezien de persoon tegen wie het exequatur is gericht de mogelijkheid heeft om verzet te doen tegen de beslissing houdende verlot tot tenuitvoerlegging.

De rechter moet alleen beslissen over de tenuitvoerlegging, zonder dat het mogelijk is om op dat moment de gezagsmaatregelen te herzien, bijvoorbeeld op basis van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996: de bepaling van artikel 39 belet dit. De rechter moet zijn beslissing „onverwijld” geven. Men heeft het niet nodig geacht hiervoor een termijn te bepalen aangezien, afgezien van het feit dat deze termijn in de rechtspraak niet gebruikelijk is, er geen sanctie staat op niet-naleving. Aangezien de algemene regel de verlening van exequatur is, uitgaande van het wederzijds vertrouwen dat gebaseerd is op de idee dat alle rechters in de Gemeenschap het verdrag correct toepassen, wordt in dit geval, evenals in het Verdrag van Brussel van 1968, het eenzijdige en snelle karakter van de procedure gehandhaafd, aangezien er voor de gevallen waarin zich problemen voordoen de in de verdere artikelen van het verdrag voorziene rechtsmiddelen bestaan.

89. Deze eerste bepaling impliceert dat het verzoek slechts om een van de in de artikelen 15 en 16 (lid 2) genoemde redenen kan worden afgewezen en dat onderzoek van de juistheid van de beslissing verboden is (lid 3).

*Artikel 24***Mededeling van de beslissing**

90. Bepaald wordt dat de mededeling aan de verzoeker wordt gedaan overeenkomstig de wetgeving van de aangezochte lidstaat. Uit deze bepaling blijkt het belang van de keuze van de woonplaats of van de aanwijzing van de procesgemachtigde (zie artikel 22). Zij heeft ook gevolgen voor de aanwending van de rechtsmiddelen waarop de volgende artikelen betrekking hebben.

*Artikel 25***Verzet**

91. Evenals in het Verdrag van Brussel wordt in dit artikel de mogelijkheid geschapen van verzet van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, tegen de beslissing houdende verlov daartoe, terwijl in de artikelen 28 en 29 het stelsel van rechtsmiddelen wordt vastgelegd voor de gevallen waarin het verlov niet is verleend.

Aangezien de normale werking van het verdrag tot de verlening van exequatur leidt, is het logisch dat de termijn om verzet te doen kort is, namelijk slechts een maand (lid 1). Indien de partij tegen wie de tenuitvoerlegging gericht is in een andere lidstaat verblijft dan die waar de beslissing houdende verlov tot tenuitvoerlegging is gegeven, is de termijn twee maanden vanaf de betekening aan de partij in persoon of aan haar verblijfplaats. Deze termijn mag niet worden verlengd op grond van de afstand.

*Artikel 26***Bevoegdheid terzake van verzet en hogere voorziening**

92. In lid 1 worden de rechtbanken genoemd waarbij verzet kan worden gedaan tegen de beslissing houdende verlov tot tenuitvoerlegging. In dit geval wordt de procedure op tegenspraak gebracht, in tegenstelling tot het oorspronkelijk verzoek en de oorspronkelijke beslissing, die een eenzijdig karakter hebben. In verband hiermee dient te worden benadrukt dat de enige eis die het verdrag stelt, is dat de procedure in geval van verzet op tegenspraak wordt gebracht, in tegenstelling tot de eerste

beslissing, die eenzijdig wordt gegeven. Hierop dient met name te worden gelet vanwege de linguïstische verschillen, die in geen geval ertoe mogen leiden dat de term „contradictoir” wordt gelijkgesteld met de term „contentieus”. In enkele lidstaten draagt deze procedure immers naast een contradictoir een contentieus karakter, terwijl dit in andere niet het geval is. Hoewel de bij het verzet gevolgde procedure altijd contradictoir moet zijn, is de bepaling of deze al dan niet contentieus is, derhalve van het nationale rechtstelsel afhankelijk, zoals de procesvoering bepaald wordt door het recht van het forum (*lex fori regit processum*).

93. Tegen de op het verzet gegeven beslissing is geen andere voorziening mogelijk, behalve het cassatieberoep of de andere hoogste rechtsmiddelen in lidstaten die niet over de mogelijkheid van cassatie beschikken. Deze beperking van de rechtsmiddelen heeft ten doel onnodige beroepsprocedures te vermijden die vertragsmanoeuvres zonder redelijke grond zouden kunnen vormen. Kortom, het gaat om bescherming van de doelstelling van het verdrag, namelijk bevordering van het vrije verkeer van beslissingen. In dit verband vonden enkele delegaties zelfs dat het in lid 2 genoemde rechtsmiddel kan worden geschrapt. Het werd evenwel passender geacht het systeem van het Verdrag van Brussel te handhaven, aangezien het bovendien onwaarschijnlijk is dat van dit middel in de sfeer van het familierecht buitensporig vaak gebruik wordt gemaakt.

*Artikel 27***Aanhouding van de uitspraak**

94. In sommige gevallen is het mogelijk dat in de lidstaat van herkomst een beslissing uitvoerbaar is, ondanks het feit dat er verzet is gedaan of dat de termijn daartoe nog niet is verstreken. In deze omstandigheden is het wenselijk een complicatie van de situatie die door het verlov tot tenuitvoerlegging van de beslissing zou ontstaan, te vermijden. Vandaar dat in deze bepaling de mogelijkheid, maar niet de verplichting, wordt geschapen dat de rechter die over het verzet oordeelt, zijn uitspraak aanhoudt, indien over het gewone rechtsmiddel in het land van herkomst geen beslissing is gegeven of indien de termijn daarvoor nog niet verstreken is. Deze aanhouding kan alleen worden verleend op verzoek van de partij die verzet heeft gedaan.

Zie artikel 19 (toelichting in punt 79) voor de aanhouding van de uitspraak inzake de erkenning.

95. Lid 2 heeft betrekking op de bijzondere situatie van Ierland en het Verenigd Koninkrijk.

Artikel 28

Bevoegdheid terzake van beroep tegen een afwijzende beslissing

96. Parallel aan het doen van verzet voor de gevallen waarin verlof tot tenuitvoerlegging is verleend, beschikt de verzoeker over een mogelijkheid van beroep wanneer de tenuitvoerlegging is afgewezen. Tevens worden in lid 1 de bevoegde autoriteiten opgesomd waarbij dit beroep kan worden ingesteld. In tegenstelling tot het eerste geval wordt evenwel hiervoor geen termijn genoemd. Evenals in het Verdrag van Brussel van 1968 is de reden hiervoor dat de verzoeker, indien het verzoek wordt afgewezen, daartegen beroep kan instellen wanneer hij dit wenselijk acht en hij bijvoorbeeld daarvoor de relevante documentatie moet verzamelen. Eens te meer ligt de reden voor het verschil in de te volgen procedure in het doel van het verdrag: de gebruikelijke consequentie is dat de beslissing ten uitvoer wordt gelegd en bijgevolg moeten faciliteiten worden geschapen opdat, nadat de eerste beslissing snel en via een eenzijdige procedure is gegeven, dat doel kan worden bereikt.
97. Het contradictoire karakter van de procedure en de bescherming van de rechten van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging zou zijn gevraagd, leiden ertoe dat in lid 2 wordt bepaald dat hij in kennis moet worden gesteld van het beroep en dat in geval van verstek de bepalingen worden toegepast van artikel 10 (toetsing van de ontvankelijkheid), zowel wanneer deze persoon in een lidstaat verblijft als wanneer dit niet het geval is.

Artikel 29

Bevoegdheid van hogere voorziening tegen een in beroep gegeven beslissing

98. Evenals in artikel 26, lid 2 (toelichting in punt 93), kunnen tegen de beslissing waarbij over het beroep uitspraak wordt gedaan uitsluitend de genoemde beperkte rechtsmiddelen worden aangewend.

Artikel 30

Gedeeltelijke tenuitvoerlegging

99. Evenals artikel 42 van het Verdrag van Brussel van 1968 heeft dit artikel betrekking op twee verschil-

lende kwesties. Lid 1 betreft het geval waarin de beslissing meerdere punten betreft en de tenuitvoerlegging niet voor alle punten kan worden toegestaan. In dat geval staat de rechter de tenuitvoerlegging toe voor een of meer punten. De tweede hypothese in lid 2 heeft betrekking op de mogelijkheid dat de verzoeker slechts de gedeeltelijke tenuitvoerlegging van een beslissing vraagt.

Artikel 31

Rechtsbijstand

100. In navolging van andere verdragen op het gebied van tenuitvoerlegging wordt bepaald dat indien de verzoeker in de staat van herkomst op enigerlei wijze in aanmerking is gekomen voor kosteloze rechtshulp of rechtsbijstand, hij hiervoor ook in aanmerking komt in de lidstaat waarin hij de tenuitvoerlegging verzoekt, in de meest gunstige of ruime vorm die de aangezochte lidstaat kent.

Artikel 32

Zekerheid of depot

101. Ten aanzien van de partij die in een lidstaat de erkenning of tenuitvoerlegging vraagt van een in een andere lidstaat gegeven beslissing, wordt in dit artikel het aloude beginsel opgenomen van vrijstelling van iedere vorm van zekerheid of depot (*cautio judicatum solvi*).

Afdeling 3

I. Gemeenschappelijke bepalingen

Artikel 33

Documenten

102. Hier is het noodzakelijk een onderscheid te maken tussen de verschillende leden en daarbinnen tussen de verschillende aspecten waarnaar verwezen wordt.
103. Allereerst worden in lid 1 de documenten genoemd die in ieder geval moeten worden overgelegd, zowel om de erkenning van een beslissing aan te vechten als om de tenuitvoerlegging ervan te vragen. Alle tenuitvoerleggingsverdragen hebben als gemeenschappelijke eis een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van de beslissing, waarbij de authenticiteit wordt bepaald volgens de regel *locus regit actum*, dat wil zeggen de wet van de plaats waar de beslissing is gegeven. Eventueel moet een document worden overgelegd waaruit blijkt dat de verzoeker in de lidstaat van herkomst kosteloze rechtsbijstand genoot.

104. Aangezien lid 2 betrekking heeft op de documenten die moeten worden overgelegd indien het een beslissing bij verstek betreft, is het logisch dat deze eis beperkt blijft tot de gevallen waarin erkenning of tenuitvoerlegging wordt gevraagd, aangezien het in geval van niet-erkenning juist normaal is dat die documenten niet voorhanden zijn; het gaat immers om een beslissing bij verstek. Degene die de erkenning of tenuitvoerlegging vraagt, moet dus op de voorgeschreven wijze bewijzen dat het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk is betekend ofwel, in geval van een beslissing inzake echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, een document overleggen waaruit ondubbelzinnig blijkt dat de verweerder de inhoud van die beslissing heeft aanvaard (toelichting bij artikel 15 over de weigeringsgronden).

Lid 2, onder b), is zodanig geformuleerd dat dit overeenstemt met de formulering van artikel 15, lid 1, onder b), en lid 2, onder c).

105. Tot slot wordt in lid 3 het document genoemd dat naast de in de leden 1 en 2 vermelde bescheiden moet worden overgelegd om de akte van de burgerlijke stand aan te passen. Rekening houdend met het feit dat de burgerlijke stand akte opmaakt van de gegevens die hij bevat, wordt verlangd dat voor de aanpassing van de akten van de burgerlijke stand een document wordt overgelegd waaruit blijkt dat naar het recht van de lidstaat van herkomst geen beroep meer mogelijk is.

Artikel 34

Andere documenten

106. Naast de op grond van artikel 33 verlangde documenten moet de partij die de tenuitvoerlegging vraagt, bewijzen dat de beslissing naar het recht van de lidstaat van herkomst uitvoerbaar is en betekend is.

Artikel 35

Ontbrekende documenten

107. In de geest van het verdrag en met het oog op het daarin gestelde doel worden faciliteiten voor het overleggen van de vereiste documenten mogelijk gemaakt; er kan een termijn worden gesteld, gelijkwaardige documenten kunnen worden aanvaard en er kan vrijstelling worden verleend indien de rechtbank van oordeel is dat de situatie duidelijk genoeg is (bijvoorbeeld in geval van vernietiging van

documenten). Deze mogelijkheid bestaat evenwel alleen voor wat betreft de in artikel 33, lid 1, onder b), en lid 2, verlangde documenten en niet voor lid 3 betreffende de aanpassing van de akten van de burgerlijke stand. Een expeditie van de beslissing is dus altijd vereist.

Deze bepaling moet in verband worden gebracht met de regel in artikel 22 betreffende de gevolgen van het feit dat het verzoek tot exequatur niet vergezeld gaat van de in de vorige artikelen verlangde documenten. Deze kwestie, waarover uitvoerig werd gedebatteerd tijdens de bespreking van Brussel I, leidde tot de conclusie dat indien, ondanks de mechanismen die zijn voorzien om de documentatie te vervolledigen, de overgelegde documenten onvoldoende zijn en de rechter de gewenste informatie niet kan verkrijgen, hij het verzoek niet-ontvankelijk kan verklaren.

108. Conform de met het verdrag beoogde vereenvoudiging wordt een vertaling alleen overgelegd indien de bevoegde autoriteiten dat verlangen. De vertaling kan bovendien worden gewaarmerkt door een persoon die daartoe in een van de lidstaten gemachtigd is, niet noodzakelijkerwijs in die van herkomst of in de aangezochte lidstaat.

Artikel 36

Legalisatie of soortgelijke formaliteit

109. Het niet verplicht stellen van legalisatie of een soortgelijke formaliteit heeft betrekking op de documenten genoemd in de artikelen 33 en 34 en in artikel 35, lid 2, alsook in voorkomend geval op de procesvolmacht voor de vertegenwoordiging in de procedure tot verkrijging van de tenuitvoerlegging (zie ook artikel 22, lid 2). Ook op dit punt wordt Brussel I gevolgd.

TITEL IV

J. Overgangsbepalingen

Artikel 37

110. Deze bepaling correspondeert met artikel 54 van het Verdrag van Brussel van 1968. Algemene regel is dat het verdrag uitsluitend van toepassing is op rechtsvorderingen ingesteld, authentieke akten verleden en gerechtelijke schikkingen in de loop van een geding tot stand gekomen na de inwerkingtre-

ding van dit verdrag in de lidstaat van herkomst en, indien de erkenning of tenuitvoerlegging van een beslissing wordt gevraagd, na de inwerkingtreding in de aangezochte lidstaat. Bijgevolg is het niet van toepassing indien de rechtsvordering is gesteld en de beslissing is gegeven vóór de inwerkingtreding van het verdrag (verband met artikel 47, leden 3 en 4, en met artikel 48, lid 4).

111. Het is evenwel mogelijk dat een beslissing uit hoofde van het gunstige systeem in dit verdrag ten uitvoer wordt gelegd ook indien de rechtsvordering na de inwerkingtreding ervan is ingesteld, mits aan enkele voorwaarden wordt voldaan: a) dat het verdrag in de betrekkingen tussen de lidstaat van herkomst en de aangezochte lidstaat in werking is getreden, en b) dat de door de rechter in de lidstaat van herkomst toegepaste bevoegdheidsregels overeenkomen met de regels van titel II of van een verdrag dat tussen de beide lidstaten van kracht was toen de vordering werd ingesteld. De vermelding dat de toegepaste bevoegdheidsregels „overeenkomen met de regels van titel II” betekent dat in dit geval de rechter van de aangezochte lidstaat de bevoegdheid van de rechter in de lidstaat van herkomst moet toetsen, aangezien deze bevoegdheid op grond van dit verdrag niet op verzoek van de verweerder kon worden getoetst in de lidstaat van herkomst (zie wat dit betreft artikel 9; ook in verband met artikel 40, lid 2).

TITEL V

K. Algemene bepalingen

Artikel 38

Verhouding tot andere verdragen

112. Lid 1 van dit artikel bevat de algemene regel dat dit verdrag tussen de lidstaten de bestaande bilaterale of multilaterale verdragen tussen de lidstaten vervangt. In tegenstelling tot het Verdrag van Brussel van 1968 (artikel 55) is er hier voor gekozen geen opsomming van de betreffende bestaande verdragen te geven. De reden hiervoor is dat dit verdrag voor de onderwerpen waarop het betrekking heeft (artikel 1) voorrang heeft boven andere verdragen. Niettemin is er sprake van een bijzondere situatie wat betreft bepaalde multilaterale verdragen waarnaar in artikel 39 wordt verwezen (zie de opmerkingen bij dat artikel). De bilaterale of multilaterale verdragen worden uitsluitend toege-

past in de in artikel 40 genoemde omstandigheden.

113. De Noordse lidstaten van de Europese Unie (Denemarken, Finland en Zweden) zijn partij bij de Overeenkomst van 6 februari 1931 tussen Denemarken, Finland, IJsland, Noorwegen en Zweden, die regels van internationaal privaatrecht over huwelijk, adoptie en gezag bevat. Deze overeenkomst werd laatstelijk gewijzigd bij de Overeenkomst van Stockholm van 1973. Ingevolge het politiek akkoord van december 1997 in de Europese Unie, wordt in artikel 38, lid 2, naar deze specifieke situatie verwezen, zodat de Noordse lidstaten de Noordse Overeenkomst onderling kunnen blijven toepassen. Wel dienen zij rekening te houden met het bepaalde in dit artikel.

Dat de Noordse lidstaten in hun onderlinge betrekkingen de Noordse Overeenkomst van 1931 toepassen, ligt in de lijn van artikel K.7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, dat een nauwere samenwerking tussen twee of meer lidstaten niet verbiedt, voorzover die samenwerking niet indruist tegen of geen belemmering vormt voor de in het Unieverdrag beoogde samenwerking.

- a) Volgens artikel 39, lid 2, onder a, van Brussel II kan elk van de Noordse lidstaten verklaren dat de Noordse Overeenkomst van 1931 in hun onderlinge betrekkingen geheel of gedeeltelijk toepasselijk is in plaats van het onderhavige verdrag. Zij leggen deze verklaring af op het tijdstip waarop zij kennis geven van de aanneming van het verdrag overeenkomstig hun grondwettelijke bepalingen. Deze verklaring blijft van kracht totdat ze geheel of gedeeltelijk wordt ingetrokken.

Overeenkomstig het politiek compromis van december 1997 geldt deze uitzondering op de algemene toepassing van het verdrag alleen wanneer beide echtgenoten onderdaan zijn van een Noordse lidstaat en tegelijk hun gewone verblijfplaats in een Noordse lidstaat hebben. Dat is de reden waarom elk van de Noordse lidstaten die gebruik wil maken van de mogelijkheid om de Noordse Overeenkomst te blijven toepassen, zich in een aan Brussel II te hechten verklaring ertoe verbindt om artikel 7, lid 2, van de Noordse Overeenkomst niet verder toe te passen, omdat in die bepaling wordt uitgegaan van de nationaliteit van slechts één van de echtgenoten, en hij zich er voorts toe verbindt te streven naar herziening van de bevoegdheidscriteria van de Overeenkomst in een nabije toekomst, in het licht van het verbod van discriminatie op grond van nationaliteit (zie artikel 8, punt 47).

In de aangehechte verklaring van elk van de Noordse lidstaten kan bovendien staan dat de in de Noordse Overeenkomst vermelde gronden voor weigering van erkenning zullen worden toegepast in overeenstemming met het bepaalde in titel III van het onderhavige verdrag.

- b) Volgens lid 2, onder b), zal het beginsel van non-discriminatie op grond van nationaliteit worden geëerbiedigd en door het Hof van Justitie worden getoetst.
- c) Het bepaalde in punt c) moet garanderen dat in alle toekomstige overeenkomsten tussen de Noordse lidstaten de bevoegdheidsregels die betrekking hebben op een in Brussel II geregeld onderwerp, in overeenstemming zijn met de regels van het onderhavige verdrag.
- d) Beslissingen die in een Noordse lidstaat uit hoofde van de Noordse Overeenkomst worden gegeven, worden in de overige lidstaten erkend en ten uitvoer gelegd overeenkomstig de regels van titel III van Brussel II, op voorwaarde dat de door de Noordse rechter gehanteerde bevoegdheidsregel overeenstemt met één van de regels van titel II van het onderhavige verdrag.

114. In lid 3 wordt in algemene zin bepaald dat het de lidstaten verboden is om onderlinge overeenkomsten te sluiten of toe te passen met een doelstelling die verder reikt dan het vergemakkelijken van de toepassing van of het aanvullen van de bepalingen van het verdrag. Zo kunnen de lidstaten het verdrag verbeteren en kunnen bijvoorbeeld twee lidstaten een verdrag sluiten om alle of enkele van de gronden voor niet-erkenning van artikel 15 te schrappen. Deze bepaling vormt een bevestiging van de redenering van artikel 39.

Artikel 39

Verhouding tot bepaalde multilaterale verdragen

115. Deze bepaling bevat de regel betreffende de voorrang van het verdrag boven andere internationale verdragen waarbij de lidstaten partij zijn, voorzover deze betrekking hebben op onderwerpen die in beide verdragen worden geregeld.

Uit de tekst blijkt de voorrang van dit verdrag en bijgevolg het verplichte karakter van de toepassing ervan ten opzichte van dergelijke teksten. Het voorstel van enkele lidstaten om het facultatieve gebruik van dit verdrag ten opzichte van een of meer van de genoemde verdragen toe te staan, werd verworpen. Men wilde zelfs dit facultatief gebruik uitbreiden tot de toepassing van de nationale regels als

deze gunstiger zouden zijn. Voor de rechtszekerheid en het wederzijdse vertrouwen is evenwel de uiteindelijke gekozen regel nodig, die de verplichte en prioritaire toepassing van dit verdrag inhoudt. Met name moet worden gewezen op de voorrang van Brussel II, voorzover van toepassing op de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind van de beide echtgenoten, boven het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 in de gevallen waarin de bescherming van de kinderen samenhangt met het echtscheidingsproces, en voorts rekening houdend met het feit dat de toepassing van dit verdrag beperkt is tot de kinderen die in de lidstaten verblijven. Ook de vermelding van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1970 over echtscheidingen betekent dat voorrang moet worden gegeven aan Brussel II, dat bovendien een dubbelverdrag is.

116. Wat betreft de in dit artikel genoemde verdragen moet erop worden gewezen dat niet alle lidstaten partij zijn bij alle genoemde verdragen, en dat hun vermelding in dit artikel niet betekent dat aan de lidstaten wordt aanbevolen tot die verdragen toe te treden. De bepaling bevat eenvoudigweg een concrete aanwijzing over de verhouding tussen dit verdrag en andere verdragsteksten.

117. Er moet duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de hier behandelde kwestie en die waarnaar verwezen wordt in artikel 4, waar het een bijzondere bevoegdheidsregel betreft die voortvloeit uit het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 betreffende de internationale ontvoering van kinderen. De situatie ligt anders ten aanzien van het Europees Verdrag van 20 mei 1980 betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen, dat weliswaar in vele gevallen als alternatief voor het Verdrag van 's-Gravenhage is gebruikt, maar waarvan de toepassingsvoorwaarden aanmerkelijk verschillen van die van het Verdrag van 's-Gravenhage, met name wat betreft het feit dat er van een beslissing inzake het gezag sprake moet zijn, hetgeen op zich al de noodzaak van een bepaling zoals artikel 39 met zich brengt.

Artikel 40

Werkingsfeer

118. Dit artikel regelt de toepassing van de in de artikelen 38 en 39 vermelde internationale overeenkomsten ten aanzien van onderwerpen waarop Brussel II niet van toepassing is (lid 1), en met betrekking tot vóór de inwerkingtreding van dit verdrag gegeven beslissingen (lid 2), zonder dat in dit

laatste geval een overgangsbepaling naast die van artikel 37 wordt vastgesteld waardoor deze beslissingen uit hoofde van dit verdrag kunnen worden erkend indien zij krachtens een in het verdrag erkende bevoegdheid zijn gegeven.

Artikel 41

Overeenkomsten tussen lidstaten

119. In geval van bijzondere overeenkomsten die door lidstaten die bij dit verdrag partij zijn worden gesloten om de toepassing van dit verdrag aan te vullen of te vergemakkelijken, worden, onverminderd de in titel III vermelde weigeringsgronden, de uit hoofde van die overeenkomsten gegeven beslissingen in een andere lidstaat erkend en ten uitvoer gelegd. Dit is een logische oplossing gelet op het feit dat deze, aangezien het complementaire overeenkomsten betreft, geen inbreuk mogen maken op de bepalingen van dit verdrag. Derhalve wordt door een oplossing van deze aard de inhoud ervan niet verdraaid.

Artikel 42

Verdragen met de Heilige Stoel

120. Bij de bespreking van het toepassingsgebied van het verdrag (zie de opmerkingen bij artikel 1, punt 20, onder B) is er al op gewezen dat bepaalde overeenkomsten met de Heilige Stoel voorzien in een bijzondere regeling. Daarmee wordt beoogd een oplossing te bieden voor het probleem in verband met Portugal, waar de kerkelijke rechtbanken exclusief bevoegd zijn voor de nietigverklaring van het katholieke concordaatshuwelijk, krachtens artikel XXV van het concordaat (een benaming voor verdragen met de Heilige Stoel) tussen Portugal en de Heilige Stoel van 7 mei 1940, gewijzigd bij een aanvullend protocol van 4 april 1975, en krachtens de artikelen 1625 en 1626 van het Portugese burgerlijk wetboek.

Er zij op gewezen dat het aanvullende protocol van 1975 niets te maken heeft met het onderhavige verdrag, en zich ertoe beperkte artikel XXIV van het concordaat te wijzigen, om de burgerlijke rechtbanken in staat te stellen ten aanzien van concordaatshuwelijken de echtscheiding uit te spreken, wat in de oorspronkelijke versie van het concordaat aan de burgerlijke noch de kerkelijke rechtbanken was toegestaan, omdat het kerkelijk recht de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding niet erkent.

Het Portugese probleem vond zijn oorsprong in de exclusieve bevoegdheid van de kerkelijke rechtbanken om concordaatshuwelijken nietig te verklaren. Portugal zou immers zijn internationale verplichtingen uit hoofde van het concordaat schenden, mocht het door ratificatie van het onderhavige verdrag de burgerlijke rechtbanken bevoegd maken (op grond van de artikelen 2 e.v.) om Portugese concordaatshuwelijken nietig te verklaren.

Het voorbehoud in verband met het concordaat biedt Portugal dus krachtens lid 1 de mogelijkheid deze bevoegdheid niet te erkennen, evenmin als de eventuele beslissingen van die rechterlijke instanties tot nietigverklaring van de bedoelde huwelijken.

In de tweede plaats zullen volgens lid 2 de conform het concordaat en het Portugese burgerlijk wetboek gegeven beslissingen tot nietigverklaring in de overige lidstaten worden erkend, zodra zij in Portugal civielrechtelijk geregistreerd zijn.

In verband met dit onderwerp heeft Italië (zie punt 129 i.v.m. artikel 46) de aan dit verdrag gehechte verklaring geformuleerd, waarin het zich de mogelijkheid voorbehoudt om, terzake van de beslissingen van de Portugese kerkelijke gerechten, wat de analoge beslissingen van de kerkelijke gerechten betreft, de procedures vast te stellen en de controles uit te oefenen waarin zijn eigen rechtsorde, op basis van de akkoorden die het met de Heilige Stoel heeft gesloten, voorziet.

121. De situatie is anders in Spanje en Italië, waar de bevoegdheid tot nietigverklaring van de kerkelijke gerechten niet exclusief, maar parallel is en er in de burgerlijke rechtsorde een bijzondere erkenningsprocedure bestaat. Daarom is de verwijzing naar deze concordaten in een afzonderlijk lid ondergebracht en wordt bepaald dat voor de beslissingen dezelfde regeling voor erkenning geldt, ofschoon er geen sprake is van een dergelijke exclusieve bevoegdheid.

122. In het geval van Spanje betreft het de overeenkomst van 3 januari 1979 tussen de Heilige Stoel en de Spaanse staat over juridische kwesties. Volgens artikel 6.2 kunnen de partijen, zich, overeenkomstig de bepalingen van het kerkelijk recht, tot de kerkelijke rechtbanken wenden om de nietigverklaring te verzoeken of een pauselijke verklaring inzake een niet-geconsumeerd huwelijk vragen. Op verzoek van elk van beide partijen hebben die kerkelijke beslissingen rechtskracht in de burgerlijke rechtsorde indien zij in een door de bevoegde

burgerlijke rechter gegeven beslissing conform het Spaanse recht worden verklaard.

Scheiding van tafel en bed en echtscheiding daarentegen behoren tot de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbanken. Wat de nietigverklaring betreft, is de exclusieve bevoegdheid van kerkelijke rechtbanken sinds de inwerkingtreding van de grondwet van 1978 verdwenen en zijn de burgerlijke en de kerkelijke rechtbank gelijkelijk bevoegd, hetgeen de erkenning van civielrechtelijke gevolgen inhoudt. In deze gevallen moet, naast de genoemde overeenkomst van 1979, rekening worden gehouden met artikel 80 van het burgerlijk wetboek en de tweede aanvulling op wet 30/1981 van 7 juli, waarbij de regeling van het huwelijk in het burgerlijk wetboek is gewijzigd en de ten behoeve van nietigverklaring, scheiding van tafel en bed en echtscheiding te volgen procedure is bepaald. Deze bepalingen hebben de volgende consequenties: 1. Kerkelijke beslissingen hebben uitsluitend civielrechtelijke rechtsgevolgen indien beide partijen daarmee instemmen of indien geen van beide daartegen bezwaar maakt. 2. Indien er geen bezwaar is gemaakt, is het de gewone rechter die bepaalt of de kerkelijke beslissing al dan niet civielrechtelijke gevolgen heeft en, indien dit het geval is, deze ten uitvoer legt overeenkomstig hetgeen in het burgerlijk wetboek over de redenen voor nietigverklaring en ontbinding is bepaald. 3. De redenen voor nietigverklaring in de kerkelijke en in de burgerlijke wetgeving komen niet overeen. Derhalve is het een punt van discussie of uitsluitend de conform met het Spaanse recht verklaarde kerkelijke beslissingen in de burgerlijke rechtsorde rechtskracht kunnen hebben. 4. Artikel 80 van het burgerlijk wetboek verwijst naar artikel 954 van de wet op de burgerlijke rechtsvordering, betreffende de voorwaarden voor de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen. Aangenomen moet worden dat deze verwijzing relevant is in geval van verstek van de verweerder. Samengevat is derhalve het essentiële punt of er al dan niet door een van beide partijen verzet is gedaan tegen het verzoek om burgerlijke rechtsgeldigheid van de kerkelijke beslissingen inzake nietigverklaring van het huwelijk.

123. In het geval van Italië is bepalend het Verdrag van 18 februari 1984 tussen de Heilige Stoel en de Italiaanse Republiek waarbij het concordaat van Lateranen van 11 februari 1929 werd gewijzigd. In artikel 8, lid 2, wordt bepaald dat de door de kerkelijke rechtbanken gegeven beslissingen tot tenuitvoerlegging van de nietigverklaring van het huwelijk in Italië rechtsgevolgen hebben door middel van een besluit van de „Corte d'appello”, mits: a) de kerkelijke rechter bevoegd is om van de zaak kennis te nemen wanneer het een huwelijk betreft dat gesloten is in overeenstemming met de eisen die in dat artikel worden gesteld, b) de procedure voor de kerkelijke rechtbanken aan partijen de zekerheid

heeft verschaft dat zij gerechtigd zijn te verschijnen en zich in rechte te verdedigen, overeenkomstig de grondbeginselen van het Italiaanse rechtsstelsel, en, c) is voldaan aan de overige door de Italiaanse wet gestelde voorwaarden voor de verklaring van rechtsgeldigheid van buitenlandse vonnissen. Hoewel de artikelen 796 e.v. van de „Codice di Procedura Civile” zijn ingetrokken bij wet nr. 218 van 31 mei 1995 tot hervorming van het internationaal privaatrecht (artikel 73), wordt er krachtens artikel 2 (internationale overeenkomsten) in de praktijk van uitgegaan dat die artikelen blijven gelden voor de erkenning van kerkelijke beslissingen over de nietigheid van het huwelijk.

124. In lid 4 wordt op dezelfde wijze als in artikel 38 gesteld dat de lidstaten die partij zijn bij de genoemde internationale verdragen of concordaten, een kopie zenden aan de depositaris van het verdrag, die zij tevens in kennis stellen van elke wijziging in of opzegging van die verdragen. De opzegging of wijziging van een van die overeenkomsten wordt medegedeeld aan de depositaris, die de lidstaten daarvan op de hoogte stelt. Wat betreft de schrapping van de lijst van overeenkomsten, dient men zich te houden aan het bepaalde in artikel 49, lid 3.

Artikel 43

Niet-erkenning en niet-tenuitvoerlegging van beslissingen op basis van artikel 8

125. Deze regel is ontleend aan artikel 59 van Brussel I en moet in verband worden gebracht met artikel 16, lid 1 (zie de opmerkingen in punt 74). In dit artikel wordt een regel vastgelegd om de gevolgen in de lidstaten van de op basis van residuele bevoegdheden gegeven rechterlijke beslissingen te verzachten. Artikel 43 biedt een lidstaat de mogelijkheid om een in een andere lidstaat gegeven beslissing niet te erkennen indien deze gegrond is op een bevoegdheid die niet in de artikelen 2 tot en met 7 wordt genoemd, maar uitsluitend in het nationale recht, overeenkomstig artikel 8. Het is daarvoor evenwel noodzakelijk dat de lidstaat en de niet-lidstaat een tussen hen toepasselijk verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen hebben gesloten, waarbij de lidstaat zich ertoe verbonden heeft om beslissingen die in een andere lidstaat uitsluitend uit hoofde van artikel 8 zijn gegeven, niet te erkennen. Artikel 8 legt bijgevolg geen gemeenschappelijke regel op en de lidstaten zijn derhalve vrij om deze verdragen te sluiten.

*Artikel 44***Lidstaten met twee of meer rechtsstelsels**

126. Het betreft een regel waarin rechtstreeks rekening wordt gehouden met de bepalingen in het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake bescherming van kinderen, voor de gevallen waarin processueel gezien van meerdere rechtsstelsels sprake is. Voor deze gevallen worden aanvullende criteria aangebracht met behulp waarvan het deelgebied kan worden bepaald. Alleen die criteria zijn evenwel opgenomen die betrekking hebben op de in dit verdrag genoemde aangelegenheden.

TITEL VI

L. Hof van Justitie

Artikel 45

127. Over de vaststelling van de bevoegdheid van het Hof van Justitie om de uniforme interpretatie van het verdrag te waarborgen is uitvoerig gediscussieerd. Voor sommige delegaties vormde dit een belangrijk element, dat ondersteund wordt door de praktijk van de uniforme uitlegging van het Verdrag van Brussel van 1968. Volgens andere lidstaten zou een dergelijke bevoegdheid niet moeten worden vastgesteld of zich in ieder geval moeten beperken tot de zaken die aanhangig zijn gemaakt bij enkele van de hoogste rechtsinstanties van een lidstaat, met uitsluiting derhalve van de gerechten van de lidstaten die in hoger beroep uitspraak doen.

Bij wijze van compromis bestaat de oplossing erin om in het verdrag slechts de bevoegdheid van het Hof van Justitie vast te leggen, terwijl de toepassingsregels worden neergelegd in een protocol, dat door de Raad op hetzelfde tijdstip als het verdrag wordt opgesteld (zie in verband hiermee het verslag over het protocol). Bijgevolg kunnen uitsluitend de gerechten en autoriteiten van de lidstaten die naast het verdrag ook het protocol ratificeren, zich tot het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen wenden.

TITEL VII

M. Slotbepalingen

*Artikel 46***Verklaringen en voorbehouden**

128. De integratie die een intracommunautair verdrag veronderstelt, brengt de bepaling van lid 1 met zich

mee, namelijk dat onverminderd het bepaalde in artikel 38, lid 2, (Noordse Overeenkomst) en artikel 42 (concordaten) geen voorbehouden kunnen worden gemaakt.

129. De problemen die bepaalde situaties voor enkele lidstaten opwierpen, heeft geleid tot de opneming in lid 2 van de aanvaarding door de lidstaten van de verklaringen van Ierland (zie toelichting bij artikel 9, punt 49) en Italië (zie toelichting bij artikel 42, punt 120) en derhalve tot uitsluiting van de mogelijkheid van andere verklaringen die eventueel hetzelfde doel hebben.

De Ierse situatie verdient bijzondere aandacht. Ierland heeft geen enkel probleem met de erkenning van de beslissingen inzake echtscheiding die in een andere lidstaat zijn gegeven op grond van of krachtens meer liberale regels dan die welke in Ierland gelden. Het wil daarentegen nagaan of de partijen die om echtscheiding verzoeken werkelijk in die lidstaat hun gewone verblijfplaats hebben gehad, met het oog op uitsluiting van situaties van misleiding of schending van de doelstellingen van dit verdrag die onverenigbaar zouden kunnen zijn met de Ierse grondwet. Rekening houdend met het bepaalde in artikel 16, lid 3 (namelijk dat de bevoegdheid niet aan de openbare orde kan worden getoetst), acht deze lidstaat het van bijzonder belang dat de rechterlijke instanties van de lidstaten van herkomst nagaan of er werkelijk sprake is van de in artikel 2 genoemde aanknopingspunten (bevoegdheid in huwelijkszaken). Niet aanvaard werd evenwel het aanvankelijke Ierse voorstel om in het verdrag een wijziging op te nemen, op grond waarvan de erkenning of tenuitvoerlegging van een in een andere lidstaat uitgesproken echtscheiding geweigerd zou kunnen worden indien ten minste één van de echtgenoten met de lidstaat geen werkelijke aanknopingspunten had welke de beslissingsbevoegdheid konden rechtvaardigen. Dit voorstel was niet aanvaardbaar omdat daarmee een van de grondbeginselen van het verdrag in twijfel werd getrokken, namelijk het wederzijds vertrouwen tussen staten op grond waarvan een in een lidstaat gegeven beslissing in de aangezochte lidstaat niet inhoudelijk kan worden getoetst (zie artikel 18). De delegaties hebben evenwel in aanmerking genomen dat de Ierse grondwet specifieke bepalingen over echtscheiding bevat en dat zeer recentelijk als gevolg van een referendum echtscheiding in Ierland mogelijk is geworden. Vandaar dat de aan het verdrag gehechte verklaring wordt toegestaan voor een verlengbare overgangperiode van vijf jaar. Op lange termijn kan dit uitmonden in een ruimere toepassing van de regels van het verdrag.

130. Lid 3 regelt de intrekking van dergelijke verklaringen en het tijdstip waarop de intrekking van kracht wordt.

Artikel 47

Aanneming en inwerkingtreding

131. Dit artikel regelt de inwerkingtreding van het verdrag overeenkomstig de door de Raad van de Europese Unie opgestelde regels terzake.

Het verdrag treedt in werking 90 dagen na de nederlegging van het laatste aannemingsinstrument door een van de vijftien staten, leden van de Europese Unie op 28 mei 1998, datum van aanneming door de Raad van de akte tot opstelling van dit verdrag.

132. Desalniettemin wordt, evenals in de overeenkomsten inzake justitiële samenwerking die eerder tussen de lidstaten werden gesloten, door middel van lid 4 aan iedere lidstaat de mogelijkheid geboden om, op het tijdstip van aanneming of daarna te verklaren dat dit verdrag al eerder van toepassing is op de betrekkingen met de andere lidstaten die dezelfde verklaring hebben afgelegd. De verklaring wordt van toepassing 90 dagen nadat zij is nedergelegd.

De lidstaten kunnen evenwel niet verklaren dat het Hof van Justitie bevoegd is om het verdrag uit te leggen gedurende de periode van vervroegde toepassing, omdat daarvoor de aanneming door de vijftien lidstaten en de inwerkingtreding van het verdrag nodig is.

Artikel 48

Toetreding

133. In dit artikel wordt bepaald dat het verdrag openstaat voor toetreding door elke staat die lid wordt van de Europese Unie en worden de nadere regels voor die toetreding vastgelegd. Een staat die geen lidstaat van de Europese Unie is, kan niet tot het verdrag toetreden.

Indien het verdrag reeds in werking is getreden wanneer een nieuwe lidstaat toetreedt, zal het voor die lidstaat in werking treden 90 dagen na de datum van nederlegging van zijn toetredingsakte.

Indien de inwerkingtreding na afloop van deze termijn nog niet heeft plaatsgevonden, geschiedt dit voor die lidstaat, alsook voor de anderen op de in artikel 47, lid 3, genoemde voorwaarden. In dit geval kan de toetredende lidstaat een verklaring van vervroegde toepassing afleggen.

De toetreding van de nieuwe lidstaat is evenwel geen voorwaarde voor de inwerkingtreding van het verdrag ten aanzien van de andere staten die lid van de Europese Unie zijn op het tijdstip van aanneming door de Raad van de akte tot vaststelling van het verdrag.

Artikel 49

Wijzigingen

134. Dit artikel betreft de te volgen procedure voor wijziging van het verdrag. De lidstaten en de Commissie kunnen wijzigingen voorstellen overeenkomstig de regels in titel VI van het Verdrag betreffende de Europese Unie. Naargelang de aard van de voorgestelde wijzigingen zijn twee verschillende regelingen voorzien.

135. Volgens de eerste, die in de leden 1 en 2 wordt beschreven, worden de wijzigingen vastgesteld door de Raad, die de aanneming daarvan door de lidstaten, overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke regels, aanbeveelt.

136. De tweede, die wordt geregeld in lid 3, behelst een vereenvoudigde procedure die de Raad de mogelijkheid biedt om de aanwijzing van de in artikel 21, lid 1, artikel 26, leden 1 en 2, artikel 28, lid 1, en artikel 29 bedoelde rechters en rechtsmiddelen te wijzigen.

Artikel 50

Depositaris en bekendmaking

137. In dit artikel wordt de secretaris-generaal van de Raad als depositaris van het verdrag aangewezen.

Het Secretariaat-generaal informeert de lidstaten over alle kennisgevingen in verband met het verdrag en laat deze bekendmaken in de C-reeks van het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.

TOELICHTEND VERSLAG

bij het protocol, opgesteld op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van het Verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

(Door de Raad op 28 mei 1998 goedgekeurde tekst)

(98/C 221/05)

I. ALGEMENE BESCHOUWINGEN

1. Tijdens zijn zitting van 10 en 11 december 1993 heeft de Europese Raad een groep, genaamd Groep Uitbreiding Verdrag van Brussel, opgedragen zich te beraden over de mogelijkheden van uitbreiding van de werkingssfeer van het Verdrag van Brussel, met name op het gebied van het familierecht.

In de loop van de besprekingen over die uitbreiding, welke hebben geleid tot het Verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken werd het noodzakelijk geacht het Hof van Justitie de bevoegdheid te verlenen om de regels van het verdrag uit te leggen, teneinde de uniforme toepassing ervan te waarborgen. Daarom werd een ontwerpprotocol opgesteld betreffende de uitlegging van het verdrag door het Hof van Justitie.

Ingevolge het politiek compromis van december 1997 heeft het voorzitterschap overeenkomstig artikel K.6 van het Verdrag betreffende de Europese Unie het Europees Parlement geraadpleegd over de tekst van het ontwerpverdrag en de hoofdlijnen van het ontwerpprotocol. De standpunten van het Europees Parlement zijn op 18 mei 1998 in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* bekendgemaakt⁽¹⁾.

De Raad is op 28 mei 1998 overgegaan tot aanneming van de akte tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken („het verdrag”), alsmede van de akte tot vaststelling, op grond van artikel K.3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van het protocol betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, over welk protocol dit toelichtend verslag handelt. Deze instrumenten zijn op dezelfde dag door de vertegenwoordigers van alle lidstaten ondertekend.

2. a) De ingestelde regeling is vooral gebaseerd op de bepalingen van artikel 177 van het EG-Verdrag. Zij is grotendeels geschoeid op de leest van het protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke of in handelszaken (hierna te noemen „het protocol van 1971”) en van het protocol van 26 mei 1997 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het verdrag inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van de Europese Unie van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (hierna te noemen „het protocol van 1997”).

Zij neemt met name de twee wijzen waarop zaken bij het Hof aanhangig gemaakt kunnen worden, over uit het protocol van 1971.

- b) De inwerkingtreding van het protocol wordt geregeld met soortgelijke bepalingen als in het eerste en het tweede protocol van 19 december 1988 betreffende de uitlegging van het verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (hierna te noemen „de protocollen van 1988”), en met bepalingen welke identiek zijn aan die in het protocol van 1997.

Het beginsel van de bevoegdheid van het Hof is neergelegd in het verdrag (artikel 45), terwijl het protocol de voorwaarden voor aanhangigmaking alsmede de nationale rechterlijke instanties die zich tot het Hof kunnen wenden, omschrijft.

Het verdrag kan niet eerder in werking treden dan het protocol; het verdrag zal in werking treden nadat het door de vijftien lidstaten is geratificeerd en het protocol, nadat het door drie lidstaten is aangenomen.

Tegen die achtergrond kan het protocol op zijn vroegst gelijktijdig met het verdrag

⁽¹⁾ PB C 152 van 18.5.1998.

in werking treden. Aldus zullen slechts de rechterlijke instanties van een lidstaat die partij is bij zowel het verdrag als het protocol in staat zijn om het Hof van Justitie te verzoeken een uitspraak te doen of zich uit te spreken over een zaak betreffende de uitlegging.

- c) De slotbepalingen zijn gelijk aan die welke de Raad van de Europese Unie terzake heeft vastgesteld voor de in het kader van titel VI van het Verdrag betreffende de Europese Unie opgestelde overeenkomsten. Zij stemmen overeen met de slotbepalingen van het verdrag, behoudens de noodzakelijke aanpassingen.

II. COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

3. In artikel 1 is het reeds in de protocollen van 1971 en 1997 verankerde beginsel opgenomen dat het Hof van Justitie de bevoegdheid wordt toegekend om de bepalingen uit te leggen, in casu van het verdrag betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, alsook van het protocol zelf.

Artikel 2

4. Artikel 2 behelst een nieuwe bepaling ten opzichte van de protocollen van 1971, 1988 en 1997. Volgens lid 1 moet iedere lidstaat aangeven volgens welke van de twee in lid 2 genoemde regelingen zijn rechterlijke instanties bevoegd zijn het Hof van Justitie te verzoeken bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen over een vraag van uitlegging.

Deze bepaling is opgenomen omdat sommige delegaties wensten dat deze bevoegdheid beperkt blijft tot de hoge rechterlijke instanties. Deze delegaties waren namelijk van mening dat uitspraken over door het verdrag bestreken zaken een zo snel mogelijke beslissing vereisen om geen schade toe te brengen aan de belangen van personen in geval van een procedure terzake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed, nietigverklaring van het huwelijk — meer bepaald omdat de rechterlijke instanties te dien aanzien geen voorlopige of bewarende maatregelen kunnen nemen — of terzake van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen van een echtpaar. Met het oog daarop lijkt het alleen voor gevallen die aan de hoogste nationale rechterlijke instanties worden voorgelegd, noodzakelijk dat een beslissing van het Hof van Justitie kan worden gevraagd.

Het in dit artikel bepaalde systeem is gebaseerd op artikel K.7 van het Verdrag van Amsterdam.

Bij de in artikel 9, lid 2, bedoelde kennisgeving moet elke lidstaat aangeven welke bevoegde rechterlijke instanties hij heeft gekozen. In de tekst wordt dit niet gepreciseerd, maar uit de besprekingen is gebleken dat de lidstaten die hebben aangegeven dat alleen de hoogste rechterlijke instanties het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing kunnen vragen, deze mogelijkheid te allen tijde kunnen uitbreiden tot andere rechterlijke instanties wanneer die recht spreken in hoger beroep.

5. In lid 2 worden de rechterlijke instanties van de lidstaten genoemd die op grond van de verklaring die de betrokken lidstaat overeenkomstig lid 1 van dit artikel heeft afgelegd, bevoegd zijn om het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële beslissing inzake een vraag van uitlegging.

Het betreft in de eerste plaats de hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten, waarvan de lijst in artikel 3, lid 1, staat.

In de tweede plaats zijn dat overeenkomstig lid 2 de rechterlijke instanties die recht spreken in hoger beroep. Bedoeld worden hoofdzakelijk de gerechtshoven, tenzij die in eerste aanleg recht doen, alsmede de andere nationale rechterlijke instanties die in hoger beroep kennis nemen van een zaak.

De rechterlijke instanties die in eerste aanleg uitspraak doen zijn daarentegen niet bevoegd om een zaak bij het Hof aanhangig te maken.

Artikel 3

6. In dit artikel worden de hoge rechterlijke instanties van de lidstaten genoemd die bevoegd zijn het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële beslissing terzake van uitlegging.

Deze opsomming is limitatief en de eventuele andere hoogste rechterlijke instanties van deze lidstaat zijn niet bevoegd om zich tot het Hof te wenden, zelfs indien hun beslissingen van invloed zouden zijn op burgerlijke zaken.

7. Op verzoek van elke betrokken lidstaat kan de lijst in lid 1, onder a), worden gewijzigd. Deze mogelijkheid is voor het eerst geboden in het protocol van 1997.

Een dergelijke wijziging kan nodig blijken, bijvoorbeeld wanneer de rechterlijke organisatie van een lidstaat wordt gewijzigd.

Het verzoek wordt toegezonden aan de secretaris-generaal van de Raad, als depositaris van het protocol. Deze stelt de andere lidstaten er zo spoedig mogelijk van in kennis, met inbegrip van de lidstaten die nog geen partij zijn bij het protocol.

De Raad stelt het besluit tot wijziging van de lijst vast overeenkomstig de geldende procedureregels.

Wanneer de wijziging is vastgesteld, wordt zij van kracht overeenkomstig de in het besluit van de Raad bepaalde voorwaarden (zoals de inwerkingtreding van een dergelijke wijziging). Gezien de aard van de wijziging leek de aanneming van een dergelijk besluit door de lidstaten overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke regels niet nodig. Daarom zijn er bijzondere regels gecreëerd, die een uitzondering vormen op de in artikel 11 van het protocol bepaalde wijzigingsprocedure.

Ingeval een staat die lid wordt van de Europese Unie, toetreedt tot het protocol, moet die staat bij de nederlegging van zijn akte van toetreding aangeven welke regeling uit artikel 2 hij kiest en welke van zijn hoogste rechterlijke instantie of instanties bevoegd zal of zullen zijn om het Hof van Justitie te verzoeken een uitspraak te doen in een zaak betreffende de uitlegging (artikel 10, lid 3).

Een dergelijke regeling biedt de lidstaten, ook als zij geen partij zijn bij het protocol, de mogelijkheid om te controleren welke instanties zijn aangewezen teneinde de logica van het systeem te handhaven.

Artikel 4

8. Dit artikel, dat gebaseerd is op artikel 177 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap en waarin artikel 3 van het protocol van 1971 en artikel 3 van het protocol van 1997 overgenomen zijn, heeft betrekking op de procedure voor het prejudiciële beroep.

In het eerste lid wordt gesteld dat de in artikel 3, lid 1, genoemde rechterlijke instanties gehouden zijn het Hof van Justitie om een uitspraak te verzoeken, als zij een beslissing op dit punt noodzakelijk achten voor het wijzen van hun vonnis.

Deze bepaling, die een voorschrift inhoudt voor de hoogste rechterlijke instanties, is gericht op een uniforme toepassing van het verdrag in de lidstaten van de Europese Unie.

9. In lid 2 wordt bepaald dat de rechterlijke instanties, wanneer zij in hoger beroep recht doen, zich met een verzoek om uitlegging tot het Hof van Justitie kunnen wenden indien zij een beslissing over een punt dat in een bij hen aanhangige zaak opgeworpen wordt, noodzakelijk achten.

Artikel 5

10. Elke lidstaat, zelfs indien hij geen partij is bij het protocol, alsmede de Commissie en de Raad van de Europese Unie, kunnen memories of schriftelijke opmerkingen bij het Hof indienen wanneer het Hof om uitlegging is verzocht.

Artikel 6

11. Dit artikel neemt artikel 4 van het protocol van 1971 en artikel 4 van het protocol van 1997 over. Het voorziet in een tweede procedure, waardoor de procureurs-generaal bij de hoven van cassatie of elke andere door de lidstaten aangewezen autoriteit het Hof van Justitie kunnen verzoeken een uitspraak te doen over een vraag van uitlegging, wanneer zij van oordeel zijn dat een uitspraak van een rechterlijke instantie van hun lidstaat welke kracht van gewijsde heeft gekregen, in strijd is met de uitlegging die is gegeven door het Hof van Justitie of door een in artikel 2, lid 2, bedoelde rechterlijke instantie van een andere lidstaat die partij is bij het protocol.

Ook met deze bepaling wordt beoogd een uniforme uitlegging van het verdrag te bevorderen.

De bevoegde gerechtelijke autoriteit moet beoordelen of in een dergelijk geval een verzoek om uitlegging aan het Hof van Justitie voorgelegd zal worden.

Artikel 7

12. Naar analogie van de protocollen van 1971 en 1997 behelst dit artikel het beginsel van de toepasselijkheid van het statuut van het Hof van Justitie en van zijn reglement voor de procesvoering.

Artikel 8

13. Over dit artikel, waarin wordt gesteld dat er bij het protocol geen voorbehoud gemaakt kan worden, zijn geen bijzondere opmerkingen te maken.

Artikel 9

14. In dit artikel wordt bepaald dat het protocol in werking treedt overeenkomstig de hiervoor door de Raad van de Europese Unie vastgestelde regels.

Om het Hof van Justitie in staat te stellen zijn bevoegdheid zo spoedig mogelijk uit te oefenen is de inwerkingtreding van het protocol bepaald op 90 dagen na de nederlegging van de akte van aanneming door de staat die deze handeling

verricht als derde van de vijftien staten die op 28 mei 1998, datum van aanneming door de Raad van de akte tot opstelling van het protocol, lid van de Europese Unie zijn.

Het protocol kan echter niet eerder dan het verdrag in werking treden. Overeenkomstig artikel 47 zal het verdrag in werking treden 90 dagen na de kennisgeving van de voltooiing van de grondwettelijk voorgeschreven aannemingsprocedure, door de staat die op het tijdstip van aanneming door de Raad van de akte tot vaststelling van het verdrag lid is van de Europese Unie en die als laatste deze formaliteit vervult.

Zo kan een vervroegde toepassing van dit verdrag in de zin van artikel 45 geen grondslag vormen voor een uitleggingsbevoegdheid van het Hof. De aanneming van het protocol door alle lidstaten laat het Hof evenmin toe de bepalingen van het verdrag uit te leggen voordat het verdrag in werking is getreden.

Artikel 10

15. In dit artikel wordt bepaald dat elke staat die lid wordt van de Europese Unie, tot het protocol kan toetreden. Een niet-lidstaat kan evenwel noch tot het verdrag, noch tot het protocol toetreden.

Wat de regels voor toetreding tot het protocol betreft, bevat dit artikel vereenvoudigde regels voor wijziging van de lijst van hoogste rechter-

lijke instanties in artikel 3, lid 1, nadat de nieuwe lidstaat zijn instanties heeft aangewezen.

Tussen de datum van de nederlegging van de akte van toetreding en de datum van inwerking-treding van het protocol ten aanzien van de toetredende lidstaat stelt de Raad de wijzigingen in de lijst van de hoogste rechterlijke instanties vast.

Artikel 11

16. Dit artikel betreft de procedure tot wijziging van het protocol.

Alleen de lidstaten die partij zijn bij het protocol, alsmede de Commissie, kunnen wijzigingen voorstellen.

De Raad beveelt de aanneming door de lidstaten overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke regels aan van de wijzigingen die hij vaststelt.

Deze procedure is niet van toepassing op de wijziging van de lijst van de hoogste rechterlijke instanties.

Artikel 12

17. In dit artikel wordt de secretaris-generaal van de Raad aangewezen als depositaris van het protocol.

De secretaris-generaal licht de lidstaten in over alle kennisgevingen inzake het protocol en draagt zorg voor de bekendmaking ervan in de C-reeks van het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.
